

# VIGILIA



IV. ÉVFOLYAM  
1938 M Á J U S

## TARTALOM:

**SCHÜTZ ANTAL:** «Disputa».

**RENÉ FERNANDAT:** Óda az eucharisztikus Jézushoz.

**TRIKÁL JÓZSEF:** „Én vagyok az élő kenyér!”

**AQUINÓI SZENT TAMÁS:** Három úrnapi himnusz.

**PROHÁSZKA OTTOKÁR:** Az Oltáriszentség imádása.

**P. GYÉRESSY ÁGOSTON:** A pálos mise.

**KOCSIS LÁSZLÓ:** Dulánszky. — Faustin, a római katona.

**HARSÁNYI LAJOS:** Wagner: Parsifal.

**CATHECHISMUS ROMANUS.**

**NAGY SZENT GERTRUD és SZENT MECHTILD:** Misztikusok az Eucharisziáról.

**VÁROSI ISTVÁN:** Ó szomjas ember!

**BÉKÉS GELLÉRT:** O. S. B. Eucharistia vinculum Caritatis.

**HORVÁTH BÉLA:** Krisztus Urunk, a pápa, meg a szegény ember.

**GINO SAVIOTTI:** A keresztyívő.

**MÉCS LÁSZLÓ:** Rokonokról beszélgettünk.

**POSSONYI LÁSZLÓ:** A csíksomlyói nagypénteki misztériumok.

**NAGY MIKLÓS:** Magyarok ünnepe.

**CORNELIUS LOHMANN:** Gondolatok a Szent Grálról.

**SZENT METHOD:** Himnusz Krisztusról, az Egyház jegyeséről.

**KÉZAI BÉLA:** A passió után.

**KOVALOVSKY MIKLÓS:** Az első magyar Oltáriszentség-himnusz.

**KOLOSSVÁRYNÉDARÁNYIELLA:** Olaszországi utam.

## SZERKESZTIK:

POSSONYI LÁSZLÓ, HORVÁTH BÉLA, JUST BÉLA

# VIGILIA

HARSÁNYI LAJOS, SIK SÁNDOR, MÉCS LÁSZLÓ, ARADI ZSOLT

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTIK

POSSONYI LÁSZLÓ, HORVÁTH BÉLA, JUST BÉLA

FŐSZERKESZTŐ:

**POSSONYI LÁSZLÓ**

---

Megjelenik évente tízszer, havi

80-100 oldal terjedelemben

A Vigilia legközelebbi száma jún. 29-én, Péter és Pál ünnepén jelenik meg.

---

Előfizetési ára egy évre belföldön 10 pengő, félévre 5 pengő. Külföldre :  
Romániában 400 lei, Csehszlovákiában 60 ck, egyéb külföldön 12 pengő.

**Egyes szám ára 1 pengő.**

Főbizományos: Cserépfalvi, Budapest, IV. kerület, Váci-utca 10. szám.

---

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Rákospalota, Horthy Miklós út 97.  
Telefonszám: 2—952—03. Postatakarékpénztári csekk számla száma: 20.668.

---

A VIGILIA példányonként kap-  
ható minden könyvesboltban  
és az IBUSZ pavillonjaiban

*Raffael* ünnepelt vatikáni stanzái között joggal leghiresebbek a *Stanza della Segnatura* falfestményei, melyek a hittudományt, bölcséletet, jogot és költészetet ábrázolják. Az volt Raffael elgondolása, hogy az itt ülésző legfőbb pápai bíróságnak és a végzéseit aláíró (segnatura=aláírás) pápának a hit, bölcsesség, jog és szépség sugalmazása és irányítása alatt kell állnia.

A *hittudományt* a festő kompozíció fejedelme úgy ábrázolja, hogy arany transzparensben úszó felhőkön trónol a Szentháromság: legfelül angyalok karaitól körülbegve az Atya, közvetlenül alatta Szűz Mária és Szent János között a Fiú, aki leírhatatlan irgalommal árasztja lefelé, a világra megváltói áldását; jobbról és balról boldog elragadtatással övezik az ó- és újszövetség nagy alakjai, szélről Szent Péter és Pál, azután Ádám és Ábrahám, Szent János evangélista és Szent Jakab apostol stb. A Megváltó alatt a Szentlélek galambja, a négy evangélistától körülbegve, közvetlenül rásugározza a Szentháromság erejét a kompozíció alsó felének középpontjára, az oltáron álló monstranciás Eucharisziára. Innen jobbról és balról fölséges festőiségben, beszédes testtartással és taglejtéssel híres tudósok, szentek, pápák; ki elragadtatásszerű áhitattal a Szentségre mered, mint Ambrus, Szent Gergely, Dante; ki tanulmányban és elmélésben merül el a Titok színe előtt, mint Jeromos, Bonaventura; mások a hitvallók lelkes gesztusával mutatnak a hitnek titkára, mint Lombardus; némelyek meg buzgó vitába merülnek a kép balsarkában — kérdezők, vagy kétkedők, kiket a boldog hívők igyekeznek megnyugtatni, illetőleg meggyőzni: innen kapta a kép népszerű nevét, *Disputa del Sacramento*. A háttérben az épülő Szent-Péter falai és állványai emelkednek.

A művészi tehetések delelőjén ragyogó művész itt a kivételes lángelme könnyed biztonságával és ellenállhatatlan szemlételességével megjelöli az *Eucharisztia helyét* a hitrendszerben, az Egyház életében, az emberiség lelkében.

A teológus szemében ugyanis az Eucharisztia a nagy

\* A szerzőnek legközelebb megjelenő „Eucharisztia, az Oltáriszentség, a hit és ész világánál” c. munkájából. (Bevezetés.)

hittitkok foglalata, a szentháromságos Isten titokzatos életáramlásának és túlárado önközlésének végállomása, a leereszkedő, teremtmény-szerető és teremtmény-szentelő Isten köztünk-lakásának záloga, szimbóluma és szerve. Az Ige az Atya ölében; a Szentháromság örök életáramlásában; az *Ige az Anya* (Szűz Mária) ölében — az Isten-velünk, Emmánuel, megtestesülés titkában, Jézus Krisztus megjelenésében; és végül az *Ige az Egyház ölében* — titokzatos, de valóságos, rejtett és hatékony jelenléte a kenyér és bor szentségi leple alatt: ez a katolikus hit alapja és foglalata, a kinyilatkoztatás tartalma, minden elmélés és imádás hármias alaptémája. Amit Isten az ő kimeríthetetlen teremtmény-szeretetében az embernek legfőbb kegyelméül szánt, t. i. a maga legmélyebb és legédesebb élettitkának, szentháromságos, belső életének kijelentéseit és kiárasztását és az eszes teremtménynek ebbe a fogyhatatlan életbe való közvetlen részességét: azt a Fiú megváltó érdeme és szeretete a Szentlélek szárnyán az Eucharishtiába sugározza és sűríti bele és odahelyezi az emberek közé — nem vitára, hanem imádásra, nem kíváncsiskodásra, hanem életre.

S az *Egyház* híven és következetesen vállalta és vállalja az *Eucharishtiának* ezt a központiságát. Legsajátosabb életének, istenimádásának, istenbirásának és istenszolgáltatásának szívverése, kifejezése és egyben valósulása, a szenttitkok ünneplése, a legsajátosabb értelemben vett misztérium: a *szentmise* nem más, mint az Eucharisztia valósulása és ünneplése. Ebből a kútforrásból születnek és táplálkoznak legragyogóbb életnyilvánulásai és alkotásai. A *liturgia*, a legfölségesebb művészet, amit az Isten teremkenyítette emberi szellem valaha alkotott, a szentmiséből nőtt ki; ugyanígy a leghatalmasabb és leggyöngédebb művészetek. A *dóмок* nem egyebek, mint kőbe dolgozott monumentális dimenziókba nőtt monstranciák és tabernákulumok; s minden egyéb építő, festő, kőfaragó művészet, zene és költészet a templom ékesítése, illetőleg a liturgia gazdagítása, és így végelemzésben az Eucharisztia ünneplése. Az Egyház külső megnyilatkozásaiban kiemelkednek az eucharishtiás körmenetek, felvonulások, kongresszusok. A raffaeli művészet ezt a központiságot azzal jelzi, hogy a teremtett világot ábrázoló alsó képrésznek kompozíciós középpontja a monstranciás Szentiség, és a háttérben ködlik a leghatalmasabb eucharisztia-tartó amit a világ alkotott, a Szent Péter dóm . . .

A legközvetlenebb hatásossággal, szinte fogható köz-

vetlenséggel azonban azt beszéli el nekünk a raffaeli kép a művészet páratlan nyelvén, hogy *mit jelent az Eucharisztia a lelkeknek*: Boldogító hit, lelkes és lelkesítő hitvallás, a szenvedelmes szent temperamentumosoknak; elmélyedés, szent kíváncsi vizsgálat és tudós elmélés a gondolkodóknak; imádás valamennyi hívőnek; elragadtatás, a felettünk nyíló menny elővételezése és földrehozása a szeráfi lelkeknek; tanító és terjesztő tevékenység páthosza apostoli lelkeknek, eleven érdeklődés idegeneknek. Közömbösen nem hagy senkit; legalább a kétkedés és kérdezés hullámaint kavarja föl a kívülállókban is.

S éppen az ebből a „*disputa*”-sarokból jövő szeláramlatokat nem veheti tudatlanra, aki ma szólni akar az Eucharisziáról.

Sokan vannak, kívülállók is, akiket ellenállhatatlanul vonzanak az Eucharisztia mélységei. Akárhány megtérésben, kezdve a nagy Oxford-mozgalmon, döntő szerepe volt annak a rádöbbenésnek, hogy csak az Egyházban található az Eucharisztia misztikai valóságának töretlen hite. Viszont akárhányan az Egyházon belül is tétova lélekkel vagy éppen ütközéssel eszmélnek arra, hogy nekik a kenyér és bor fátyla alatt valósággal és személyesen jelenlévő Krisztus-Istent kell vallaniok s előtte térdet-fejet hajtaniok. Aposztaziákba, külsőleg nem láthatókba is, hit-megtorpanásokba jelentősen beleszól a „mysterium fidei,” melyben akárhányan nem boldogító és fölszabadító valóságot látnak és imádnak, hanem az észnek, sőt a hitnek is súlyos teherpróbáját látják. Okoskodó, tudóskodó elméknek pedig, bibliaolvasóknak, vallástörténetet rágódnak és természettudományos nézetekbe és módszerekbe gyökerezetteknek, egyenest botránykő lett ami az eucharisziás hit és hittudomány gerince és szíve: a *transzszubsztanciáció*, a kenyérnek és bornak Krisztusbaválása.

Ez a helyzet sugalmazza a mi *tárgyalásunkat*, mely végelemzésben nem akar más lenni, mint teológiai aláépítése, megokolása és értelmezése azoknak a gondolatoknak és szempontoknak, melyeket a raffaeli Disputa a színek és vonalak varázsnelvén zsong bele már századok óta annyi Rómajárónak lelkébe.

Mindenekelőtt meg kell ismerkednünk az *Eucharisztia dogmájával*, úgy amint évezredes áhitat és hitvédő harcok tüzes lávafolyamából kikristályosodott. Mert hisz az eucharisziás dogma élre-csiszolt tételeiben és fogalmaiban villan elénk mindaz, ami a hívő imádót elragadtatás-

ba ejti, ami a hinni nem tudót és nem akarót rettentí és ami a tétovát és közömböst meghökkenti. Az eucharisztias dogma úgy amint a hitújítás mérkőzéseiben kifejeződött trienti anatemákban élénkdőbben, égő csipkebokorra lett. Igézetes lángja messze lobog az eltechnizált és elüzemesedett jelen sivatagában, és nehéz ellenállni felhívásának, melyet Mózes hallott először: „Megyek és megnézem ezt a különös látványt.” (Ex. 3, 3).

Akinek lelkéből kipattant ez az érdeklődés, aki ma akár hívés, akár kétkezés, akár ellentmondás, akár érdeklődés attitűdjében jut az Eucharisztiaival szemben, azt odavezetjük a *forráshoz* amelyből fakad a nagy Titok. Megmutatjuk, hogyan villant föl az Eucharisztia valósága Jézus Krisztus ajkán és kezén; és megmutatjuk, hogy itt, az Eucharisztia-alapító, végigvaló és mindenható Szereteten kell keresnünk a Titok minden kérdése, nehézsége, megoldása és áldása számára a kulcsot. Azután az elmélő, kutató vallási érdeklődés vonalán az elme megvilágításába helyezzük a dogmát és megmutatjuk, hogy az egész teremtett mindenség és annak minden elmebeli tükrözése fölkel nagy adorációban tanuságot tenni az Eucharisztia valóságáról. Megkíséreljük ugyanis, legalább nagy áttekintésben megalkotni az eucharisztiai ismeretelméletet, fizikát, metafizikát, teológiát, pszichológiát és logikát.

Csak miután így a vizsgálódó elmének és a tapogatózó hitnek kezébe adtuk a bányáslámpát, ereszkedünk le a szent hagyomány tárnáiba és keressük, mivé tette Krisztus az Eucharisztiaát és minek vette az Egyház — mind hitében, mind hitéletében, mikor az eucharisztias áldozat köré gyűl istenimádó liturgiájában, és mikor az oltár asztala elé hívja az istentéhező lelkeket.

*Schütz Antal.*

RENÉ FERNANDAT:

# ÓDA AZ EUCCHARISZTIKUS JÉZUSHOZ\*

Kegyelmes Ostyánk  
Némely napon mihozzánk  
A csillagok között lebegettél,  
Amerre lángot álmódó kelet kél,  
A nemzetekhez, akik Benned bizakodnak  
Röpülsz a fényben, mint egy ragyogó madár,  
Ki fészke körül ríva zsinatolgat  
S nem tudja, merre röppen, mely világba száll?  
A lángjaid ragyogva lengedeznek,  
Te napja vagy a nemzeteknek,  
S az Új-világ felé suhog ma  
Sugarad a habokra.

Mint egy galamb, vagy  
Mint egy rózsa, olyan vagy,  
Sion remek kövén pihegsz Te  
És oltárodát angyal terítette!  
Meglát a nép, amint a földre lehajolsz ott,  
S rájuk borul a pillanat piros kegyelme,  
Ragyogva dől a drága fény, a bíbor oszlop,  
A zendülő tavaszba, édes végtelenbe.  
A törzsek Téged vallanak Királynak  
És lángoló egedbe látnak,  
Ahol Tenéked zengedeznek  
A szűzek és a szentek.

\* A híres francia katolikus pap-költő és professzor ezt az Ódát a chicagói Eucharisztikus Kongresszusra írta.

Micsoda dallam  
Dicsérget szakadatlan!  
Téged kihirdetett az angyal,  
Paradicsomból induló arany-dal,  
Mely mint a víz-sodor, imánkat elsodorja  
S az emberi tó partjain gyöngyözve csattog,  
Zengő virágot olt a bimbózó bokorba  
És örömükben dalra kelnek a harangok,  
Mert énekünk csak egy hullámfodrocška,  
Hogy földi bánatunkat oltsa,  
Elkapja bűnkat ez a hömpöly  
És meghal az örömtől.

Sziklák, harangok,  
Zendüljete ma, hangok,  
Mert Krisztus megjelent közöttünk,  
Az Úr, aki letörli az örök bűnt!  
Szent és hatalmas Ő, a mindenség ragyog rá,  
A földet és eget mozgatja szeme-fénye,  
Mely az iszonyú éjt a kezdeten kioltá  
S lángot rakott a föld fekete mezejébe.  
Megjött közénk a mennyből a Teremtő,  
Megjött az Úr, a Mennybe-mentő,  
Mint egy csillag, hogy csillogását  
Szegény fiai lássák.

A szárnyas utak,  
Kik az egekbe futnak,  
A földön és a tengerekben  
Az álmokat vezetik ernyedetlen.  
Ez Európa, ki fölmutatja teste üszkét,  
A bánat fölbuzog a sűrű gyötreléből,  
Mint ékszerek, a szörnyű sebek teletűzték  
S a fényük párolog, az égre kesereg föl.  
A népek jönnek lengő lobogókkal  
És Istenhez jajong a sóhaj,  
Atyám, Tehozzád könyörögnek,  
Hogy a háborút öld meg!



Franciaország,  
A remény lánya, Hozzád  
Kiált, hogy egy napon a germán,  
Ha minden öldöklő bűnöket megbán,  
Inkább a kardot összetörje, mint pogányul  
Oltárt emeljen gögös fajzatának barnán;  
S fölújjong Belgium, Itália elámul  
A bőséges magot boldogan betakarván;  
Amerre csillan a tengeri pára,  
Megy a vizen a nép imája,  
S a hullámot, melyen barangol  
Megáldja majd az angol.

A szerecsen nép  
Fölveri zsenge csendjét  
A szürke-partú szigeteknek,  
S a szirtek szólnak, a szélben sziszegnek.  
Az erdők örök dallamát kihirdeti a néger,  
Az ágakat, kiken kószál az inda kúszán,  
S az indián mellére font rezes kezével  
Ragyog rezesen, mint a tűz a messzi pusztán,  
Mint a parázs, pirosan ég a bőre,  
A kegyelem kigyúl belőle,  
S a boldog órát dala szépen  
Ringatja tenyerében.

A rengetegbe,  
Hol bőg a barna medve,  
S komoran bűg az erdő bűja,  
Vonulnak a vadászok fölvidulva.  
És fölserken a sűrűségben lapuló nyúl,  
A zuhatag dörögve dől a szikla száján,  
A csermely csörög a kövön, a tóba tódul  
S a buggyanó vizen fölbukkan a szivárvány!  
Az erdő megnyitotta sűrű bokrárt,  
Ti franciák, tomboljatok hát,  
Mert Krisztus köztetek vadászik  
Kelettől Kanadáig!

Jön a keresztény,  
Bűneit eleresztvén,  
Jön Chiléből a büszke tábor,  
S a lomha folyamok torkolatától,  
Az Arkansas, a Szent-Lőrinc lapos vidékén  
S a hömpölygő Fehér-Nilussal hömpölyögnek,  
A Kordillera köveit feledve békén,  
Gyapotmezőket és hullámzó búzaföldet;  
Isten lehelletéből lett lelkük  
S úgy zsong az áldásod felettük,  
Mint javaiddal tele kaptár,  
Akit Te tele raktál.

A balga pillát  
A püspökök kinyitják  
És kitágul a rebbenő szem,  
Mely pogány tűzbe nézett reszketősen.  
Kigyúl a mandula-szem a húsbeli dómban:  
Feledjétek, kínaiak, a rizs-mezőket,  
A levegőt, kiben villámok lángja lobban  
És arcotokba sárga fellegek esőztek;  
Figyeljétek, kínaiak, az Úrra,  
Mert megjelöl titeket ujja,  
Olajat öntöz kezetekre  
Krisztus Urunk kegyelme.

Krisztus körül ti  
Siessetek örülni,  
Menjétek Isten erdejébe,  
Hol rátok vár a lombok terebélye  
S a pirkadatban pirosodnak édes almák,  
A hajnal estig ég az ágak hegyein még,  
Gyűjtsétek össze a gyümölcsök drága halmát  
S mentsétek magatokat az egekbe innét,  
Ahol kék angyalokkal hajnalonta  
Isten Báránya megy a dombra,  
Megy a sereg Isten vizére,  
Vizének hús ízére.

Te égi város,  
Jeruzsálem, imádkozz,  
Műveld a parlagot te dúsan,  
S daloljatok, fiai, koszorúsan!  
Papok, prelátusok, legyetek hegycsúcsok ti,  
Mint a szivárvány, mint a nap, ti égjetekek fenn,  
Mutassátok a mezők színeit buzogni  
S a pásztorbotnak szárnya nőjjön kezetekben!  
S te nép, ki szíve vagy a nagy világnak,  
Krisztusnak lelkedet kínáljad,  
E boldog napon könyörögj te  
S megújulsz mindörökre!

*Horváth Béla fordítása.*

TRIKÁL JÓZSEF:

## «ÉN VAGYOK AZ ÉLŐ KENYÉR!»

Úr Jézus! Minden szavad világít, hevít és fénylik.

Mondtad már, Uram: hogy én vagyok az út, igazság és élet.

Mondtad: hogy én és az Atya egy vagyunk.

Mondtad: hogy én vagyok a világ világossága.

Szóval hirdeted: hogy Te Isten útja, sőt isteni igazság és élet vagy.

Bevallod: hogy az Atyával egy Isten vagy.

Fülembe harsonázod, hogy a lelkembe bevillanó és fellángoló fény Te vagy.

Miért mondod még, hogy élő Kenyér vagy? Miért?

Talán: mert az Úthoz erő és kenyér kell!

Talán: mert az igazság kutatásához erő és kenyér kell.

Talán: mert az élet táplálásához erő és kenyér kell.

Talán: mert világosságodat folyton erővel, étellel, energiával kenyerezni, táplálni kell.

Talán: mert az egész világ rászorul az isteni kenyérre, amelyet az Atya a teremtményeknek ad!

Te zokogtad: mindennapi kenyерünket add meg nekünk ma! Mert kenyér nélkül, Isten e legegyszerűbb ajándéka nélkül, nem élhetünk. Viszont nem Te rólad mondtad-e a próféta, hogy Isten ajándéka vagy? Nem Te rólad zengte-e az apostol, hogy úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta értünk? Ajándékul!

Ó isteni ajándék! Ó világot mentő és váltó szeretet! Értem, miért mondtad: én vagyok az élő kenyér.

A kenyér ad erőt, ihletet és belső fényt.

A kenyér tartja fenn létünket, életerőnket és munkakedvünket.

A kenyér ment meg mindennap a haláltól.

Ime, ezért vagy Te kenyér! Sőt élő kenyér! Nemcsak étető, tápláló, hanem élő kenyér!

Én vagyok az élő kenyér!

Te mindenben bent vagy! Sziklában, virágban, állatban, emberben. Hisz' Isten vagy! S nem én tartalak Téged, hanem Te tartasz engem! De mikor azt mondom: „Kenyér vagyok”, akkor elmémet ráirányítod a nékem leg-

szükségesebbre, az életmentőre, az életfokozóra, az élet-hordozóra, a kenyérre, amely Te vagy!

Csitt, gyémánt! Ne ragyogj! Mert a kenyér szememben szebben ragyog!

Csitt, kis virág! Szemembe ne mosolyogj! A kenyér szebben néz reám!

Csitt, állat! Csitt, ember! Behúnyom a szememet. El-tompítom érzékszerveimet. Csak a kenyeret nézem!

A gyémánt nem él! Virág, állat, ember élnek. De egy-ről sem mondta az Úr Jézus: én virág, én állat, én ember vagyok. Tudom, mondtad, Uram, hogy „ember fia vagyok.” De az ember fia meghalt, majd feltámadott, de az élő kenyér itt maradt!

„Vegyétek és egyétek, mert ez az én testem” — ez a kenyér én vagyok, mondtad a szeretet utolsó lakomáján. Ez a kenyér él, mert én élek és élő kenyér vagyok! Örökké!

„Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre”: mert ha elmegyek is, veletek maradok, mint élő kenyér a lelkek táplálására.

Mérhetetlen titok!

Én vagyok az élő kenyér!

Én vagyok a bennetek életet fakasztó kenyér!

Én vagyok a vért, szellemet forraló kenyér. Hisz' a kenyér él, mert én vagyok az élő kenyér és én élek.

Mélyen átérzem, amit mondasz. Eszem a kenyeret és Istent lelkembe, szívembe, idegeimbe, érzéseimbe fogadom. S a kenyér elevenít? Nem! Az élő kenyér, Krisztus elevenít.

Értsd meg, érzéki ember! Az Isten emberi nyelven szól hozzád! Felfognád-e, ha mondaná: te Isten fia vagy! mert Istent veszed magadhoz? Nem! De ha azt mondja: én az élő kenyér vagyok! Edd e kenyeret és a kenyér energiája, kalóriája véreddé, érzéseiddé lényegül át, akkor ezt már jobban megérted. Sőt, ha felfogod az élő kenyér: a Krisztus végtelen szeretetét, akkor leborulsz előtte és szívvedben, véredben imádod Őt.

És mondod: igen! Te vagy az élő kenyér! Te bennem véremmé, szellememmé, vérem és szellemem mozgatójává, nemesítőjévé alakulsz. Isteni életet fakasztasz bennem. Emberi természetem fölé emelsz. Isten fiává dicsőítesz. S új világ alakul ki bennem!

Hogyan?

Mert Te vagy, Uram, az élő kenyér, új életeszmenyt,

új életérzést fakasztasz bennem. S minden nyers, állatias, alantas átszellemül, átistenül, istenivé magasztosul.

Új életeszmény fakad elmémben. Gondolatod már az én gondolatom, eszméid az én eszméim, eszményeid az én eszményeim.

Lelkemben Te vagy a lélek. Bennem Te vagy az élet és én Tebenned élek. S már nem én élek, mint az Apostol mondja, hanem Te élsz bennem.

Új életforma tárul föl előttem! Már nem a hús és vér törvénye irányít és kényszerít, hanem a kenyérből fakadó szellemi törvény. Lábam a földön, szemeim az égben. Időben itt élek, de egyúttal az örökkévalóságban! Nálad! Kiemelkedem a térből és lelkem a végtelenbe lendül.

Új életérzés hat át. Szerettem a természetet, szerettem az embereket, szerettem Istent. De most másképp szeretek! Amíg csak test valék, mindent testemen keresztül szerettem. De az élő kenyér kinyitotta szemeimet: te első sorban szellem vagy! Nem tiszta szellem, hanem az anyagba falazott szellem. Ezt a szellemisséget, sajnos, nem éreztem eléggé. Uralkodott fölöttem testem ösztönössége. De az élő kenyér hirtelen felerősíté szellememet és legyőngíté ösztöneimet s fülemben harsog az Apostol szava: „légy szellemi ember!”

S az vagyok. Mert már a földön annak kell lennem, ha egykor teljesen szellemi óhajtok lenni. „Ha van állati test, van szellemi is. De nem a szellemi test az első, hanem az állati, azután a szellemi.” (Szent Pál I. Kor. 15. 44.) Aki az élő kenyeret eszi, annak teste átszellemül. S mily' nagy ez a belső átalakulás!

Mikor állati test voltam, úgy éreztem, mint az állat, úgy gondolkodtam, mint az állat s úgy cselekedtem, mint az állat. De ettem az élő kenyeret; s Krisztus bennem él. A régi ember megszűnt és mint „új teremtmény” ragyogok. S most már úgy érzek, mint Krisztus, úgy gondolkodom, mint Krisztus, úgy cselekszem, mint Krisztus. Hiszen „az élő Isten temploma vagyok, miként Isten mondja: bennük lakom és köztük járok; az ő Istenük vagyok és ők az én népem.” Isteni vagyok!

Micsoda csodálatos érzés fakad a megistenülés nyomában! „Mindenben úgy viseljük magunkat, mint Isten szolgálói: tűrésben, szenvedésben, szükségben, szorongatásban, tisztaságban, tudományban, kitarásban, nyájasságban, a Szentlélekben... Isten erejében, az igazság fegyvereivel. Mint akik szomorkodnak és mégis mindig örvendeznek; mint akik szűkölködnek s mégis sokakat gazdagi-

tanak; mint akiknek semmijük sincs s mégis mindenük van.” Ó Szent Pál, mily’ igazak a szavaid!

Igen, aki Krisztusban él és akiben Krisztus él, az a leggazdagabb, a legigazabb és legboldogabb. Krisztus az élet! Ő a gazdagság! Ő a boldogság! S ez a Krisztus mint élő kenyér száll le hozzám, nem hagy el soha s erőm nem lankadnak soha. Amíg Ő táplál, sem én nem halok meg, sem semmi érték bennem nem hal meg. Mert aki eszi az élő kenyeret, annak minden nemes íze és porcikája folyton friss életet él és azért nem hal meg örökké. „Aki e kenyeret eszi — mondottad — nem hal meg örökké.” Aki a kenyeret eszi, vallottad, az az életet eszi és folyton megújhodik. „Én vagyok a föltámadás és az élet.” Az élet eszményei elhervadhatnak, az élet formái folyton elváltoznak, az emberek életérzése is más-más szint mutathat, de aki Tebenned él, az az örök, a változhatatlan és a teljes életet éli. Itt a földön és az örökkévalóságban. Annak az élete a földön is szüntelen föltámadás, a föltámadás pedig a teljes és maradék nélküli és tökéletes élet fölragyogása.

Ó áldott kenyér! Ó életet fakasztó kenyér! Ó örök föltámadást lángoló élő kenyér!

Maradj bennem örökké és én Tebenned örökké. Isten az emberben és ember az Istenben. Ez az igazi megdicsőülés. Megistenülés!

Beteljesedik a zsoltáros szava: nem tudjátok, hogy istenek vagytok, a magasságbeli Istennek fiai?!

*Trikál József.*

# AQUINÓI SZENT TAMÁS HÁROM ÚRNAPI HIMNUSZA\*

ADORO TE

Rejtező Istenség, hittel áldalak,  
Ki elrejtéted itt bor s kenyér alatt.  
Szívem teelőtted megalázkodik,  
Mert ha téged szemlél, megfogyatkozik.

Szám, kezem, látásom, benned fennakad,  
Bizton hitem mégis hallásból fakad.  
Hiszem mind, amit szól Istennek Fia,  
Nincs igazabb, mint az Igazság szava.

Rejté a keresztfa istenségedet,  
Itt az emberség is elrejtelkedett.  
Mind a kettőt vallván és hittel hívén,  
Mit a jobb lator kért, azért esdek én.

Sebeid Tamással nem szemlélhetem,  
Te vagy mégis, vallom, Uram, Istenem.  
Add, hogy egyre jobban higgyek Teneked,  
Tebenned reméljek és szeresselek.

Uram halálának szent emlékjele,  
Életadó zálog, élet kenyere,  
Hogy belőled éljen, késztesd lelkemet;  
Soha ne feledje édességedet.

Kegyes pelikánunk, égi szeretet,  
Véredben, tisztátlant, moss meg engemet,  
Egy cseppje elég, ha a mérlegbe hull,  
Az egész világnak bűnváltásául.

Most csak fátylas arcod látom, Jézusom;  
Kérlek, Uram, add meg, mire szomjazom:  
Boldogan láthassam egykor színedet  
És dicsőségben dicsérhesselek.

\* Ez a három himnuszfordítás húsz évvel ezelőtt készült. Mostani, együttes megjelenésük az Eucharisztia nagy ünnepét akarja szolgálni.



## PANGE LINGUA

Zengd a titkot, hangos ének,  
Zengd a testet és a vért,  
Mit gyümölcse szüzi méhnek  
Ontott, mint királyi bért  
A világ minden bűnének  
Bőséges váltságaért.

Lett az Isten egy közülünk,  
Embertestbe öltözött;  
Ige magvát, üdvözülünk,  
Szórta szét a nép között,  
S e csodát szerezte úlnunk,  
Mielőtt elköltözött.

Végső este megfogadta  
Régi törvény szent szavát:  
Törvény mint elébe szabta,  
Úgy rendelte asztalát,  
Ételül hogy általadta  
Önkezevel önmagát.

Az Igének igéjére  
Testté válik a kenyér,  
Lesz a színbor Krisztus vére,  
Bár szemed hozzá nem ér.  
Ezt a hű szív hogy felérje,  
Csak a pusztá hit segél.

Hát e nagy Szentség elébe  
Hódolattal jőjjetek.  
Ó bizonyságok helyébe  
Új szer ád itt életet.  
Érzék nem hat rejtekébe,  
Csak az élő hit vezet.

Az Atyának és Fiúnak  
Hajtsunk térdet és fejet,  
Kettejüktől származónak  
Egyenlőkép tisztelet:  
Háromságban egy valónak,  
Földön és a föld felett.

## LAUDA SION

Dicsérd Sion, Üdvözítőd,  
Jó pásztorod, hű segítőd,  
Áldja hangos éneked.

Himnuszt mondj, egész szíveddel,  
Szóddal úgyszintsem érhedd el,  
Méltón nem dicsérheted.

Nagy dologról szól az ének:  
Élet élő kútfejeknek,  
A kenyérnek hódolunk.

Estelén a Vacsorának  
A tizenkét tanítványnak  
Mit kiosztott Krisztusunk.

Hangosan hát fönnesengjen,  
Ujjongjon és égre csengjen  
Zengő lelkünk hangja ma.

Mert mit ajkunk most magasztal:  
Amaz ünnep, amaz asztal,  
Amaz első lakoma.

Ott új Húsvét napja támadt,  
Új kötése új királynak  
Régi Húsvét bételett.

Új világtól fut az óság,  
Árnyat oszlat új valóság,  
Fényesség űz éjfelet.

S amit ott tett önkezével:  
Emlékére nyílt igével  
Hagyta Krisztus végzenünk.

Szent igéktől megoktatva,  
Üdvösséges áldozatra  
Kenyeret s bort szentelünk.

Ágazatja szent hitünknek:  
Testté, vérré lényegülnek,  
Bor s kenyér mi volt előbb.

Régi rend itt újnak enged,  
Szárnya lankad észnek, szemnek,  
Élő hitből végy erőt.

Színében bor és kenyérnek  
(Jel csak ez, de más a lényeg!)  
Drága nagy jók rejlenek.

Vér lett a bor, test az étel,  
Egy is Krisztus, semmi kétely!  
Két szín Őt nem osztja meg.

Aki veszi, meg nem osztja,  
Meg nem töri, nem szakasztja,  
Mindenek épen veszik.

Veszi egy és ezrek vészik,  
S mind egyenlőn kapja részit,  
Mégis: nem fogyatkozik.

Veszi jó és veszi vétkes,  
Ám gyümölese vajmi kétes:  
Élet vagy elkárhozás.

Rosznak átok, üdv a jóknak:  
Lásd, az együtt áldozóknak  
Végük milyen szörnyű más!

S ha megtört az áldozatban,  
Kétség, tudd meg, nincsen abban  
Úgy van ott minden darabban,  
Mint a teljes szín alatt.

Őt törés nem törheté meg,  
Csak a jelnek, köntösének  
Színe tört meg, ám a lényeg  
Változatlan egy marad.

Imhol angyaloknak étke,  
Vándorútunk erőssége,  
Édes fiak vendégsége!  
Rút ebeknek el ne vesd!

Ósi manna ezt mutatja,  
Ezt Izsáknak áldozatja,  
Bárány vére csordulatja  
Képpel írja régen ezt.

Kegyes pásztor, igaz éték:  
Édes Jézus! kérünk téged,  
Te legeltesd, védj a népet,  
Te mutasd meg kegyességed,  
Fönn az élők közepett.

Mindenható fejedelmünk,  
Éltünk, éltetők, szerelmünk,  
Engedj asztalodra lelnünk,  
Testvérül engedd ölelnünk  
Odafönn a szenteket.

*Sík Sándor fordítása.*

PROHÁSZKA OTTOKÁR:

## AZ OLTÁRISZENTSÉG IMÁDÁSA

Mindenekelőtt ne tévesszük soha szem elől, hogy az Úr Jézus az Oltáriszentségben él s következésképp, hogy lelkét s szívét egy megfelelő szellemi élet telíti; nevezetesen pedig azt kell szem előtt tartanunk, hogy mikor mint áldozat jelenik meg a szentmisében az Úr, akkor mint megtört test, mint kiömlő vér, tehát az áldozat érzelmeivel, a megtört test lázának s a kiömlő vér hevének megfelelő érzelmek töltik el lelkét. Ő mint áldozat imádni, hódolni, engesztelni s közbenjárni jön. Ő ebben a nagy küldetésben jár, amilyen nincs több; ő azokat a nagy igényeket, melyeket az Istenség a teremtéssel szemben áraszt, kielégíteni jön; ő az Istennek járó s az egész teremtéstől lerovandó imádás lerovására jön. Istenem, mily feladat, mily hivatás; de egyszersmind mily nehéz, mondhatom, izgató feladat, mely lelkét feszíti s összes erőit akcióba viszi.

A kenyér és bor színe alatt Krisztus lelke a legnagyobb akcióban van, melyet emberi lélekről csak elképzelni is lehet. Ami embereket, hadvezéreket, államférfiakat, szenvedőket és vértanúkat valamikor izgathatott, s a nagy elhatározások s népek sorsát döntő akarások nehéz pillanataiban szívükön keresztül villant, mindennél nagyobb s fontosabb lelki s kedélyi koncentrációt kell Jézus lelkéről föltételeznem, mikor az egész világ helyett Istent imád, a világ terhét viszi s poklok s boldogságok örök súlyát viszi s minden kín és gyötrellem ügyét és öröm és vigasz igényét Isten elé tárja.

Gondoljuk el azt az imádást, melyet Jézus az utolsó vacsora asztalánál s azóta minden szentmiseáldozatban „végez”. Ő imádkozik mindenért s mindenkiért s áll az egész világ helyett.

Elgondolom magamnak a világokat, amint az Istenségből áradnak. Isten teremti azokat, s bennük — mert nem lehet másképp — lényének képét s tükrözését adja, remekbe készült hasonlóságokat, a legbeszédesebb allegóriákat, önmagát adja „in umbris et imaginibus” kifogyni nem tudó áradozásban. Azután adja magát Fiában, hogy amint a világ tükrözteti Istent a fizikai létben, úgy tükröztesse Istent a legszebb emberi lelkiség s a legmélyebb s

legtisztább emberi élet, mely az evangéliumban a megváltó szeretetben kinyilatkoztatja magát. Aztán kiönti a Szentlélekben, a kegyelmi világ fény- és tűzijátékaiban, a Szentlélek járásaiban és műveiben: hitben, tisztaságban, átszellemülésben, erősségben, áldozatban, hűségben, a fenékgig tiszta öntudat kikristályosodásában, a tüzes martiriu mos szeretetnek pihegésében, s az egész életnek fegyelmezett, bátor s okos szolgálatában.

Szóval az Istenség kiáradt a teremtésben, — a megtestesült Krisztusban, s kifejezte magát a megistenült pszihében, s bár ez a kinyilatkoztatás neki dicséretet jelent a maga objektív valóságában, de éppen úgy szükséges, hogy ahol ez a nagy objektív valóság mint öntudat jelentkezik, ott ezt a dicséretet s dicsőséget az Alkotónak s kiáradónak öntudatos aktusokban kifejezésre kell hoznunk az imádásban, hódolatban, odaadásban azt, hogy tőle vagyunk, mindent neki köszönünk — hogy tömjénszemek vagyunk, melyek az öntudat parazsán égnek el a legfőbb hódolatnak az önmegsemmisülésben való kifejezésére.

Ezt a liturgiát Krisztus volt elvégezendő. Ezzel az Isten-imádó küldetéssel jött; ezt a mandátumot kapta s azt betöltötte végig az életen, de főleg abban az egyetlen és ünnepélyes odaadásban a keresztfán. Utána pedig folyik ez a krisztusi liturgia a történelemben, abban az értelemben, melyben az utolsó vacsorán rendelkezett, ahol vérontás nélküli áldozatot rendelt, s azt akarta, hogy ezt cselekedjük az ő emlékezetére. De hát meglep-e minket, hogy az Úr, mielőtt a földről távozott, a maga sajátos s páratlan imádásának s engesztelésének Isten-tiszteletét köztünk, az ő szent s édes gyülekezetében megörökíteni akarta?

Kell-e Istent imádni? Kell-e a létben előmlő Isten-imádási szükségletnek s igénynek valami központban kigyulladnia? Kell-e az imádás s engesztelés e tüzének a világot körülnyaldosnia s minden érzést s áhitatot magába fölszívnia, hogy egy nagy, égretörő lángba olvadjon Jézus szívéen? Az isteni liturgia kész, Krisztus adott neki formát vérezen s egyetlenegy esetre beállítva a keresztfán, s azután a misztikus halál s föláldozás alakjában a szentmiseben. Aki a szentmiseáldozatot, akár pap legyen, akár nem, be akarja mutatni, annak az Imádkozó Krisztust egy égő, vágyódó, magát megalázó világ központjában kell látnia, aki magára veszi ezt a tisztet s az imádás áramában magával sodor s fölemel lelkeket, egyházat, s az egész emberiséget. Az Istenséggel szemben az imádkozó s engesztelő Krisztus áll, fényesen s tüzesen, s mögötte, azt

mondanám, a nagy közbenjáró- s előimádkozónak árnyékában mosódik el a világ . . .

Mi sokszor elfogódottjai szeretnénk lenni az Isten-közelségnek; szeretnők, ha megrendítene minket a meg-érzése a fölségnek, mely oly közel van hozzánk. Élvezzük is sokszor, Istenbe merülésünk szentelt pillanataiban, mint olvad el s vész el a végtelen kékségben, akárcsak olvadó álom volna az egész világ. Élvezzük az Isten nagyságát a csillagok szférájában, a föld néma, mély rétegeiben, a tenger csendes és sötét mélységeiben, az eltemetett kultúrák s évezredek tömegsírjai fölött, az árnyékká vékonyodott nemzedékek folytonos eltűnésében. Ez a liturgia; de gyöngé szuszogás, míg a Végtelennek megfelelő imádás és engesztelés és hódolat csak az emberiségbe öltözködött Istenség hódolata lehet. Az isteni személlyel egyesült ember, az imád, az hódol s engesztel igazán megfelelően. A végtelen Istennel szemben áll Krisztus s adja önmagát mint adományt (donum), mint ajándékot (munus), mint szent, tiszta áldozatot (sanctum sacrificium) s ismét mint tiszta, szent s hibátlan áldozatot (hostia pura, sancta, immaculata). Mikor e küldetésben jelenik meg oltárunkon, akkor itt tűz gyullad ki az ő szíve érzelmeiben az isteni tisztelet, isteni hála s isteni engesztelés indulatai által. Az Úr Jézus jön le ide, ki által ez az egész, láthatatlan lelkeség, ez a mi lelki világunk mint az Isten követelményeit s mértékeit s igényeit kitöltő szellemiség teremtetik (per quem haec omnia bona creas), ki által ember, természet s élet megszenteltetik (sanctificas), s ki által végül a Szentháromság dicsőítése s dicsérete isteni, krisztusi stílusban itt végbemegy, s azt Krisztus adja, s a Szentháromság fogadja (benedicis et praestas nobis).

Az Isten akarja e hódolatot, mert jár neki, ő lévén a teremtésnek kisugárzója, de épen úgy a nagy világok áramának önmagába visszaterelője. Az Isten teremti a világot s az kiindul belőle; de mihelyt az öntudat kigyullad a teremtésben, t. i. az ember lelkében, akkor jelentkeznek a vonzás energiái, s a teremtett világban a Teremtőbe való visszavágyás s visszakíváncozás s visszaindulás s visszaáramlás kerekedik felül (motus creaturae in Deum). Isten úgy teremtett, hogy belőle kiáradjunk s azután beléje visszaforduljunk. Nazianzi Szent Gergelynek nagy szavát, mely szerint Isten szomjazza azt, hogy szomjazzuk őt, át lehetne vinni minden hozzá való viszonyunkra, s következőleg el lehetne mondani, hogy Isten szomjazza, hogy imádjuk, hogy szeretetét s irgalmát magunknak megsze-

rezzük, hogy benne gyönyörködünk s őt élvezzük. Ugyanígy mondhatjuk, hogy szomjazza imádásunkat, feléje való iramodásunkat, hozzá való vágyódásunkat; nemkülönben, hogy szomjazza, hogy neki hozzá méltó áldozatot hozzunk, s neki őt kielégítő dicsőítést szerezzünk. Ezt az Úr Jézus teszi mint áldozatot a szentmisében. Mondhatjuk hát azt is: Isten szomjazza a Krisztus áldozatát, azt a páratlan „szent áldozatot, a szeplőtelen hostiát” (sanctum sacrificium, immaculatum hostiam).

Mélyedjünk el a nagy és szent gondolatokba Krisztus Jézus imádó s engesztelő lelki akciójáról, melyet a szentmisében végez, s melyet az Oltáriszentség titkának csendjében folytat, s akkor nem fog meglepni William Fabernek, a jeles oratorianusnak szava, aki az Oltáriszentségről szerzett gyönyörű művében írja: „A szentségi Jézus életének egy félórásckája nagyobb dicsőítést és dicsőséget hoz Istennek, mint az angyalok és szentek dicsérete s Isten-imádása az egész örökkévalóságon át; mert az Oltáriszentség, az maga az Úr Jézus, az élő Isten-ember. Ha az angyalok kilenc kara egyesülve akarná a legmélyebb hódolatot Istennek bemutatni, — ha az Isten kegyelmének erejében megtisztult s megszentelt lelkek számitatlan örökkévalóságokon át bemutatnák intelligenciájuk s szeretetük hevében a tőlük telő legszebb s legteljesebb hódolatot, mindez nem jönne számba azzal a nagyszerű liturgiával szemben, melyet a szent ostya konszekrálásának pillanatában Jézus Istennek bemutat, mielőtt még a miséző pap ugyanazt a szent ostyát akárcsak föl is emelte”.

Az imádás, a hódolat, a hálaadás, az engesztelés, a közbenjárás e krisztusi akcióját takarja az igénytelen színek leple, — a misztikus csend a legnagyobb intelligenciának s érzelmi emelkedettségnek mélységes világát.

*Prohászka Ottokár.*



P. GYÉRESSY GOSTON:

## A PÁLOS MISE

1537-ben adta ki Fráter György, akkor még nagyváradi püspök, a pálos Misekönyvet Velencében. A Tatai Antal pálos atyától 1470-ben ugyancsak Velencében kiadott példányok, úgy látszik, teljesen elfogytak. S Fráter György után újabb kiadásra már nem volt szükség. A Rend ötvenedik Generálisa, Bratulich Simon, zágrábi püspök, 1600-ban — a trentói zsinat óhaja szerint — a római mise- és zsolozsmáskönyvet fogadta el s lemondott a rendiről, melyhez visszatérni többé már nem szabad.

Érdekes történelmi és liturgikus dokumentum tehát ez a négyszáz éves pálos Misekönyv, melynek egyik példányát a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi könyvtára őrzi s három darab Csensztochovában van, a lengyel pálosok főmonostorában. Nem lesz talán fölösleges föllapozni ennek a régi Misekönyvnek néhány lapját, melyek a négyszázévéltől pálos liturgia szép mise-szertartását mutatják be.

A Misekönyv barokkosan terjedelmes címe alatt egy művészi fametszet egy pálmafát ábrázol, rajta a holló a kenyérrrel, Remete Szent Pál csodálatos eledelével, aki ott térdel baloldalt, úgy, amint meghalt, kiterjesztett karokkal, pálmafahénc ruhájában, barlangja előtt imádkozva. Jobboldalt Remete Szent Antal térdel, pálos ruhában, vállán Szent Athanáz püspök köpenye, kezében zarándokbot, megilletődve nézi a puszták első magyar anachorétáját.

A kép alatt a kiadó és az évszám: „Venetiis in officina Luceantonii Junte. Anno a Christo nato MDXXXVII.”

Rögtön a címlap után következik a pálos Misekönyvbe fölvetett szentek ünnepeinek kalendáriuma, melyek közül kiemelkednek a következők:

Január 10-én, Remete Szent Pál halála napján van a Pálosrend ősz Patriarkájának rendi ünnepe, melyet a világegyház — Vizkereszt nyolcada miatt — január 15-én ül meg.

Március 6-án Aquinói Szent Tamás ünnepe van, akinek közbenjárása nélkül Boldog Özséb talán dolgavégezetlenül térhetett volna vissza Rómából s a Magyar Rend sohasem születhetett volna meg. A mai Misekönyv szerint ez az ünnep március 7-én van. — Március 19-én Szent József ünnepe fekete betűvel van jelezve. — Március 25-én Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepét a Kalendárium „Annunciatio dominicá”-nak nevezi, az „Úr köszöntésé”-nek.

Április 4-én pirosbetűs ünnep Szent Ambrus püspök ünnepe, kinek prédikációjára tért meg és keresztelkedett meg

Nyugat egyik legnagyobb Egyháztanítója, Szent Ágoston. Az ő szerzetes-szabályait kérte és kapta Rómától a Pálosrend is. Ugyancsak pirosbetűs ünnep áprilisban Szent Béla püspök (23-án) és Szent György vértanú ünnepe is.

Május 13-án „Maria ad martyres” jelzi, hogy ezen a napon avatta keresztény templommá IV. Bonifác 610-ben a római Pantheont: „In honorem B. Mariae semper Virg. et omnium martyrum”.

Június 21-én (most 22-én) Szent Paulinus püspöknek neve jelent valami kapcsolatot a pálosokkal, egyébként nem rendi szent. — Június 27-én Szent László ünnepét piros betűvel jelzi a Kalendárium.

Július 18-án volt a meghalt tagokért mondandó gyászmise. Július 27-én a „Hét Szent Alvó”-nak miséje volt előírva, kiket — a legenda szerint — Décius császár idejében falaztak be egy barlangba, ahol a vértanúk pálmájával „elaludtak az Úrban”. — Július 29-én Szent László eltemetésének napjáról emlékezik meg piros betűsen a Kalendárium.

Ugyancsak piros betűs ünnep Havas Boldogasszony napja augusztus 5-én (Maria de nive), de még fekete betűs Szent István (aug. 20.), akinek nyolcadát is meg kell ünnepelni (aug. 27.). Piros betűs ünnep még Szent Ágoston napja (aug. 28.).

Szeptember 2-án Szent Imre herceg eltemetésének napjára figyelmeztet a Kalendárium. — Szeptember 4-én van Szent Ágoston nyolcada. — Szeptember 11-én Nagy Lajos királyért és családjáért kellett évforduló gyászmisét bemutatni, ki a magyar királyok között a legnagyobb jótévője volt a Rendnek. — Szeptember 18-án az összes meghalt jótévőkért és családjaikért volt a szentmise. — Szeptember 24-én Szent Gellért püspök és vértanú ünnepe. — Szeptember 30-án Szent Jeromos ünnepe piros betűsen van írva, aki Remete Szent Pálnak klasszikus szép életrajzát hagyta reánk.

Október 11-én Szent Ágoston ereklyéinek átszállítását piros betűvel jelzi a Kalendárium. — Október 19-én volt a rendtagok meghalt szüleinek és rokonainak gyászmiséje.

November 5-én Szent Imre herceg ünnepe piros betűvel van jelezve. — November 6-án volt Szent Béla átvitelének napja. — November 14-én pedig Remete Szent Pálé, kinek ünnepe természetesen piros betűs. Ugyancsak piros betűs Szent Erzsébet napja (nov. 19.).

És piros betűs Szent Miklós püspök ünnepe is (dec. 6.) és a Szeplőtelen Fogantatás napja (dec. 8.), melynek védelmezői között a XIV. században Posonyi János pálos atyát találjuk, hogy Magyar Mihályról (XV. sz.) és Fráter Gergelyről, a római pálos kolostor európai hírvédő perjeléről ne is szólnunk (XVI. sz.).

A Kalendárium után a rubrikák következnek a misemondás szabályairól. Megkapó mindjárt az első: „A miséző pap

mindenekelőtt lelkét tisztítsa meg őszinte gyónás által. Szenvedéllyel vágyódjék a Szentség után és legyen szándékában azt jól végezni. A misemondás normáját emlékezetből és hiánytalanul tudja. Mozdulatai fegyelmezettek és áhítatkeltők legyenek. Mivel pedig mindenkinek teljes szívéből és teljes lelkéből és minden erejéből kell szeretnie Istent, nem igen szeretheti őt az a pap, aki az oltár-asztal előtt, ahol a Királyok Királyát és Mindenek Urát veszi és eszi: figyelmetlen, áhítatlan, hanyag, szórakozott, fegyelmezetlen és rest...

A szentmise előtti szép imádságok után a pap öltözködni kezd. A *Lavabo* zsolnárt recitálva először kezét mossa s az oratio után a most használatos „Da Domine virtutem” kezdetű imát mondja: „Adj Uram, kezemnek erőt, hogy minden szennyét letöröljem s a lélek és a test szeplőtelenességében szolgáljak Neked. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.” — Amikor a vállkendőt érinti fejéhez, ezeket mondja: „Borítsd be Uram, fejemet a szent hit védelmével és úzd el tőlem tudatlanságunk minden felhőjét és vakságát.” — Amikor a miseinget magára ölti, ezt imádkozza: „Öltöztess az üdvösség köntösébe engem, Uram és végy körül erőd pajzsával.” — Amikor az övet megkötö: „Övezd föl tomporomat a tisztaság övével, legkegyelmesebb Atyám égesd ki szívemnek és testemnek bűneit.” — A manipulushál ezt mondja: „Az ártatlanság manipulushál rakd kezemre, Uram és igazságossággal fizess gonoszságomért.” — Amikor a stólát a nyakába veti, ezeket imádkozza: „A megigazulás stólájába hajlítsd nyakamat, Uram és a bűn minden romlottságától tisztítsd meg lelkemet.” — A kazulánál: „Az alázatosság, a szeretet és a tisztaság ékességével ruházz föl engem, Uram s add nekem oltalmadat az inceselkedő ellenség ellen, hogy tiszta szívvel dicsérhessem dicsőséges Nevedet. A mindörökre áldottat. Amen.”

Az oltárhoz menet így imádkozik:

„Az Atyának, és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen.  
Utadat, Uram, mutasd meg nekem. És ösvényeidre taníts meg engem.

Vezess, Uram, a te utadon, hogy igazságodban járjak; örvendjen szívem, hogy félje nevedet.

Jöjj Szentlélek! Töltsd be hivednek szívét...

Álljon mellettünk, Uram, Szentlelkednek ereje, kérünk, hogy szívünket is megtisztítsa kegyelmesen a gyarlóságtól, és minden bajtól óvjon meg minket. A mi Urunk, Krisztus által. Amen.”

Amikor az oltárhoz ér, térdenállva elmondja a „Salve Reginát” az oratioval együtt. Majd elkezdí:

„Introibo ad altare Dei” antifónával a „Judica me Deus” zsolnárt s az „Introibo ad altare Dei” antifónájával zárva így folytatja:

„Gyónjatok az Urnak, mivelhogy jó, mivelhogy irgalma

örökkévaló” s elmondja a Confiteort a Misereaturral és az Indulgentiammal.

„Isten, ha felénk fordulsz, megéledünk

És néped Benned örvendez.

Mutasd meg, Uram, irgalmadat

És üdvösségedet add nekünk.

Uram, hallgasd meg imámat

És kiáltásom jusson Eléd.

Az Úr veletek

És a te lelkeddel.”

Azután mélyen meghajolva így imádkozik:

„Adjad kérünk Mindenható Isten, hogy bűneinknek megvallása, gyarlóságunk bocsánatát érdemelje ki. Hallgasd meg Uram, könyörgő híveidnek imáit.”

Majd megjelölve magát a szent kereszt jelével, az oltárhoz lép és mondja:

„Távoztasd el tőlünk, Uram, minden gonoszságunkat, hogy a Szentek Szentjébe tiszta lélekkel léphessünk. Megváltónk, aki a teljes Háromságban élsz és uralkodol mindörökkön örökké. Amen.”

Az oltár közepére érve, mindkét kezét fölemeli és összekulcsolja imára:

„Imádunk Téged, Uram, és kérünk azoknak a szenteknek érdemeire, akiknek ereklyéi itt vannak, (megcsókolja az oltárt) hogy az ő közbenjárásukra és minden szentjeidnek közbenjárására bocsásd meg minden bűnömet. Krisztus Urunk által.”

Ekkor, éppúgy, mint ma is a domonkosok, a borhoz egy kevés vizet vegyít a kehelyben:

„Mutasd meg nekünk, Uram, irgalmasságodat.

Uram, hallgasd meg imámat.

A mi Urunk Jézus Krisztus oldalából vér és víz folyott ki János tanúsága szerint, azért vegyítjük egybe mindkettőt, hogy az Úr mindkettőt megáldani és jóillatú áldozatul elfogadni kegyeskedjék. Ugyanazon Krisztus által. Amen.

Könyörögjünk. Isten, ki az emberi természet méltóságát csodálatosan megalkottad és még csodálatosabban megújítottad, adjad — kérünk — e bor és víz titka által, hogy Annak istenségében részesülhessünk, Aki emberségünket velünk megosztani kegyeskedett: Jézus Krisztus, a te Fiad, a mi Urunk. Aki Veled él...

Vegyüljön hát össze a bor és a víz ugyanazon Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen.”

A mise további menete jelentéktelen eltérésekkel ezután már teljesen megegyezik a mai római formával.

A rubrikák után szép rendben következnek a vasárnapi misék Advent I. vasárnapjától Pünkösöd XXIV. vasárnapjáig, a Szentek miséi, a közös misék és végül a votív-misék. Ezek közül érdemes följegyezni a Boldogságos Szűz örömeiről szó-

ló miséket: van egy általános, van egy a Szűzanya öt örömről (Jézus csodálatos 1. fogantatása, 2. szülése, 3. feltámadása, 4. mennybemenetele és 5. az ő mennybevétele fölött) és van egy a Szűzanya hét örömről (Jézus csodálatos 1. fogantatása, 2. szülése, 3. a mágusok imádása, 4. Jézus föltámadása, 5. mennybemenetele, 6. a Szentlélek eljövetele és 7. a Szentszűz mennybevétele fölött). A könyörgések között van egy igen szép a három szent magyar királyhoz:

„Isten, Ki szent confessoraidnak: Istvánnak, Imrének és Lászlónak dicsőséges dicséretével övezel és oltalmazol minket, add, hogy követésükben haladjunk és közbenjárásuknak örvendezzünk. A mi Urunk által. Amen.”

A Misekönyv végén gyönyörű Sequentiák vannak. Különösen a Mária-sequentiák kápráztatnak el bőségükkel és szépségükkel. Csaknem minden Mária-ünnepre van egy. Az egyházi év különböző ünnepekre is megvannak a maguk sequentiái. Sőt vannak vasárnapra és hétköznapra is. Fájó szívvel lapozgattam ezek között. Olyan bravuros verstechnikával vannak megírva, tisztán csengő rimekkel és hibátlanul lüktető ritmusban, hogy hasonló geniális költőnek kellene lennie annak, aki ezeket magyarra akarná fordítani.

Van Sequentia még Szent István magyar királyról, Szent Lászlóról, Szent Erzsébet Asszonyról és természetesen Remete Szent Pálról, akinek prózában írt dicsérete csaknem lefordíthatatlan szójátékokban és alliterációkban gazdag.<sup>1</sup>

*P. Gyéressy Agoston, Remete Szent Pál Rendjéből.*

**KOCSIS LÁSZLÓ:**

**DULÁNSZKY**

Egyetlen sír. Egyetlen szarkofág.  
Ősök teteme por lett, névtelen.  
Kik itt pihentek dult századokon át,  
Sírjuk a mában nem él. Ismeretlen.  
Dulánszky, téged se dicsérnek ódák,  
Nem harsonázza neved idegen.  
Pedig te toltad multunk négy tornyát  
Világ egére. Ha neked csengetem  
Versem rímét most, ne nézz rám, mint a  
Kósza lantosra néz a vár ura.  
Karrarai hús márványba vésett  
Arcod mögött az örök művészet  
Lobog s e vers csak pislá gyertyaláng.  
Tudom, elűzni kevés a magányt.

\* A magyar szentek sequentiát legközelebb közöljük latinul és H. B. magyar fordításában.

**HARSÁNYI LAJOS :**

## **WAGNER : PARSIFAL**

Zene titánja: dörgő forradalmár,  
Hallgattam trombitáid vad tusáját:  
A Rajna húzta csillogó uszályát,  
A mélyben énekelt a céda Walkür  
S a halk űr  
Remegve leste Sigfried ifjú harcát  
És könny takarta az erénynek arcát,  
Mikor meglátta roppant hősöd estét.  
Az istenek ijedve lesték  
Amint felzeng komor gyászindulója.  
És harsány trombiták fúvója  
Lángot dobott a hegytetőre.  
Pogány varázsok óre:  
Wotannak ősi vára porig égett.  
Az isteneknek alkonyában  
Mebámultam félelmetes zenédet.

De mégis akkor voltál legnagyobb, hogy  
Az édes Parsifal  
Előlépett zenéd arany ködéből,  
Sugáros Ártatlan, mintázva égből.  
(A Grál-várban a szent Vérrel miséznek.  
Ezüst csengő az ének.  
A hófehér, szikrázó kupolából  
Gyermek-kar édes éneke aláfoly.)  
Ekkor te a zene örök ormára mentél  
S a nagy Szentség előtt, titán eretnek  
Alázatos szívvel letérdepeltél...

# CATHECHISMUS ROMANUS

A „*Catechismus Romanus*“ a trienti zsinat rendeletére V. Pius uralkodása alatt, 1566-ban megjelent vezérkönyv a lelkipásztoroknak. Kiváló hittudósok állították össze *Borromei Szent Károly* vezetése alatt. Az apostoli hitvallás, a hét szentség, a tizparancsolat és a Miatyánk köré csoportosítva foglalja össze a keresztény tanítást. Az alábbi szemelvények az Eucharisziáról szólnak. (II. rész, 4. fejj.)

## Miért és mikor történt az Oltáriszentség alapítása?

Szent Pál apostol gondolatmenetét követve, aki azt vallja, hogy amit ő maga az Úrtól vett, azt közölte a korinthusiakkal,<sup>1</sup> — legelőször is ennek a szentségnek alapítását kell a hiveknek kifejteni. Az evangéliumból világosan kitűnik, hogy ez így történt: „Mivel az Úr szerette övéit, mindvégig szerette őket”,<sup>2</sup> ennek a szeretetének valami csodálatos isteni zálogát akarta adni; ezt pedig, — tudván, hogy már eljött az ő órája, hogy e világból átmenjen az Atyához — valami megfajthatatlan, a természet egész rendjét meghaladó módon valósította meg, hogy övétől soha ne legyen távol. Miután ugyanis tanítványainak együtt megünnepelte a húsvéti bárány vacsoráját, — hogy a jelkép a beteljesedésnek, az árnyék a testi valóság-  
nak végre helyt engedjen, — „vevé a kenyeret és hálát adván Istennek megáldá, megtöré és odaadá tanítványainak, és mondta: Vegyétek és egyétek, ez az én testem, mely értetek adatik; ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Hasonlóképen vevé a kelyhet is, miután megvacsorált, mondván: Ez a kehely az új szövetség az én véremben. Ezt cselekedjétek, valahányszor isszátok, az én emlékezetemre.”<sup>3</sup> (2. cikkely).

## Az Eucharisztia valóban szentség...

Elő kell adni azt a tanítást is, hogy ez valóban szentség, és pedig egy a hét szentség közül, melyet az Anyaszentegyház mindig vallásos, szent tisztelettel vett körül. A kehely konzekrációjánál ugyanis így hívják: a hit misztériuma. Ezenkívül, mellőzve az egyházi íróknak számtalan tanúságtételét, akik mindig azt vallották, hogy ezt az igazi szentségek közé kell sorolni, — igazolhatjuk ezt magának a szentségnek természetéből és mivoltából. Megvan ugyanis benne a külső, ér-  
zékelhető jel; megvan az a tulajdonság, hogy jelzi és egyszer-

<sup>1</sup> I. Kor. 11, 23. <sup>2</sup> Ján. 13, 1. <sup>3</sup> V. ö. I. Kor. 11, 24. és az evangelisták.

mind létrehozza a kegyelmet. Ezenkívül sem az evangelisták, sem Szent Pál apostol nem hagynak semmi kétséget affelől, hogy Krisztus alapította. Minthogy mindez együttesen bizonyítja, hogy valóban szentség, nyilvánvaló, hogy nincs szükség más érvekre. (7. c.)

### **Mely dolgokat jelez az Oltáriszentség?**

Három dolgot jelez számunkra ez a szentség. Az első Krisztus Urunk szenvedése, mely már elmúlt; ő maga mondta ugyanis: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre”,<sup>1</sup> és az Apostol is tanuskodik emellett: „Valahányszor ezt a kenyeret eszitek és ezt a kelyhet isszátok, az Úr halálát hirdetitek, míg el nem jő.”<sup>2</sup> A második az isteni kegyelem, melyet most a jelenben ad az Úr e szentség által a lélek táplálására és fenntartására. Mert amint a keresztség által új életre születünk, a bérnálásban pedig erőt kapunk, hogy képesek legyünk a sáttánnak ellenállni és Krisztus nevét nyíltan megvallani, — úgy az Oltáriszentség lelkünk táplálására és fönntartására szolgál. A harmadik pedig előrejelezése a jövőnek, vagyis az örök vigasságnak s dicsőségnek, melyet a mennyei hazában fogunk Isten ígérete szerint elnyerni... (11. c.)

### **Nem szabad az érzékek ítéletére hagyatkoznunk ebben a szentségben**

... Mivel az Apostol figyelmeztet beennünket, hogy igen súlyos bünt követnek el azok, akik „az Úr testét meg nem különböztetik”,<sup>3</sup> elsősorban arra oktassák a híveket a lelkipásztorok, hogy figyelmüket és gondolkozásukat minden igyekezettel fordítsák el az érzékektől. Ha ugyanis a hívekben az a tévhit erősödne meg, hogy ebben a szentségben csak az van, amit érzékeikkel észrevesznek, feltétlenül a legnagyobb istentelenségre jutnának, minthogy úgy ítélnének, hogy csak kenyér és bor van a szentségben, hisz szemük, tapintásuk, szaglásuk, ízlésük csak a kenyér és bor külső színét veszi észre. Arra kell tehát törekedni, hogy a hívők lelke amennyire csak lehet, elforduljon az érzékek ítéletétől, és Isten végtelen erejének és hatalmának szemléletére buzduljon. (25. c.)

### **Mit hoz létre a titokzatos konszekráció ebben a szentségben?**

Amint a katolikus hit minden kétség nélkül tartja és vallja, a konszekráció szavai által három csodálatos és tiszteletreméltó dolog jön létre ebben a szentségben. Az első az, hogy

<sup>1</sup> Luk. 22, 19. <sup>2</sup> I. Kor. 11, 26. <sup>3</sup> U. o. 29.



ez a szentség magába foglalja Krisztus Urunk valóságos testét, ugyanazt a testet, mely a Szűztől született és most ott ül az Atya jobbján. A második az, hogy benne az eredeti anyagok lényegéből semmi sem marad vissza, bár ez a tény mindennél jobban ellenkezik érzelmi megismerésünkkel. A harmadik pedig, — amit az előbbi kettőből könnyen kikövetkeztethetünk, másrészt meg a konszekráció szavai is világosan kifejeznek — az, hogy a járulékos tulajdonságok, melyeket vagy szemünkkel, vagy más érzékünkkel tapasztalunk, minden hordozó alany nélkül léteznek, valami csodálatos és megmagyarázhatatlan módon. A kenyér és bor járulékait ugyan mind észlelhetjük, de ezek nem tapadnak semmiféle lényeghez, hanem magukban állnak fenn; minthogy a kenyér és bor lényege változik át az Úr testévé, hogy a kenyér és bor lényege teljesen megszűnik létezni. (26. c.)

### **Biztos az, hogy az Oltáriszentségben jelen van Krisztus teste, ugyanaz a test, mely Szűz Máriától született . . .**

Igyekezzenek a lelkipásztorok megmagyarázni, mennyire félreérthetetlenek és világosak az Üdvözítőnek azok a szavai, melyek azt bizonyítják, hogy teste valóban jelen van a szentségben. Mert mikor azt mondja: „Ez az én testem, ez az én vérem”, lehetetlen, hogy valaki józan ésszel ne tudja, mit kell rajta értenünk . . . (27. c.)

### **Hogyan lehet még igazolni Krisztus testének jelenlétét az Oltáriszentségben?**

Ezenkívül azonban ki kell még fejteniök a lelkipásztoroknak azt a másik szentírási helyet is, amelyből egész világosan kitűnik, hogy Krisztus valóságos teste és vére jelen van az Oltáriszentségben. Míután ugyanis az Apostol említést tett arról, hogy az Úr konszekrálta a kenyeret és bort és a szent misztériumokat apostolainak kiszolgáltatta, így folytatja: „Tehát vizsgálja meg magát az ember, és úgy egyék ebből a kenyérből, és igyék ebből a kehelyből. Mert aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának, mivel nem különbözteti meg az Úr testét.”<sup>1</sup> Ha már most az Oltáriszentségben semmi mást nem kellene tisztelnünk, mint Krisztus szenvedésének emlékét és jelét, minek kellett akkor a híveket ily kemény szavakkal figyelmeztetni arra, hogy vizsgálják meg önmagukat. Mert ezzel a kemény szóval: ítélet, kifejezésre juttatta az Apostol, hogy gyalázatos gonoszságot követ el az, aki tisztátalan lélekkel veszi magához az Úrnak az Oltáriszentségben rejtőzködő testét és így azt a másfajta ételtől meg nem különbözteti. Ugyanezt ennek a levélnek előző részeiben is kifejtette az Apostol e sza-

<sup>1</sup> I. Kor. 11, 28—29.

vakkal: „Az áldás kelyhe, melyet megáldunk, nemde Krisztus vérében való részesülés-e? És a kenyér, melyet megtörünk, nemde az Úr testében való részesülés-e? Ezek a szavak Krisztus Urunk testének és vérének valóságos lényegére mutatnak. A Szentírásnak ezeket a helyeit kell tehát a lekipásztoroknak kifejteniök és különösképpen azt kell hirdetniök, hogy ezekben nincsen semmi kétségnek vagy bizonytalanságnak helye, annál is inkább, mert Isten egyháza megfellebbezhetetlen tekintélyével adott róluk magyarázatot. (28. c.)

### **Ennek a szentségnek fönségéből kitűnik, milyen a küzdő Egyház méltósága**

Ha a jámbor lelkek meggondolják, mily nagy e szentség méltósága, akkor örömük és lelki hasznuk mindennél nagyobb lesz. Mert először is megértik, mily tökéletes az evangéliumi törvény, hogy valóságban bírhatja azt, amit a mózesi törvény idején csak jelek és előképek sejtettek... És valóban sosem telhetnek be a hívek az Anyaszentegyház tökéletességének és nagyszerű dicsőségének csodálatával, hiszen közte és a mennyei boldogság közt csak egy fok a különbség. Mert közös gazdagságunk az ég lakóival, hogy náluk is, nálunk is jelen van Krisztus mint Isten és ember. De abban az egyben különbözünk, hogy míg ők az Ő színe előtt a boldog látást élvezik, addig mi szilárd és állhatatos hittel tiszteljük Őt, mint aki közöttünk van, de mégis el van takarva szemünk előtt és a szent misztériumok csodálatos fátyla alatt rejtőzködik. Azután meg a hívek ebben a szentségben megtapasztalják Krisztusnak, a mi Üdvözítőnknek végtelenül tökéletes szeretetét. Nagyon is illett ugyanis az Ő jóságához, hogy azt a természetet, amelyet mitőlünk vett fel, soha tőlünk el ne vonja, hanem, hogy amennyire ez lehetséges, velünk maradjon, velünk éljen, — és így minden időben igazolódjék annak a mondásnak teljes igazsága: „Gyönyörűségem az emberek fiaival lennem.”<sup>2</sup> (32. c.)

### **Hogyan nyerjük e szentség által a kegyelmet?**

Ha „a kegyelem és igazság Jézus Krisztus által lett”,<sup>3</sup> akkor az szükségképpen a lélekbe is árad, mikor a lélek tisztán és szentül veszi magához azt, aki ezt mondta: „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, énbennem marad és én öbennem”<sup>1</sup> Senki előtt sem lehet ugyanis kétséges, hogy akik jámbor és buzgó lélekkel veszik magukhoz ezt a szentséget, úgy fogadják be magukba az Isten Fiát, hogy élő tagokként kapcsolódnak az Ő testébe. Mert hiszen meg van írva: „Aki eszik engem, ... él énáltalam”, és: „A kenyér, melyet majd én adok, az én testem a világ életéért”... (49. c.)

<sup>1</sup> I. Kor. 10, 16. <sup>2</sup> Péld. 8, 31. <sup>3</sup> Ján. 1, 17. <sup>4</sup> Ján. 6, 57. <sup>5</sup> U. o. 28. és 52.

## **Az Oltáriszentség által elnyerjük kisebb bűneink bocsánatát**

Nem lehet kételkedni abban, hogy az Oltáriszentség által elnyerjük kisebb, vagyis bocsánatos bűneinknek bocsánatát és elengedését. Mert mindazt, amit a lélek a szenvedély hevében elveszít, ha valamely jelentéktelenebb dologban kisebb vétket követ el, azt az Oltáriszentség teljes egészében helyreállítja és a kisebb vétkeket eltörli. Hisz testünkben is érezzük, hogy amit életerőnk melegéből naponként elveszítünk, azt a természetes táplálkozás lassanként pótolja és helyrehozza. Epe ezért méltán mondotta Szent Ambrus erről a mennyei szentségről: „Ezt a mindennapi kenyeret mindennapos gyarlóságaink orvosságaként vesszük magunkhoz.” Természetesen ezt azokról a bűnökről kell értenünk, amelyektől a lélek már elfordult. (52. c.)

## **Ez a szentség a jövődő bajoktól is megóvjá a lelket**

Ezeknek a szent misztériumoknak még az az erejük is megvan, hogy tisztán és érintetlenül megóvnak minket a bűnöktől, sértetlenül megvédenek a kísértések viharától, és mintegy mennyei orvossággal előre felkészítik a lelket, hogy valami halálhozó kísértés mérge egykönnyen meg ne fertőzze és pusztulásba ne döntse. Éppen emiatt, Szent Ciprián tanúsága szerint, megvolt a katolikus egyházban az az ősi szokás, hogy abban az időben, amikor a zsarnok uralkodók a híveket nagy számban hurcolták kínhalálra keresztény hitük megvallása miatt, — a püspökök kiszolgáltatták nekik az Úr szent testét, hogy az iszonyatos fájalmak súlya alatt valamiképp el ne landjanak az üdvösségért vívott harcban. De éppígy megfékezi és legyőzi a test vágyait is; mert míg a lelket nagyobb szeretetre gyullasztja, szükségképpen lelohasztja az érzéki szenvedély lángját. (53. c.)

## **Mely okok vezették Krisztus Urunkat az Eucharisztia alapításában?**

A lelkipásztorok tanítsák meg különösképpen arra a híveket, hogy Krisztus két okból alapította az Eucharisziát. Az egyik az, hogy lelkünknek mennyei tápláléka legyen és ennek segítségével a lelkiéletet megvédhessük és megőrizhessük. A másik pedig az, hogy az Egyháznak örökké tartó áldozata legyen, mely kiengeszteli bűneinket és arra indítja a mennyei Atyát, akit bűneink sokszor oly súlyosan megbántanak, hogy haragját irgalomra, igazságosan büntető szigorúságát kegyelemre változtassa. Nem is adhatta volna Üdvözítőnk — mikor saját magát a kereszt oltárán az Atyaistennek bemutatni készült — irántunk való mérhetetlen szeretetének kiválóbb jelét, mint hogy ezt a látható áldozatot hagyta számunkra, hogy ez ál-

tal megújuljon a nemsokára bemutatandó egyszeri véres keresztáldozat és az egész földkerekségen elterjedt Egyház az Ő emlékét nap-nap után igen nagy haszonnal megünnepelje. (70. c.)

### **A szentmisében végbemenő áldozat ugyanaz, mint a keresztfán bemutatott áldozat**

Azt valljuk, és így is kell tartanunk, hogy a szentmisében végbemenő áldozat és a keresztfán bemutatott áldozat egy és ugyanaz. Mint ahogy egy és ugyanaz az áldozati tárgy is, t. i. Krisztus Urunk, aki csak egyszer áldozta fel magát vérontással a keresztfán. A vérontással és a vérontás nélkül bemutatott áldozati tárgy ugyanis nem két különböző áldozati tárgy, hanem csak egy; és ennek feláldozása óta, hogy az Úr megparancsolta: „Ézt cselekedjétek az én emlékezetemre”,<sup>1</sup> az Eucharisziában naponként megismétlődik. (76. c.)

### **Mindkét áldozatnál ugyanaz az áldozatot bemutató pap is**

De egy és ugyanaz a pap is: Krisztus Urunk. Azok a szolgák ugyanis, akik az áldozatot végzik, nem a sajátmaguk, hanem Krisztus személyét öltik magukra, mikor az ő testét és vérének elkészítik. Ezt magának az átváltozásnak szavai is mutatják. Nem azt mondja ugyanis a pap: Ez Krisztus teste, hanem: Ez az én testem; t. i. Krisztus Urunk szerepét viseli és így változtatja át a kenyér és bor lényegét az Ő szent testének és vérének lényegévé... (77. c.)

<sup>1</sup> Luk. 22, 19.

# MISZTIKUSOK AZ EUCCHARISZTIÁRÓL

## I. NAGY SZENT GERTRUD

Üdvözlégy, áldott légy, ó legszentebb Oltáriszentség! Any-  
nyiszor, ahány csillag van az égen, szikra a tűzben, por a  
levegőben, vízcsepp a tengerben és homokszem a földön!  
Légy áldott anyyiszor, ahány virág van tavasszal, gyü-  
mölcs nyáron, hulló falevél ősszel, hópehely télen s ahány  
teremtmény van az égen és a földön! Méltó vagy erre én  
Istenem, aki a kenyér és bor színe alá rejtőzöl.

Üdvözlégy, áldott légy, ó legszentebb Oltáriszentség,  
annyi dicsérettel, amennyit csak minden angyal és min-  
den ember műveivel és cselekedeteivel, szívének vágyá-  
val, agyának gondolatával, kimondott szavaival zengeni  
tud. Méltó vagy erre én Istenem, aki szent testeddel és  
véreddel táplálsz bennünket.

Üdvözlégy, áldott légy ó legszentebb Oltáriszentség!  
Annyi dicsérettel, amennyit a Szentháromság mindenható-  
ságával létre tud hozni, bölcsességével magába tud fogadni,  
tudásával el tud ismerni s szeretetével kíván és akar, min-  
denütt, mindig, örökkön örökké! Méltó vagy erre és Iste-  
nem, aki ebben a szentségben nemcsak emberségeddel,  
hanem Istenségeddel is egyesülni akarsz velünk!

\*

Ime, én Szerelmesem, zárj be engem sírkam-  
rájába: ott, ott súgd fülembe áldott, édes szerelmes sza-  
vaidat!

Ime, én Egyetlenem, kievezek Irgalmasságod tenge-  
rére: ott, ott borítson el engem a vihar s csapjanak össze  
fejem fölött szeretetednek hullámai!

Ime, én Királyom, vess bele engem szerelmed tüzébe:  
ott, ott hamvadjon el a szívem, lelkelem!

Ime, én Istenem, utolsó órámon légy mellettem lep-  
lezetlenül: akkor, akkor vezess engem majd diadalmas  
Üdvözítőm mennyei, jó Atyádhoz!

## II. MAGDEBURGI SZENT MECHTILD

Üdvözlégy, édes Uram, Jézus Krisztus, az élő Istennek fia, Istenem, akit a hit szemével nézek most! Tudom és vallom, hogy mint valóságos Isten és ember vagy itt jelen, imádlak Téged, Uramat és Istenemet, Teremtőmet és Megváltómat és szeretlek mindenekfölött. Minden dicséret Téged illet most és mindörökké!

Szívemből szánom és bánom, Istenem, szent Fölséged előtt, hogy félelem és szégyen nélkül vétkeztem. Segíts rajtam, irgalmas Istenem, nagy könyörületteddel. Tisztíts meg a szívemet minden rendetlen szeretettől s önts a szívembe égi kegyelmet, hogy a szégyent, amit rád hoztam s bűneim nyomorúságát megsirassam!

Hálát adok neked, édes Uram, minden kegyelmedért, amelyet eddig ajándékoztál s amit még ezentúl ajándékoznis akarsz nekünk. Jézus nevére kérek Atyám, tisztíts meg engem kegyelmesen minden gonosztól, őrizz meg a büntől s szentelj, erősíts meg az örök életre!

Kérek téged, Uram, a dicsőségedre kérek, őrizz meg minket, híveidet a jóban, Szent Péter székében élő fejünket magasztald fel minden erénnyel s Egyházad növekedjék a te szeretetedben, szabaduljon meg minden gonosztól s szentelődjék meg minden erényben!

Könyörgöm, édes Jézus Krisztusom, adj békét a kereszténységnek, adj elegendő termést minden keresztény országnak. Tartsd meg, Uram, barátaidat szent szolgálatodban, térítsd meg ellenségeidet s fékezd meg gonoszsaigaikat.

Könyörgöm, Uram, Királyok Királya, az egész világ uralkodóiért, egyesítsd őket a te szellemedben, hogy sohasse vezessenek gonosz háborút akaratom ellenére és a lelkek kárára.

Könyörgöm, édes Uram, minden szükséget szenvedő keresztényért: hánykoloódnak azok a tengeren, sínylődjenek betegségben, börtönben, nyomorban vagy gondban. Szolgáljon vigasztalásukra a te kegyes jószágod s ne veszítsék el kegyelmedet soha!

Könyörgöm hozzád, égi Atyám, minden keresztény lélekért, akik ma válnak meg a testüktől: mentsd meg őket irgalmas Istenem s légy kegyes hozzájuk az ítéletkor!

Könyörülj, édes Uram Istenem, apám, anyám lelkén és minden tisztítótűzben lévő lelken: mutasd meg nekik megváltó hatalmat s engeddd, hogy békében nyugodjanak. Amen.

*Szemerjay Kovács Dénesné fordította.*

VÁROSI ISTVÁN:

## Ó SZOMJAS EMBER!

Örök, keserves szomjúság gyötör,  
De szárazabb a lelked, mint a torkod.  
Ó, sokat ittál: számtalan csömör  
Izét, szagát, mulandóságát hordod  
És mégis, mégis egyre szomjasan.

Van úgy, hogy halkan korholod magad:  
Nem szomjasabb a Duna se Titelnél  
S nem szomjasabb a szörnyű, hallgatag  
Tenger se, hogyha kortyokat keresgél  
Felhőben, földön, izzadt föld alatt...

És jaj, hát mégse oltja szomjodat  
Se földi kút, se szökdicsélő forrás.  
Emlékszel? Sokszor hívogattalak  
Bakócz nagyúri kútjához s a formás  
Kövekből szívtál roppant kortyokat.

A szomjúságod akkor sem lohadt.  
És voltál Mátyás felhőfejtő várán,  
Ahol a szikla jeges kortyot ad  
Mindenkinek, ki áthajolt a káván:  
És a te szomjad megmerevedett.

És megjártad a Pilis-hegyeket,  
Hol borzas cserjék száz kútja sötétlik  
Csúfondáros manók telkén s ezek  
Itatják ott a tikkadt torkot. Végig  
Kóstoltad mind és szomjad csak gyötör.

Csalogatott sok gádor és gödör,  
Ahol hordókon trónol a vidámság  
S kurjantós száj, meg borpiros ököl  
A gond és kín mély kriptáit megássák...  
És szóltál: itt is szomjat kortyogok.

Minden hiába. Míg a föld forog  
Alattad, most már egyre kínlódsz szomjan.  
Lábad botorkás lassan vánszorog,  
De mert sejtéd már, örök kútag hol van:  
Mint a holdkóros, nézed az eget...

BÉKÉS GELLÉRT O. S. B.: **E U C H A R I S T I A  
V I N C U L U M  
C A R I T A T I S**

I.

Istengyermekségünk és krisztustestvérségünk itt a földön legteljesebben az Eucharisziában valósul meg. Krisztus a szőlőtő. Belőle fakadnak és Hozzá tapadnak megváltott testvérei. Az Ő testévé lesznek. Szent Ágoston Szent János evangéliumát magyarázó beszédeiben ezt így fejtegeti egy helyen, ahonnan Eucharisztikus Kongresszusunk is való:<sup>1</sup>

„*Én vagyok az élő kenyér, mely mennyből szállott alá. Azért élő, mert a mennyből szállott alá. A mennyből szállott alá a manna is: de a manna árnyék volt, ez valóság. Ha valaki e kenyérből eszik, örökké él; és a kenyér, melyet majd én adok, testem az a világ életéért.* Megértheti-e valaha a testi ember, hogy a kenyeret testnek mondja? Testnek nevezi azt, amit a testi ember meg nem ért: és éppen azért nem érti meg a testi ember, mert testnek nevezi. Hiszen visszaborzadtak tőle, túlzásnak mondták és lehetetlennek gondolták. *Testem az, — mondja — a világ életéért.* A hívők akkor ismerik igazán Krisztus testét, ha nem hanyagolják el saját Krisztus-test voltukat. Legyenek Krisztus teste, ha Krisztus Lelkéből akarnak élni; Krisztus Lelkéből nem élhet, csak Krisztus teste. Értsétek meg, testvéreim, mit mondtam. Ember vagy: lelked is van, tested is van. Lelked láthatatlan, tested látható. Mondd meg nekem, melyik él a másikból: lelked él-e a testedből, vagy tested-e a lelkedből? Mindegyiktek azt feleli: természetesen a testem él a lelkemből. Akarsz hát Krisztus lelkéből élni? Légy Krisztus testében. Talán az én testem él a te lelkedből? Az enyém az én lelkemből él, s a tiéd a tiédből. Nem élhet Krisztus teste, csak Krisztus Lelkéből. Ezért mondja Pál Apostol, mikor erről a kenyérről beszél: *egy kenyér, egy test vagyunk sokan.* Ime a kegyesség szentsége, ime, az egység jele, ime, a szeretet köteléke! Aki élni akar, van hol éljen, van miből éljen. Jöjjön és higgyen; legyen a test tagja és teljék el léttel. Ne riadjon vissza a tagok kötelékétől, ne legyen romlott tag, mely lemetszésre érdemes, ne legyen csenevész, mely miatt szégyenkezni kell: legyen szép, legyen odaillő, legyen egészséges: ragaszkodjék a testhez, éljen Istennek Istentől: fáradozzék most a földön, hogy a mennyben uralkodjék azután.”

<sup>1</sup> Tractatus XXVI. in Jo. n. 13. (Migne, P. L. 35, 1613.)



## II.

O Sacramentum pietatis! o signum unitatis! o vinculum caritatis! Az Eucharisztia az isteni kegyesség szentsége, az Egyház egységének jele, s az istengyermekek szeretetének köteléke!

Szent Ágoston ritmikus stílusának gyönyörű kitörése az Apostolnak egészen egyszerű mondatát követi. „Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan, kik egy kenyérben részesülünk” — olvassuk a korinthusiakhoz írt első levelében. (10, 17.) A mondat tömör és súlyos: Szent Ágoston egész fejtegetését összefoglalja. Egy kenyérről beszél, melyet eszünk, és egy kenyérről, mellyé leszünk. Egy testről, mely érettünk adatott, és egy testről, mely mi magunk vagyunk. És ez a különös. Kenyér ez, kenyér az; test ez, test az. A különbséget az értelem-ből veheted csak ki, a szóból nem. És Szent Ágoston ugyanígy: : „A hívők akkor ismerik igazán Krisztus (eucharisztikus) testét, ha nem hanyagolják el saját Krisztus-test voltukat.” A híveket nem nevezi Krisztus titokzatos (misztikus) testének. Ez a jelző újabb keletű, éppen a különbségtétel végett és az Egyház természetfeletti, fizikai tapasztalatot meghaladó karakterének jelzésére vezették be — kétségkívül joggal — a teológusok. Szent Pál és Szent Ágoston nyelvén az Eucharisztia és mi, az Eucharisziából élők, Krisztus teste vagyunk egyszerűen.

A pontos különböztetés természetesen fontos ebben a fogalmakat keverő világban, de az egység látása talán még fontosabb a hívó léleknek. Krisztus megváltó művében egységet látni annyi, mint a lényegre tapintani és föntségének varázsába lépni: magát Krisztust látni. Régi megállapítás az, hogy a kereszténység krisztocentrikus, hiszen Krisztus és egyedül Krisztus az emberiség útja, igazsága és élete. Útja az igazság Lelkében az élet forrásához: az Atyához. Nem csoda hát, ha lapjaink teológiája új érdeklődéssel fordul e szempont felé. „Istent soha senki nem látta; az egyszülött Fiú, ki az Atya kebelén van, ő beszélt róla.” (Jo. 1, 18.)

## III.

Krisztus az Atya szava hozzánk: a kinyilatkoztatás. Benne megjelent közöttünk az „ismeretlen Isten”, nem villámok és mennydörgések közepette, Sion hegyéről harsogva, hanem egyszerű emberséggel, szegényes dolgok és szegényebb emberek között, egy kis ország és egy megvetett nép fia: az ember fia — mennyire szerette ezt a nevet! — A szent és örök szellemi világ teljessége benyitott hát a bűnös és mulandó fizikai világba. Belépett közöttünk személyesen, a földi lét egész valóságával: hasonló lett hozzánk mindenben, a bűnt leszámítva. Ez Jézus, az ember. De ez az ember nem önmagáé, hanem a legteljesebb metafizikai értelemben Istené: a második isteni személy, Isten

egyszülött Fia. Az Istentől elszakadt világ Benne újra összekapcsolódott Istenével, s az ember nincs többé kiutasítva az atyai házból: nagy testvérünk, az új ember ott ül az Atya jobbján és várja új emberségének, megváltásának részeseit. Mert emberségével váltott meg bennünket az egyszülött Fiú.

És egyszer — a csodálatos kenyérszaporítás másnapján — a kafarnaumi zsinagógában azt mondta magáról ez a Jézus: „Én vagyok az élet kenyere.” És azután egészen világosan: „és a kenyér, melyet majd én adok, testem a világ életéért.” A keresztfeszített és megdicsőült test, Krisztus megváltó embersége: az élet kenyere!

#### IV.

Az élet kenyere az Egyházé. Az Eucharisztikus Egyházé. Azé az Egyházé, amelyik azt cselekszi, amit az Úr meghagyott, hogy cselekedjék az ő emlékezetére. Az Apostolok Cselekedeteiben, hogy állhatatos volt „az egységben s a kenyérfőzésben” (1, 42.). És azóta eszi naponként az örök élet kenyerét, mely a világ életéért adatott. És élete vagyon: nap-nap után teljesebb. A csodálatos kenyérszaporítás folytatódik. Az élő kenyérből élő Egyház maga lesz az élő kenyér. Hasonul hozzá. „Isten gabonája vagyok, — mondja a csodálatos Szent Ignác vértanú-püspökkel — „vadállatok fogai örölnék, hogy Krisztus tiszta kenyérévé legyek.” (Ep. ad. Rom. IV.)

#### V.

„Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, énbenem marad és én őbenne.” Az eucharisztikus Egyház Krisztusban, s Krisztus az eucharisztikus Egyházban. Egyek elválaszthatatlanul. „Ti Krisztus teste vagytok” — magyarázza az Apostol — Krisztus megnyilt, testét és vérét ajándékozó emberségének tagjai. Hiszen „egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk.” A századokban tovább élő Krisztus. Tovább élő és tovább szenvedő. Tovább szenvedő és egyre megdicsőülő. Szent Pál Krisztus testének nevez bennünket, hogy egész világosan fejezze ki krisztusi sorsközösségünket. Velünk nem történhetik más, mint ami Krisztussal történt, hiszen „nem különb a tanítvány a mesterénél,” s „ha engemet üldöztek, titeket is üldözni fognak.” De „hogyha „együtt szenvedünk, együtt is dicsőíttetünk meg” Vele.

Ime, az új és örök szövetség, a megkezdődött Isten-országa! Mert az Egyház csak kezdet: az örök üdvösség — a földön. A jelenlévő Krisztus. És itt van, de csak miértünk. Mert nem tartozik ide. Nincs ebből a világból, ha ezen a világon van is. Hiszen az Atya „kiragadott minket a sötétség hatalmából, s át-helyezett szeretett Fiának országába”. (Kol. 1, 13.) Krisztushoz tartozunk, aki a fő, akiben „az istenségnek egész teljessége lakozik valósággal” (Kol. 2, 9.), s akiből ez a teljesség kiárad az

Egyházra. Ő a forrás és a forrásban bennfoglaltatik már az egész folyó.

Krisztus megdicsőülése ezért az Egyház megdicsőülése is. Vele és Benne, megváltottak és megváltandók, mindnyájan ott vagyunk az Atya jobbán. Azért nem lep meg az Apostol szava: „A mi hazánk — igazi és teljesjogú polgárságunk — a meny-nyekben van.” (Filip. 3, 20.)

## VI.

Sorsközösségünket Krisztussal a keresztségben vállaltuk: „Mind, akik megkeresztelkedtünk Krisztus Jézusba, az ő halálába keresztelkedtünk meg — merítettünk bele.<sup>1</sup> Eltemettünk tehát vele együtt a halálba a keresztség által, hogy amint az Atya dicsősége feltámasztotta Krisztust halottaiból, épügy mi is éljünk új életet.” (Rom. 6, 2-4.) A keresztség szentel Krisztus tagjává, „mert egy Lélekben mindnyájan testté kereszteltettünk.” (1. Kor. 12, 13.) Az Egyház tehát a keresztségben születik a Szentlélekből Krisztussá. A keresztség hozza létre és építi Krisztus testét.

Mi hát az Eucharisztia szerepe akkor? Hiszen a keresztségben megszületett már a krisztusi ember, a megváltott isten-gyermek, akinek szabad útja van az Atyához? Igen, szabad az út, de ezt az utat meg kell tenni. A mi megváltottságunk új, isteni-életlehetőség, metafizikai felszabadultság: az igazi „világszabadság”, de mindezt élni kell és tetté váltani. S itt kezdődik az egyesség! Bennem és Benned kell, hogy valósággá legyen Krisztus megváltása. De hogyan? „Én vagyok az út... Senki sem jut az Atyához másképp, mint énáltalam” (Jo. 14, 6.) Azért hát: „a kenyér, melyet majd én adok, testem az a világ életéért.” Megváltásunk az Eucharisziában lesz valósággá!

Az Eucharisztia extázis, a szó eredeti értelmében: kilépés. Kilépés a bűnös világból és hazatérés az atyai házba. A földi életben lehetséges legteljesebb megvalósulása a megváltásnak: Isten országának elővételezése. Az Egyház természetfelettsége itt lép elénk legvilágosabban: itt, a választott nép legünnepelesebb aktusában. Eucharisziánk az egy és örök mennyei áldozat földi megsokszorozódása. Az egy és örök áldozat pedig Krisztus, az egész Krisztus: az Istenember megváltott népével. A *megváltott* mindenség léthimnusa mely visszazug Krisztuson keresztül a lét forrására: az Atyára.

## VII.

Ime ez hát az Eucharisztia: a megváltott nép megjelenése Krisztusban az Atya színe előtt és bekapcsolódása a mennyei, örök liturgiába. És ez a vinculum caritatis igazi értelme is.

<sup>1</sup> Az őskeresztény szertartás víz alá merítéssel és kiemeléssel fejezte ki a keresztségi halált és feltámadást.

Térjünk vissza oda, ahonnan kiindultunk. Az Eucharisztia *a kegyesség szentsége*: a megváltó Isten kegyes hozzánk-hajolása és magához-emelése; *az egység jele*: az élő kenyérből egy élő kenyérré nőtt Egyházé, mely így Krisztussal együtt lesz áldozat az Eucharisziában; *a szeretet kötetelke*: az isteni szereteté, mely bennünket, — Krisztus testvéreit: *a szenteket* — örökre magához fűz és szentháromsági életáramának végtelen gazdagságába merít.

*Róma, 1938. Szent Tamás ünnepén.*

*Békés Gellért O. S. B.*

**KOCSIS LÁSZLÓ:**

## **FAUSTIN, A RÓMAI KATONA**

Ide sodródtál hazád, Itália  
Kék ege alól, keresztény katona.  
Hős voltál és szent, kinek állnia  
Kellett a vártán, mikor Pán fia  
Ajkán még zengett pogány ária.  
Talán Gallia, tán Bakony vadonja  
Rejtett, tán néztél a zöld Balatonba  
S fájt, hogy e föld pogányság pagonya.  
Most a Dóm őriz, koporsód sírja ép,  
Sírod köré egy nemzet bár sirva lép  
Mártirként, de mártir-sorsban elesvén  
Annyiszor, feltámadt s maradt keresztény.  
Faustin, te vagy rá koronatanú:  
Népem Krisztusé s Krisztusért vértanú.

*Pécs, 1938.*

HORVÁTH BÉLA :

## KRISZTUS URUNK, A PÁPA MEG A SZEGÉNY EMBER

Egyszer egy szegénynek volt kilenc fia,  
Ott, amerre zúg az Operencia.  
Kilenc fián kívül nem volt egyebe,  
Nem volt a szegénynek soha kenyere.

Vizen éldegéltek, vékony levesen,  
Ríttak éjjel-nappal nagy keservesen:  
Nem jut a szegénynek egy falás kenyér,  
Ezen a világon ugyan minek él?

Megyek is hát innen, Uram-Jézusom,  
Megyek a világból, már elbujdosom,  
Megyek megkeresni kicsi kenyerelem,  
Hol az igaz élés, micsoda helyen?

Ment a szegény ember, hát egyszerre mit lát?  
Arra jön a Pápa Jézussal mezítláb.  
Jön az Első Pápa Jézussal gyalog,  
Szent Péter a porban szépen ballagott.

— „No, te szegény ember, hova vándorolnál,  
Szolga-legény vagy te, vagy a féle molnár,  
Hova mennél, mondd csak, kinek udvarába?”  
Így beszélgetett a Nagyszakállú Pápa.

— „Látod, Atyám, nincsen botom, se tarisznyám,  
Mégis megbotoztat engem az alispán.  
Kis családom is van, kilenc kisfiú,  
Kilenc fiacskámért vagyok szomorú.

Sűrű könnyem hull a hazai rögökre,  
Búsan bámul engem a nagy urak ökre.  
Nem takargat engem, csak a marha-viskó,  
Istállóba hálók, szegénynek az is jó.”

— „Uram-Isten, adjunk ennek valamit,  
Hadd etesse szépen éhes fiait.”

— „Péter fiam, jól van, add oda a fecskét,  
Tudom, a kis ifjak igen megszeretnék.”

Szegény ember vitte Isten madarát,  
Újja hegyén vitte, hallgatta dalát.  
Ékesen csicsergett, szépen panaszkolta,  
Mi fáj a szegénynek, mire van a szolgál?

Szegény bujdosónak Isten dala tetszik,  
Hallgatta szívesen, hajnaltól napestig.  
Egyszerre csak ott van egy sötét erdőben  
S jönnek a zsványok, jönnek egyre többen.

— „Szemedén is látszik” — szólta a zsvány-hadnagy,  
„Fecske-lopó tolvaj, hazátlan bitang vagy!  
Parancsolom, tüstént a kezembe add, vagy  
Tizenkét legénnyel karóba huzatlak.”

-- „Nem vagyok én tolvaj, csak szegény vagyok,  
Isten madarával békén ballagok.  
Kilenc kisfiamnak küldi ezt a Pápa,  
Boldogítsa őket mennybeli madárka.

Isten madarával immár haza mennék,  
Ne bántsatok engem, itten megpihennék.”  
Erre valahányan szépen lefeküdtek,  
Kőből raktak párnát kőkemény fejüknek.

Hanem aztán éjjel azt a kicsi fecskét  
Szegény ember keblén vesszővel keresték.  
Szép szemét kiszúrták, szaggatták a körmét,  
Szárnyát megcibálták, végül is megölték.

Ment a szegény ember, hát egyszerre mit lát?  
Megint jön a Pápa Jézussal mezítláb.  
Jön az Első Pápa ugyancsak gyalog,  
Szent Péter a porban szépen ballagott.

— „No, te szegény ember, messzire nem értél,  
Mennyországi fecskét könnyen elfecséltél,  
Hagyta beleveszni hasztalan halálba!”  
Így beszélgetett a Megfeszített Pápa.

— „Szívemen viseltem, mégis elrabolták,  
Sereg martalócok tépegették tollát,  
Kis hazámban várta kilenc kisfiú,  
Kilenc fiacskámért vagyok szomorú.”

— „Uram-Isten, adjunk ennek valamit,  
Hadd etesse szépen éhes fiait.”

— „Péter fiam, jól van, itt van emez asztal,  
Megterül, ha rászól, igazi malasztal.”

Ment a szegény ember, vállán a kis asztal,  
Krisztus meg a Pápa mindig megvigasztal,  
Mert Ők azt akarják, csak azt a keresztet  
Vigyük, akit Isten, nem urak szereztek.

Szegény proletárnak asztala terüljön,  
Bérét le ne vonják, vére ki ne hüljön.  
Így örült az Úrnak ez a szegény ember  
S megint a zsványok jöttek nagy sereggel.

Egy páncélos burkus rákiáltott: „Berdó!  
Mit keresel itten, te nyomorult hernyó?  
Loptad ezt az asztalt, a kezembe add, vagy  
Nyomban megöletlek, élve megnyúztatlak!”

— „Nem vagyok én tolvaj, csak szegény vagyok,  
Isten asztalával haza ballagok.  
Kilenc kisfiamnak küldi ezt a Pápa,  
Legyen édes részük égi lakomába.”

Burkusoknak szép szó sohsem elegendő,  
Igazságos Isten sohse tisztelendő.  
Hát a szegény embert meg is kaszabolták,  
Isten asztalát is tőle elrabolták.

Burkus banditának úgy csörög a kardja,  
Ami nem is kéne, mindig azt akarja,  
Kicsinyekkel bátor, bénákat sanyargat,  
Aki benne bízik, százszor is jaj annak.

Hitszegő zsványok csak sokan merészek,  
Csak a vassal hősök, páncélban vitézek,  
Gyáva vassal bátran öldösik a gyöngét,  
Ezek csúfolják a Világ Megmentőjét.

Ment a szegény ember, hát egyszerre mit lát?  
Arra jön a Pápa Jézussal mezítláb.  
Jön az Első Pápa Jézussal gyalog,  
Szent Péter a porban szépen ballagott.

— „Mi lesz, Uram-Isten, ezzel a paraszttal,  
Kellene már néki fogyhatatlan asztal.  
Mindörökre adjunk néki valamit,  
Hadd etesse szépen éhes fiait.”

Hanem akkor Jézus a szegényre nézett,  
Nem is kellett szólni, tudta az egészet,  
Mert igazán Ő a szegények Királya,  
Aki a világnak Önmagát kínálja.

— Fiam, ne szomorkodj, vígadj te szegény,  
Minden dogaidban veled leszek Én.  
Csak az én Szívemben van a győzelem,  
Örök győzelembe vezet őt Sebem.

Ismeri a lándzsát az én Oldalam,  
Siessetek Hozzám, megnyitom Magam,  
Vegyetek Belőlem, tietek vagyok,  
Én vagyok az Élet, életet adok.

Én vagyok a Bárány, Én a bűnt levertem,  
Véremet a porban véredbe kevertem,  
Én vagyok a Krisztus, Mennybeli Kenyér,  
Mindörökké boldog, aki Bennem él.

Növekedj, fiacskám, az én Kenyeremben,  
Téged megrabolni Tőlem lehetetlen,  
Én vagyok az Isten, az igaz Erősség,  
Nincsenek hatalmak, kik Szívem legyőzzék!

Szegény ember vitte Isten Kenyerét,  
Megnövelte szépen kilenc gyermekét,  
Ezért is van az, hogy mindenik szegény  
Olyan erős lesz a világ végzetén!

*Horváth Béla.*



GINO SAVIOTTI:

## A KERESZTVIVŐ

Mentek valamennyien az éjszaka sötétjében, hogy reggelre kelvén ott legyenek a csodálatos Atyát meghallgatni. Kemény tanyasiak, munkások, fegyveresek, kereskedők; de nemes urak is, doktorok, szép várkisasszonyok — alázatos ruhában, hajuk fénylő, a fátalak alatt. A meghajlott hátak fölött lovagok domború szobormelle: a lovakat fékezve vezetik, hogy együtt-lépjenek a sokasággal. De néha, váratlanul, paták robogása dübörög föl, a szegény nép két oldala torlódik, hogy szabadon hagyják az utat fiatal lovasok vágójának, mely kegyetlenül el-taposta volna őket.

— Hogy az ördög vigye el őket — csattant föl egy dühös hang, egy asszonyé, az arcot borító köpenycuklya alól. Ám egy öreg, ki mellette ment, lehajolt hozzá, s fülébe súgta:

— Asszony, hallgass; ne feledkezz meg magadról.

— A Szalinguerrák legfiatalabbja, barátaival — mondta valaki. — Jőkor kezdi ez is.

És más valaki:

— Az, az: Salinguerra Ursus... De hát mit akar? Miért hagyta el Tratta várát?

\*

Egyszerre csak fájdalmas üvöltés hasítja át a levegőt, a tömeg összetömődik a sötétben, a hosszú sor megtorlódik és hullámozni kezd.

A fiatal ember, aki elől magasra tartja Krisztus jelvényét, meglengette háromszor karját a levegőben, aztán hatalmas reccsenéssel földre zuhant, de aki mellette állt, csöndes barátot színelve, Judás módjára, most futva surrant el onnan, arcát elfedezve.

Hűsz, harminc kar nyúlt ki, hogy felemelje a keresztet, mely nem esett a földre, hanem inkább még magasabbra lendült, hogy tovább ússzék a levegőben, kicsattanó tűzcsillanások között; ám más karok, más kezek is megmozdultak öklelésre, fegyverek a köpeny rejtékéből, hogy a gonosz gyilkosra sújt-sanak, ki a torlódás közepébe vetvén magát a sötétben, talán már láthatatlanná is vált.

— Krisztus árulója, eretnek!

— Halál a gazra! Öljétek meg őt!

— Szövetséget kötött az ördöggel.

— Halál az eretnekekre, tűzre velök! Halljanak meg már ez egyszer!

— Megölték Krisztus hordozóját!

— Bosszút!

— Gyujtsuk fel az eretnekek viskóit!

— Úgy van; a viskókat!

Mély hang szállt fel a hirtelen csenden a tömegből:

— Bűn volna; nagy bűn. Isten büntesse meg őt, ne ti!

De dühös lárma, ellenséges hangorkán borítá el szavát.

— Cinkosa ez, menteni akarja őt!

— Úgy van, tudjuk is, ki ő!

— Öljétek meg, el ne eresszétek, kötözzétek meg!

— Bosszuljuk meg őt, tűzre az eretneket!

Ez alatt, az elesett fiatal Márk körül, aki Krisztust hordozta, nagy körben gyűl a tömeg, térdre ereszkedve némelyik; hiába élesztgetik életre őt. Az asszonyok rávilágítanak, lefelé fordítva a fáklýákat.

Vér borította el a torkát, nagy hullámokban bugyog a vér, arcára tapadt feketén, hajába csomósodott; félelmetes volt, már szinte nem is emberi lény többé.

És akkor egy női hang, magasan röpülve a levegőn, csapott közéjük. Fekete árny tört át a gomolyagon, szétfeszítve a halottnézőket.

— Fiam, édes fiam!

Visszahőköltek mind, csendesen. Az üldözők kiáltásai is elhaltak. Az utca púpján, a vörös lángok között csak a térdre rogyott anya és hanyatt fordult fia maradt, véres feje anyja ölébe nyugtatva. Mögöttük az új kereszthordozó állt, tartotta a keresztet.

Felhangzott, tisztán és csöndesen az anya siralma. A hullámzó tömeg sötéten a sötétben, — mialatt csak lábuk csoszszant itt-ott, lovak patája visszhangzott, fegyverek csörrentek, gyerekek sikoltottak, zsoldárfoszlányok szálltak-halkultak, betegek nyögtek, s fiatal lányok nevettek távolabb — csak ez hallatszott, az anya siráma a torkaszakasztott fiának fölbillent feje fölött.

Egy hang élesen:

— Vigyétek a Szenthez!

És minden mell kinyílt ekkor egyetlen kiáltásban:

— Úgy van! Úgy van! Vigyük a Szenthez őt; mutassuk meg Antal testvérnek!

Megkönnyebbült ünnepélyes lárma.

— Anyánk, fiadat visszaadja ő neked! Szebb lesz, mint valaha!

De a szerencsétlen csak hallgatott, mintha meghalt volna ő is. Ott kuporgott ő ráhajolva, kinyílt karjaival fia szívére. Nem hallott semmit.

S akkor valaki felemelte. Mások lábán-kezén fogták a holtat, a processzió megindult, újra elindult.

Serkedt a hajnal fénye és átszivárgott a testek között, kivájva őket a sötétből. S egyszerre csak egy nehéz harang hangja hallatszott, már igen közélről. A gyászlepte csapatból valaki egy dicséret dallamát pedzette.

És mindnyájan együtt énekelni kezdtek.

*Füsi József fordítása.*

MÉCS LÁSZLÓ:

## ROKONOKRÓL BESZÉLGETTÜNK

Párisban egy vén papnál voltam. Hallása gyenge, vak volt, a háta hajlott és jóval nyolevanon túl volt már, de megzenésül a csend, ha szíve kondul, az esze meg malasztól fényes borotva-penge.

Rokonokról beszéltünk: „Ismeri Lisieux kis szentjét, bájos Terézkét?” — „Ágyam felett a képe.” Ő meg benyúlt szívébe s kihúzta pírban égve szép Szent Erzsébetünket. Rokonnak tartják ők is.

S rajongva emlegettük a zenészek királyát, Krisztust, ki a keresztfán függvén, vérezve, árván hárfát csinált magából s az égig érő hárfán elzengte az örömnék örök szimfóniáját.

Sok húrja van: erős hit, jóság, tűrés, lemondás, szeretet, megbocsátás, böjt, fájdalom, szegénység. A Hárfából boldogság csendül ki, tiszta szépség, akár király nyúl hozzá, akár tanyán a kondás.

Ki megpengette szívvel, világhírű zenész lett: Magdolna tiszta könnyek ezüst húrját becézte, Ferencke a szegénység arany húrját, Terézke szűzesség szírom-húrját, más hűrt meg más művészek.

Mert szentnek lenni annyi, mint nagy művésznek lenni és rokonságban lenni a többi hárfá-résszel, a többi nagy művésszel s Krisztussal az Egésszel, ha kegyelem-zenénket meg nem zavarja semmi.

Igy beszélgettünk csendben az öreg franciával, ki vak volt, gyenge, fáradt, több évvel nyolevanon túl, s mint egy-gyár két harangja a szívünk összekondult és összehangolódott a nagy Világhárfával.

*Páris, 1938 április hó.*

POSSONYI LÁSZLÓ:

## A CSÍKSOMLYÓI NAGYPÉNTEKI MISZTÉRIUMOK

*A magyar középkor megkésett néhány századdal, majd pedig a török háborúk vérfergetegébe hullt. A magyar misztériumjátás, habár sok szép monumentuma volt, nem tudott tehát úgy kifejlődni, mint a tőlünk nyugatra fekvő államokban. A XVIII. században, 1721-től 1774-ig, mégis szinte középkori áhítatot lehelő misztériumjáték-stílus alakult ki a magyarság legkeletiebben élő népcsoportjánál, a csiki székelységnél. A csíksomlyói ferences kolostor hatalmas kultúrmissziójának legszebb monumentumai közé tartoznak azok a mindmáig fennmaradt misztérium-drámák, amelyeket több mint fél évszázadig a csíksomlyói Mária Társulat tagjai adtak elő a kolostorral szemben épült színházteremben. A középkor szelleme és a barokk vallásos ihletettsége egyesült ezekben a misztérium-játékokban, amelyeknek ma már számunkra legfőbb értéke a bennük élő hamisítatlan tisztaságú ősi székely nyelvezet. Csak következtetni tudunk ezeknek a daraboknak íróira, mert a mindenkori magyar nyelv-tanárok írták általában ezeket a misztériumokat. Az évkönyvekben pedig feljegyezték az egyúttal papi hivatású tanárok névsorát. Mivel pedig a különböző évekből származó misztérium-játékok kevés kivétellel évszámmal ellátva napjainkig fennmaradtak, következtetni tudunk a misztérium-játékok íróira is. Az alább közölt, 1766-ból származó misztérium-játék szerzője minden valószínűség szerint Kézdi Grácián atya, akinek misztériumából addig is leközzöljük a Vigiliában az epilógust, amíg részletesebben foglalkozhatunk ezzel a magyar kultúrkinccsel jelentő csíksomlyói misztérium-stílussal. Századok homályából, sokaktól elfeledve, csak néhány szerzetestől őrizve és néhány tudóstól, többek közt Fülöp Árpádtól felfedeztetve maradtak ránk ezek a játékok. A Vigilia eucharisztikus számának olvasói bizonyára örömmel fogadják majd ezt a kis misztérium-részletet, amelynek nyelve alkalmas arra, hogy az ismét feléledő magyar szabadtéri misztériumjátásznak ősi eredetiségében például szolgáljon.*

## EPILÓGUS

Oh ki mondhatatlan szeretet nagy volta,  
Meljet hozzád ember mutat Isten fia,  
Nincsen olj elme, melj eztet meg foghassa,  
Se nyelv, melj ezt nyilván meg magyarázhassa!

Nézd meg, egész teste sebekkel van rakva,  
Meg kékült, veresült éppen minden tagja,  
Épséget ő rajta senki nem kaphatna,  
Mert a sok ütésnek s verésnek nincs száma.

Imé, Kristus semmit nem gondolt magával,  
Nem gondolt magának keserves kinnyával,  
Nem gondolt a Kristus az rut halálával,  
Nem gondolt annyának szörnyű bánattyával.

Egyedül csak arra vigyáz, hogy te élnél,  
Ördög rabságából ki menekedhetnél,  
És hogy a sátánnal örökké ne égnél,  
Hanem az Istennel egygyüt örvendeznél.

Te vagy oka Kristus lejövetelinek,  
És ki mondhatatlan kin szenvedésének,  
Vére hullásának, fel feszítésének,  
És az ő szent Anyja keserűségének.

Káromkodásaddal ötet ostorazad,  
Torkosságad által epével itatad,  
Rut gondolatiddal fejét koronázad,  
Harag tartásiddal oldalát kinyitad.

Szünyél meg hát bűnös több vétket mivelní,  
Te vétkeid által a Kristust kinazni,  
Paráznaságaddal ruháját le huzni,  
Illetlen csókaddal, mind Judás, el adni.

Sőt inkább köszönd meg Kristus nagy irgalmát,  
Éretted fel válolt kinnyát és halálát,  
Sirassad a szüzel világból ki multát,  
Mutasd bé lelkednek buzgó imádságát.

E csekélj munkánkat lelketek jóvára,  
Kristus szent halálát vigasztalástakra  
Engedgye az Isten, hogy ujulástakra  
Lehessen és végre boldogulástakra. 1766.

NAGY MIKLÓS :

## MAGYAROK ÜZENETE

### I.

A pápa az Angyalvár magas és rejtett loggiájáról nézett le a Tiberisre és a Városra. Minden este ezt szokta tenni órákon keresztül, mióta a német császár Rómát elfoglalta és őt az Angyalvárba szorította. A bíboros diakonus pár oszloppal hátrább állott, hogy senki se zavarja VII. Gergelyt esti visszavonultságában. Órákig tartó fojtó és gyötrő csönd volt ez, ami a bíborost is úgy megkínozta, hogy néha veríték lepte el nyakát és homlokát. A pápa néha önmagában suttogott, amiből néha előtört egy-egy hangosabb szó. Szerencsétlen! — hallatszott nem egyszer és a bíboros ilyenkor tudta, hogy a pápa IV. Henrikkel, a lázadó és diadalmas német császárral disputál. Beleszólni neki nem lehet, megnyugtatni a pápát nem tudja és a bíboros már betegesen ideges, mert úgy hozzá van kötve a tragikus pápa gondolatvilágához. És ez az őrjítő helyzet már a negyedik hónapja tart.

Ma különösen aggasztja a bíborost, mert a pápa a kenyeret és sajtot is visszautasította, amit különben estebédre szokott fogyasztani. Jól tudja, hogy a pápát ma a császár két követének beszédje izgatta föl és most napokig nem bír enni. Pedig a hetven év felé járó öreg pápa arca fakósárga a nélkülözésektől és gyötrelmekről. És arra sem lehet figyelmeztetni, hogy megfázik. Az októberi esték veszedelmes levegőt hajtának föl a Tiberisről a huzatos oszlopok közé. De a pápát minden este valami beteges kényszer húzza föl terméből, hogy nézze a Szent Péter bazilikát, hallgassa a csöndesedő város lélegzetét és a német zsoldosok őrváltó jeleit. Órák mulva félholtan kell levezetni, de másnap reggel szentmiséje után nyugodtan rendelkezik, a vár betegei mellett üldögél, tárgyal a vele jött pár bíborossal az Egyház helyzetéről. A tárgyalások anyaga nagyrészt elméleti, hiszen csak itt-ott szökik be a városból egy-egy hú római, vagy idegen országok küldötte. Az ostromállapot elszigeteltségében elvesztette a pápa és udvara a tájékozódást a keresztény világ felől.

A bíboros valami zajt hallott a vár belsejéből és lábujjhegyen a benső mellvédhez lépett, hogy a mély udvarba figyeljen. Aztán óvatosan lefelé szállott a lépcsőkön, mert az udvaron mozgolódás zaja hallatszott.

VII. Gergely mint homokat csikorgatta fogai közt a szenvedés és makacsság gyötrelmével: Micsoda szégyen! Micsoda szégyen! Ma délben IV. Henrik, ez a kiközösített bitorló, ez a

többszörösen hálátlan ember két lombard prelátust küldött hozzá. És ezek a félrevezetett szerencsétlenek kérték őt, a pápát, Henrik és a kereszténység nevében, hogy engedjen a császárnak, hagyja itt Rómát, vonuljon valamelyik toscanai kolostorba, engedje Wibertet, a ravennai érseket a pápai székre, aki már Tivoliban várja a döntést. Csakis ekkor áll vissza a béke, de ha ez meg nem történik, addig Henrik fojtogatni fogja Rómát, Itáliát és az Egyházat.

Ó hagyja el a pápai széket az erőszak kedvéért? Örültek ezek?! Milyen örömmel menne vissza Clunyba, ha rajta állna, ahol élete legboldogabb éveit töltötte. Hát nem értik már prelátusok sem, mit jelent az Egyház trónján ülni, amit nem lehet, nem szabad ilyen veszedelmes időben cserben hagyni?! Ha itt-hagyná őrhelyét, föllángolna újra a simónia, mérhetetlenre dagadna a fejedelmek gögje. Henrikek parancsolnának a római pápának kancellárjaik által, mint holmi alantas udvari méltóságnak. Miért is oldozta föl ezt az üreslelkű, mérhetetlenül ravasz császárt ott Canossában, hiszen a német fejedelmek és püspökök ellene voltak akkoriban a feloldozásnak.

Hogy örült akkor, amikor magához ölelte ezt a Henriket, aki beesett arccal, behavazott fővel, bűnbánó ruhában, lázas szemmel, térdén állva könyörgött bocsánatért. Most pedig azt üzeni, hogy tapodtat sem megy Rómából, míg minden követelése nem diadalmaskodik. A beszökdöső rómaiak azt mondják, hogy a németek már a téli szállásra rendezkednek. És a segítségül hívott Guiscard Róbert nem jön normannjaival, pedig hűbérül kapta Apuliát és Calabriát. Róma nem fog Henrik ellen föllázadni, ne is lázadjon, mert akkor elpusztítja mindenes-tül a Várost.

Nem, ide az Angyalvárba nem tud bejutni! És ha bejutna, ő akkor is eleven tiltakozás lesz a német erőszakkal szemben. De mi van odakünn a német püspökökkel, a szegény francia királlyal, a spanyolokkal? A görög császárságot talán már addig fel is bomlasztják a testvérviszályok és az Ázsiából előtörő török hordák. És a többi nép, az angol, lengyel, orosz, magyar? Mit gondolnak most Krisztus helyetteséről a keresztények mil-liói, amikor Henrik szabadon rágalmazhat és küldheti követeit az összes királyi udvarokba.

A kürtök még felelgettek egymásnak, jelet adván a város-falak mentén egyik őrtoronyból a másikba. A pápának eszébe jut a hír, hogy a császár vasárnaponként Szent Péter oltára mellett térdel, féloldalt a népnek, hogy lássa, milyen buzgón imádkozik. Oh, ezek a fejedelmek, milyen mérhetetlenek gög-jükben, mindent lábuk alá akarnak taposni és amellet állan-dóan hangoztatják, hogy Isten kegyelméből uralkodnak. És hogy áltatják egymást ravaszságaikkal!

A pápa keserűen elmosolyodott. Ime, hol a francia király most és hol a többi? Csak az egyetlen Matild, a tusciai feje-delemasszony küzd az Egyház jogai mellett. Egy asszony és a többi??...

— Szentséges Atyám! Egy idegen jött be a várba — jelentette a visszatérő bíboros, elfojtott hangon.

— Ha a német császártól jön, nem fogadom. Ma üzentem meg Henriknek, hogy hozzám többé ne küldjön senkit emberei közül. Nem tudhatom, hogyan csavarják el beszédemet odakünn.

— Nem a császártól jön — vetette közbe a bíboros a folytonos aggodalmak miatt ideges sietséggel. A pápa kérdőleg nézett a bíborosra.

— Egy prépost jött Magyarországból. A magyar püspökök küldték hódoló üzenettel Szentségedhez. Azokkal osont be, akik titokban élelmet szállítanak.

— Maradjon itt holnapig. Különben mégis, jöjjön ide, hátha vissza akar még ma menni a városba.

— Nem étkezne előbb, Szentséges Atyám? — próbálkozott a bíboros.

— Nem! Jöjjön a prépost!

## II.

Ötven körüli volt a prépost, hatalmas termetű, szinte betöltötte a két oszlop között alakja. Az utazó papok egyszerű ruhájában szökött be a várba. A beszökés nem is volt olyan körülményes és veszedelmes, mert a német császár a pápáért aggodó rómaiakat nem akarta túlságosan felizgatni a szigorú megszállással. Mihály prépost nem sokat törődött volna azzal sem, ha elfognák a németek, hisz tisztán egyházi ügyben kereste az Egyház fejét. El sem tudta volna képzelni, hogy ebből baja legyen. Sokszor elgondolta, hogyan fog a pápa elé kerülni, de ahogy itt meglátta ennek az elhagyatott zord várnak a tetején a pápa magányos alakját, nagyon megilletődött.

Már régen eljutott Magyarországba is a híre, hogy Henrik Rómát ostromolja, de akármilyen hírek is jöttek, ezt a szomorú elhagyatottságot el sem képzelte. Azt hitte, hogy ostrom ide, ostrom oda, a kereszténység atyját ott hagyják Szent Péter temploma mellett és mindenki szabadon hozzámehet a világ minden nációjából. A német ügyeket pedig intézhetnék eközben, ahogy akarják. Letérdelt és kezét csókolta. A pápa nyugodt és mély hangon kérdezte:

— Honnan jössz fiam?

— Magyarországból, Szentséges Atyám, Székesfehérvárról. Mihály kanonok vagyok, a káptalan prépostja. A magyar püspökök küldtek Szentséges Atyánkhoz.

A pápának megtetszett ennek a magyar papnak a bejövetele. Íme, ez nem fél. Megbízták valamivel és ő azt elvégzi. Úgy jelentkezik itt, mintha tróntermében fogadná. A pápa emlékezetén villámgyorsan átfutott mindaz, amit a magyarokról tud. Minden kihallgatás előtt így szokta tenni, ha valamelyik ország kiküldöttje áll előtte. Igen, jól tudja, a magyarok mos-



tani királya, László. Évekkel ezelőtt békítgette ennek bátyját, Gézát, Salamonnal. Akkoriban bírói széke előtt rendezte az ügyet. Azóta Salamon megint nyugtalankodott és a német császárhoz fordult segítségért, amiért a magyarok elkergették. László már eddig is többször biztosította a pápai széket hűségéről. Különben is sok dicsérőt hallott róla. Jóleső érzés fogta el a pápát, mint amikor nagy idegenben ismerősre talál az ember.

— Hogy van királyod?

— Most volt László király Székesfehérvárt, vele együtt összegyülekeztek az összes püspökök és az ország főurai. Szent István királyunk sírjánál a fehérvári székesegyházban történt sok csodák miatt jöttek egybe a sírnál imádkozni, a csodákat megvizsgálni és a dicsőséges sírt megnyitni.

A pápa kissé meglepődött. Hallott István királyról, hiszen ő akkor tizennyolc éves volt, mikor István meghalt. De a szent elnevezés hirtelenül jött, bár joga volt egy-egy ország püspökeinek a szenttéavatáshoz. A prépost nagy lélegzetvétellel folytatta, mintha az ő szóbeszédétől függne most a magyar püspökök kérelmének a sorsa.

— Nagy kegyelemben részesített bennünket, magyarokat a Mindenható és könyörülő Isten Nagyboldogasszony oktávájában, amikor is első szent királyunk sírjához gyülekezett az egész világ. Három napig böjtölt a király, a püspökökkel, főurakkal és néppel egyetemben, hogy Isten újabb csodákkal dicsőítene meg mindenek jelenlétében a király sírját. És íme, ott a templomban egy szélütött kisiút érintének a sír fedőközéhez, aki nyomban lábra áll. Utána egy összezsugorodott kezű és lábú gyermek lett egyetlen pillanatban egészséges. Maga László király kapta ölébe a gyermeket és Te Deumot énekeltek. Másnap egy halott gyermek kelt életre ott és egy haldokló főúri asszony. Isten akarja! — kiáltották mindenek és felnyitották a sírt, amiből csodálatos illat szállott elő és a szent királyunk jobb keze épségben fehérlett. Szentnek kiáltották ki püspökeink az oltár előtt királlyal és néppel egyetemben Istvánt, a dicsőségest.

Mindezt gyorsan, szinte egyetlen lélegzetvételre mondotta el a prépost és várta a pápa esetleges kérdéseit. Gergely pápa figyelmesen hallgatta, de közben gondolatban elszállott fiatal éveikhez. Igen, már akkor hallotta Remigiustól, a Magyarországból Clunyba visszakérült öreg szerzetestől, hogyan térítette ez a csodálatos és hatalmas király népét a kereszténységre. Naponta több szentmisét hallgatott, éjszaka órákon át imádkozott. Annyi püspökséget alapított és templomot épített, amennyit talán egyetlen fejedelem sem e világon. Saját kezeivel osztgatta az alamizsnát. Halála előtt országát a Boldogságos Szűznek ajánlotta elébe téve a királyi koronát. Emlékszik, milyen boldog borzongás futotta át az öreg Remigius elbeszélésére. Ilyen fejedelme talán még nem volt a világnak! — hajtogatta Remigius a köréje gyűlt fiatal szerzeteseknek.

A pápának most az ő szokott hirtelen gondolatvillanásával eszébe jutott az a gondolat, ami annyiszor gyötörte az utolsó években. Honnan van az, hogy ilyen rövid idő alatt megváltozott a világ képe? Fiatal korában az egész keresztény világ tele volt valami megrendítő hittel és buzgósággal. A pogány népek egymásután tértek meg. És a németek milyen vallásosak voltak. Henrik családja és a többi fejedelem. Igen, emlékszik már, a bajor herceg ájtatos leánya, Gizella lett István felesége és jötteinek híre messze nyugatra is eljutott. Aztán Gellért, Mór és a többi csodálatos életű szerzetes. Akkoriban fiatalos lelkesedéssel azt hitték, hogy mihamar Ázsia közepéig hatol a kereszténység és íme, mi lett belőle — az Angyalvár bástyái...

A pápa meglehetősen hosszú hallgatás után lassan felelt:

— Ha ezek a csodák valóban megtörténtek, akkor Isten akarja a ti szent királyotok evilági dicsőségét.

— Valóban megtörténtek, Szentséges Atyám. Az ország püspökei írást állítottak mindezekről, amiben kérik Szentségedet, hogy beleegyezésével tegye a kereszténység közös akaratává szent királyunk oltárra emelését.

A pápa szólanul bólintott. Elgondolkodva, szinte magának beszélt:

— Isten akarata ez, mert szükségünk van szentekre. És nagy szükségünk van szent királyokra, amikor e világ királyai fölkelnek Isten oltára ellen. Szent királyotok az égből nemcsak nektek, magyaroknak, de nekem is örömsugarat küldött ebbe a rabságba.

A pápa elnézett az októberi égre, ahol csillagok kezdtek rezegni, mintha le akart volna tekinteni a titokzatos égbolt mögé. Aztán a prépost felé fordult:

— Tudod-e fiam, hogy a világ történelmében az első király, akit Isten méltónak tartott a szentség megdicsőülésére, az a ti királyotok. Áldott legyen néped, amelyik ilyen üzenetet küldött nekem.

Mihály prépost meglepődve nézett föl. Erre nem is gondolt. Valami meleg, szinte sajgó érzés hullámmozott rajta. Krisztus helyettese mondja, hogy a magyarok királya minden királyok közt az első a szentség dicsőségében.

A pápa a lépcsősorhoz indult:

— Menjünk a kápolnába, hálát adni Istennek!

A pápa frissen ment lefelé a lépcsőn. A bíboros előre engedte a prépostot és szerette volna megölelni ezt a kedves vendéget, aki az első örömhírt hozta annyi sötét nap után a magyarok üzenetével.

*Nagy Miklós.*

CORNELIUS LOHMANN :

## GONDOLATOK A SZENT GRÁL RÓL

„... Benn egy edény, — melynek csodás malasztja —,  
Órítetik legfőbb szentség gyanánt...”

mondja Lohengrin a Grállegendában. Valami különösen misztikus, magasztosan szent levegő lengi körül ezt a Szent Grál-legendát. Nincs még egy mondanakör, mely annyi mindenfajta nemzetiséghez tartozó és világnézetet valló lelket foglalkoztatott volna, mint az, mely Parzival lovagnak és a Grál várának történetét dolgozza fel. A középkori Franciaország, mely a misztikus szellemiségnek bölcsője, s mely a legnagyobb misztikusok egyikének, Clairvauxi Szent Bernátnak szülőföldje volt, adta a világnak a Grál meséjét is, úgy ahogy az ma ismeretes. Nem lenne helyénvaló, ha itt akarnók megvitatni a legenda megszületésének autentikus helyét; lehet, hogy a Keltáktól ered, lehet, sőt valószínűbb, hogy a perzsa mitológia az alapja és hazatérő keresztesvitézek hozták át világrészünkbe, ahol azután a keresztény szellemiséghez idomult. Tény, hogy, mint a legtöbb az érdeklődés középpontjában álló dolgot, a Grál legendát is igen gyakran félreértették. Mondják, hogy a Chrétien de Troyes tollából származó francia eredeti megfogalmazás száraz, cselekményszegény, mai kitételrel élve, nem elég szenzációs. Mondják, hogy a tényleges monda *Eschenbachi Wolfram* alkotása s hogy annak *Wagner* a „Parsifal”-ban adta meg a méltó helyét. Ez a felfogás alapvetően téves. Aki ezt vallja, annak a Parzival legendát el kell választania a Grál-mondától, ha fenn akarja tartani igazát. *Eschenbachi Wolfram* műve, mint a kerék asztal lovagjairól szóló monda párja, kétségtelenül a keresztény lovagvilág éposza, de mint Grál-monda jóval mögötte marad a francia felfogásnak. *Wolfram* Parzivaljában a *Grál* háttér csupán, melyet a hős elérni akar. A Grált körülvevő tulajdonképpeni misztika, csak igen kevésbé érződik ebben a műben. *Wagner* „Parsifal”-ja már sokkal közelebb áll a misztikához. A kiindulása is más, „Parsifal” *Wolfram*nál annyit jelent,

mint „rajta át” — mitten durch —, azaz a lovag a kalandor fogalmának felel meg, aki minden kalandja után célhoz ér. A vár neve nála „Montsalvásen” — Mont sauvage — vagyis vad hegy. Wagner „Parsifal”-ja, az úgy nevezett „Reiner Tor” — fal parsi —, átvitt értelemben tehát az ártatlan lélek, a romlatlan ember, aki láthatatlan erő kényszere alatt cselekszik. A vár neve itt „Monsalvat” azaz az üdvösség hegye. Wagner művének középpontja mindig a Grál marad. Ez a benyomás még erősödik, mikor azokban a jelenetekben, melyek nem Grál várában játszanak, felhangzik néha a szent lakoma, vagy a Grál témájának zenéje. És ezzel *Wagner* ismét az ősi misztikus felfogáshoz közeledik. Mert a francia költő nem lovagrégenyt akart írni: művének középpontjában ott állt maga Grál.

A Grál az a kehely, melyben — egyek felfogása szerint — Krisztus az utolsó lakománál vérét nyújtotta az apostoloknak; mások felfogása szerint ebben a kehelyben fogta fel arimathiai József a Krisztus szent oldalsebéből patakozó vért. Az apostolok halála után angyalok tartják lebegve a levegőben a kelyhet minaddig, amíg nem lesznek a földön olyan emberek, akik Isten akarata értelmében méltók a Grál szolgálatára. Ezek építik fel a Grál várát és rendi szabályok szerint élnek együtt. Lovagok ők, kiket Grál küld szét a világba, hogy az erény és jog őrei legyenek — lásd Lohengrin. — A Grálnak természetfeletti ereje van. Aki látta nem hal meg és erőt nyer a gonosz elleni küzdelemre. Minden esztendőben egyszer, galamb száll alá a mennyből és egy ostyát ejt a kehelybe. Mikor a Grált felmutatják, Krisztus vére felsugárzik benne, besugározza a jelenlévőket és erőt ad nekik. A kehely így a legméltóságosabb Oltáriszentség szimbólumává válik:

„... Kit ő kegyel, a halál is kíméli azt...”

(*Lohengrin*)

A Grál vára az Oltáriszentség őrzőjének, az Anyaszentegyháznak a szimbóluma. A Grált nem mindenki találja meg. A világ hallott róla, és mindarról a szépségről, melyet magából áraszt, de azok közül, akik keresésére indulnak, csak kevesen jutnak el hozzá. Csak az találja meg a hozzá vezető utat, aki tiszta szívvel vágyakozik utána.

A Szent Grál legendája kifejezetten időtlen; nincs időhöz kötve. Ma is, a technika, a számok, az értelem kor-

szakában, éppen az évente visszatérő Grálünnep előestéjén vagyunk. A Szent Grál ma is hordozója mindannak, amit mi, szegényes szavainkkal „jónak” és „szépnek” nevezünk. Jól mondja a költő:

„... Kit Szent Grál méltat szolgálatára,  
Annak nem földi bűv-hatalmat oszt,  
Rajt minden rossznak megtörik hatalma...”

*(Lohengrin)*

Az Anyaszentegyház, ez a Szent Grál-közösség, természetfeletti erővel és hatalommal küzd a gonosz ellen. Mert ma is megtaláljuk a Grál-legenda gonoszait, hívják Klingsornak, vagy más neven őket. Dühödt ordításuk a való életben sem más, mint a legendában. De a váron belül, a védelmet nyújtó falak mögött, béke és csend uralkodik. Az épület középpontjában áll a Grál, körülötte az áhitatosan imádó lovagok. Misztikus fény, halk zene. Az odakint üvöltő vihar nem hallatszik be ide. Akit az Egyház védő karjába vesz, annak nincs mitől félnie. Az bátran nézzen körül: békét és csendet talál. A dicső épület középpontjában a világ Megváltója áll, nem fénykoronában, nem félelmetes méltóságában, hanem elrejtve, fátylak mögött, hogy mindenki meg merje közelíteni; ott él a tiszta fehér kenyérben, ott él a bor szerető bíborszínében. S ez a szeretet mindent beragyog, mindenre rásugározza saját színét, mindent egybevon. Belőle árad minden erő, vele nincs halál, vele nincs fájdalom, vele nincs igazságtalanság. Nélküle nincs élet, nélküle nincs öröm, nélküle nincs igazság. Amfortas királyt, a Grál, melyet fel kell mutatnia, bűnére emlékezteti. Sebe fáj és vére megered. A bűnös, ha még nem halt el benne minden, ami jó, az élő Kenyér, az Áldozat láttára bűnbánatra ébred. És az átlényegülés csodáját úgy a Grál-legendában, mint az Egyház életében a „Parsifal” utolsó szavai fejezik ki, mondván: „Égi csodatétel: A Megváltónak megváltás!”

*Szirmai Józsefné fordítása.*

**SZENT METHOD PÜSPÖK ÉS VÉRTANU:**

# **HIMNUSZ KRISZTUSRÓL AZ EGYHÁZ JEGYESÉRŐL**

Az égből, szüzek, zeng a szó, a sírokat szakítva zeng:  
Keletre menjetek! a Völegény jön győztesen!  
Öltözzetek fehérbe, lángot gyujtsatok,  
A nagy Király kapuja meglegyen!

„Neked leszek örökre tiszta, lámpát lengetek feléd  
S futok hozzád, Szerelmesem!”

Ne süssön rám öröm, ne sírjon sóhajom,  
Ne gyújtson engemet az élet forró kedve sem,  
De élet-osztó kebleden, Boldogság Hercege,  
Te védj meg engem kegyesen!

„Neked leszek örökre tiszta, lámpát lengetek feléd  
S futok hozzád, Szerelmesem!”

A földi ágyat elkerültem, nem kerestem földi nászt,  
Te nagy Király, arany szobádat keresem,  
Mocsoktalan ruhában itt vagyok, vezess a jobboldon,  
Jegyezz el engemet, malasztal teljesen.

„Neked leszek örökre tiszta, lámpát lengetek feléd  
S futok hozzád, Szerelmesem!”

Kiálltam boldogan a Sárkányok dühét,  
Nem kaphatott belém a láng öldöklő tüze sem,  
Vadállatok dühét viseltem, Téged várlak, Krisztusom,  
A mennyeket lesem.

„Neked leszek örökre tiszta, lámpát lengetek feléd  
S futok hozzád, Szerelmesem!”

Itt nincs hazám, te vagy Hazám, te alkotó Ige!  
És nincs hugom, nővéreim dalán nyugalmam nem lelem!  
Nincsen családom, nincs anyám, Te vagy nekem csak  
Krisztusom,  
A szívem csak Veled legyen!

„Neked leszek örökre tiszta, lámpát lengetek feléd  
S futok hozzád, Szerelmesem!”

Legyen neked dicséret, Krisztus! Élet Hercege! Alkonyta-  
lan Nap!  
Hallgass meg engem, lányaid közös dalát fogadd el szí-  
vesen,  
Te hervadatlan Rózsa, Végtelen tudás, Kegyesség, Szent  
Öröm,  
Te legbölcsebb Ige! Gyönyörű Jegyesem!

„Neked leszek örökre tiszta, lámpát lengetek feléd  
S futok hozzád, Szerelmesem!”

*Horváth Béla fordítása.*

## A PASSIO UTÁN

Ezek a pimasz galileai parasztok egyszerre dacos hallgatásba burkolóztak, amikor a templomórség parancsnoka az Antónia-erődbe szállíttatta őket. Félszegen álldogáltak Macro tribun előtt és négyféleképpen mondták el barbár nyelvükön, hogy az ünnepek alatt mi keresnivalójuk volt Jeruzsálemben. Macro hiába faggatta őket előbb szép szóval, aztán dühösen, egyik sem akarta bevallani, mióta ismerik azt a fiatal rabbit, akit a múlt héten a Koponyák hegyén kivégeztek. Négyük közül az egyik, aki barnacsikos, egy darabból szőtt durva felsőruhát viselt s akire a többiek, ha megszólalt, várakozó tisztelettel figyeltek, így felelt:

— A rabbit sok esztendő óta ismerem. Tengernyi esztendő óta. Nincs annyi fűszál ott lenn, abban a kertben, — szólt és napégette karjával a ráccsal védett ablakon át a heródesi kertek zöld végtelenségére mutatott.

Macro percekig megfélekedve magáról s az előtte folyó ügyről, amelyet már reggel óta szeretett volna valahogy elintézni, nézett a galileai parasztra, aki éneklő hangon beszélt, szavaiban fojtott váddal és mégis annyi tartózkodással. A négy ember kissé a homályban állt mozdulatlanul. Gyakran úgy tűnt, mintha lassan valami nyomtalan erő védhetetlen súllyal nehezedett volna rájuk: testük megtörtnek látszott, parányinak, majd ismét olyannak, mintha titkos, elnyúlhatatlan erő merevítene őket. — Ezek azok, akikben tán nem tehet kárt a fegyver sem, — gondolta egy villanásra s az ablakon beáramló napfény aranycsíkja, amely a padlón legyezéalakban szétnyílt, még beérhetlenebb távolságra szakította tőle az idegeneket.

Ekkor szólalt meg a másik, aki kopasz volt. csak tarkóján vöröslött és oldalt a fületövén valami hajcsomó, amely kiszáradt gazhoz hasonlított. Csendesesen ingatta a fejét és mondta:

— Én a rabbit csak ezután fogom igazán megismerni, — szólt, aztán hangtalanul mozgatta száját, mintha akart volna még valamit mondani. Hangja olyan távolian énekelt, mintha azt a messzi völgyből, a széles folyampart túlsó oldalán kelő szél hintázta volna Macro felé, előbb szakadozottan s mihelyt értelmét foghatta, harsány zúgássá fokozódott, amely betöltötte a téglaboltozatos termet.

Macro hirtelen elnevette magát: igazán nem tudta most már, mit kezdjen ezzel a négy bolonddal. Életében mindig kényelmes ember volt s ez a mesterséges dühöngés, amelyet hivatali kötelességből gyakorolt, iskolásan, ebben a rekkenő melegben, magát is fárasztotta. Érezte, hogy ha nem dönt most



hirtelen, minden szava elfogy, minden kíváncsisága, mint vízbe merített ujjak közül a patak, elfolyik, — végeredményben semmit sem tud meg a dologról. Igaz, hogy Macro sem volt nagyon tisztában a helyzettel. Szeretett volna minél előbb vizszatérni Cezáreába embereivel. Mindössze öt nap óta volt itt, a nehéz szolgálat miatt ki sem mozdulhatott a kaszárnnyából. Nagyon bosszantotta, hogy a templomórség parancsnokságának túlbuzgósága miatt neki kellett foglalkoznia ezzel a négy torzonborz paraszttal, akikről épen úgy nem tudja, miért állanak itt tulajdonképpen, mint ahogy maguk a parasztok sem értették, miben hibáztak.

— Minden zsidó egyforma. A szakálluk, az arcuk, még a nevéük is. Kivégzett mesterüket hol Barrabásnak nevezik, hol pedig Jézusnak, holott Barrabást szabadon bocsátotta a prokurátor. Most aztán kiderült, hogy azt is Jézusnak hívták s a megfeszítettet váltig rabbinak emlegetik. Hol itt a különbség? Egyetlen szótagon múlik az egész. Nem, ezt estig sem döntheti el, arra pedig igazán nincs ideje, sem kedve, hogy a templomból áthivasson néhány tudós öreget, (gyűlölte ezeket a doktorokat), akik megmagyaráznák, melyik zsidó nevéhez ragaszsa azt a szótagot, s melyiknek neve mellől vegye el?

Nagy vörös arca még jobban kigyúlt a haragtól. Azt az ájtatos bandavezért rendőri felügyelet alá kellett volna helyezni. Ha kéznél lenne, most nem kellene itt rekedtre ordítania magát. Persze, ezek a nyugati urak, akik Rómából jönnek és nagyképpen, unott fölénnyel járkálnak a tartományban, nem értik a dolgokat. A prokurátor szélnek eresztette Barrabást. Bizonyára örült, hogy ezen az áron kimászhatott ebből a kényelmetlen ügyből. Telik-e több ilyen lovagi himpellértől? Pedig most egyszerű szembesítéssel elintézhette mindent. Nincs arra ideje már, hogy felbolygassa a rabló után ezt a piszkos várost, a piactér körüli sikátorokat. Régen elinált már a hegyek közé! — Ba-Rabba, Rabba-Ba!

Kardját dühösen az asztalra dobta. Az ő hangja volt, mégis egészen idegen.

— Miért vitázol velük? — hangzott. — Én, Macro, miért is vitázom velük? Hiszen velük történtek a dolgok s nem énvelem. Cezáreában minden szép. Egyszerű és zajos. Itt nyomasztó. Itt mintha fonákja volna mindennek, ami máshol érthető, világos és emberi. A négy galileai feszülten nézi. Öreg, ismerősen nézik s tudják, hogy Macro miféle ember. Tisztátlan pogány és római. Gavurai. Talán azt is látják ezek az átható szemek, hogy a vért alatt, a balmellén mély sebforradás van. Seb, amit egy pannoniai barbár fejszéje vágott. Azt is tudják talán, mikor és hogyan volt kisgyermek. Látják a Padánus ingoványos partjait, látják bölcsőjét, amiben ringatta barnabőrű anyja. Látják a mohos szabin hegyeket. Látják, amint először, ifjan megszökik otthonról: hátizsákjában katonai ásó, csákány és lapát. Oldalán, kis kosárban gömböc cse-

répedény, amiben forróvizet cipel. Látják verejtékes kétségbeesésében amint kardját két marokra fogva, fedetlen fejével utat vág embereivel a sisciai tábornok ostromló barbárok között. Ezek a szemek látják szennyében, látják tisztaságában. Látnak mindent: Róma forrongó utcáit, a tengert, amelyen tarajosan bukdácsolnak a hajók Ostiától Alexandriáig. Megborzadt, ahogy így elsuhant előtte minden...

Este a prokurátornál vacsorázott. Pontusi hurkát ettek bőven. A terrasra, ahol terítették, nagy erővel bevágott a szél, néha dühös, de aztán tétován megtorpanó, mintha tűnődne, játsszon-e még a kert alvó fáival? Érdemes-e akár egy rögtön is megmozdítani ezen az örökké szürke és fullasztó tájon a magány gyilkos csendjében sem lankadó indulataival az éjszakának, ahol Ő, a Kimondhatatlan csatangol?...

— Kergesd el őket — mondotta Macro az egyiptomi porkolábnak. — Füstöljétek ki utánuk a termet és dobjátok el a jegyzőkönyveket.

\*

Előbb még bejárták a város szent helyeit. Sokáig álldógáltak némán a templom alsó épületének tetőzetén, ahol a fiatal rabbi szokott üldögélni. Utoljára még jól megnézték maguknak a templomnak azt a szögletét is, ahol a Mester tizenkétéves bölcseségének teljében tanította az írástudókat és magyarázta a prófétákat.

Nehéz szívvel felvonszolták magukat azon a macskaköves, szűk utcán, amely a Koponyák-hegyére vezetett a városból. Mintha földbe gyökerezett volna a lábuk, úgy álltak meg egyszerre, némán, annál a szegletkőnél, ahol a mester először roskadt össze a kereszt embertelen súlya alatt. Aztán odébb, ugyanilyen tétován álltak meg, mintha láthatatlan jel készítette volna őket, ott, ahol egy idegen férfi felemelte a földre zuhant keresztet.

— Ez az ember cirenei Simon volt.

— Igen, testvérek, jegyezzük meg jól, ez az ember cirenei Simon volt.

Mire a hegyre értek, arcuk és szakálluk könnyes és sáros lett. Ott, ahol a kereszt állott, föléje hajoltak a mély üregnek, mintha valami titoknak keresték volna nyitját. Aztán felállottak és utoljára kezét fogták egymással. A barnakarú gondolta, hogy valamit mond még a testvéreknek. Tekintetével hosszan, szelíden nézte őket, mintha arcuk minden vonását be akarná vésni az emlékezetébe.

— Szemeink látták az Urat.

— És kezünk érintette testét, mikor a keresztről levettük.

— Testvéreim, mintha megvakultam volna, nem látom a ti arcotokat, csak az övét.

Aki azelőtt vámos volt, mielőtt a Mester barátjául választotta volna, megszólalt:

— Kezem nem érint többé pénzt.

— Az enyém sem asszonyt.

— Enyém sem borospoharat. Érzem a megalvadt vér hidegségét, amely átcsorgott ujjaim között.

Esti szél fúj, amelynek lehelletétől megborzongtak. Szorosan beburkolóztak köpenyeikbe, derekukon megszorították az övet és megigazították saruikat. Most már elmennek innen a messzi világba.

Mintha egy nagy színjátéknak lett volna vége hirtelen. A völgykatlanban fekvő várost alkonyi köd göngyölte be. A templom kürtjei messzezengőn megbódültek és jelezték, hogy vége a napnak. A piactér lassan kiürült, az emberek bezárkóztak házaikba. Az utolsó zarándokok, akiknek ma el kellett hagyniuk a várost, sietve nógatták öszvéreiket és barmaikat a városkapuk felé. Huszonegy templomszolga most csukta be Jehova templomának ezüstveretű kapuját. Az árusok eltűntek az udvarokból. Csak a helytartó katonái maradtak őrhelyeiken. Szétvetett lábbal álltak, mereven. Maguk elé rakták széles pajzsukat és átfektették rajtuk vaskos dárdájukat. Úgy hatottak messziről, mint megannyi apró kereszt a templom tetőzetén.

Utoljára még azon a lépcsősoron, amely a Hét-csarnokhoz vezetett, megjelent egy fiatal levita, kék köntösének uszályát csípőjéhez szorítva haladt felfelé. Többször megállt, fürkészve figyelte a várost. Aztán megpihent a legmagasabb lépcsőfokon. Előbb a Koponyák-hegyére nézett, mintha kutatná, ki az a négy idegen, aki azon az átkozott, tilos helyen kóborol, majd lassan a magasba emelte arcát. Odafele hatalmas felhőt gyomrozott a szél, szürkét, rőt barnát és haragoskéket. A hegyhez hasonló felhőkolosszus előbb lassan haránt dőlt az égen, aztán oldala, melyet a lebukó nap vörös fénye vert, pukkanó dudorokkal lett tele.

Jehova jele volt: égi szőlőfürt, de véres, amiből egy láthatatlan kéz kicsavarta a levét...

*Kézai Béla.*

KOVALOVSZKY  
MIKLÓS:

# AZ ELSŐ MAGYAR OLTÁRISZENTSÉG-HIMNUSZ

Népünk hódolatát az Oltáriszentség iránt megőrizte már középkori irodalmunk is. 1508-ba mehetünk vissza, hogy megtaláljuk az első magyar éneket az Oltáriszentséghez. Az óbudai klarisszakerkolostor számára készült ferences eredetű Nádor-kódexben találjuk meg az áhitatos kézzel rótt egyforma betűtengerben az Ave salutis hostia című latin éneket és magyar fordítását. A latin és magyar szöveg szakaszonként váltakozik, alattuk a dallam hangjegyei. A latin vers négy soros szakaszokból áll, a sorok általában 8 szótagosak, de nem tartják szigorúan a mértéket. A magyar szöveg igyekszik formában hű maradni eredetiéhez: 2 ütemű 4-es sorokból áll, de csak 5 sorában hibátlan, bár így is alig marad mérték tekintetében a latin mögött. A fordítás egyszerű, világos, tartalmi hűségre törekszik, egy-egy sor teljes értelmet ad. Nyelvi szempontból a vers nem régies, a másoló valószínűleg korábbi szövegről másolt s alakított a régies alakon. A külföldi himnuszgyűjteményekben nem találták meg a latin eredetit, azért valószínű, hogy az is magyar ember műve, amin a középkorban nem is csodálkozhatunk. A dallam hangjegyeit, amelyek az elsők magyar könyvben, a múlt század 50-es éveiben Mátray Gábor átírta, s nyilvános hangversenyen előadatta az éneket, melyen „a régi magyar zene e megható fenséges hangzatokban fényes diadalmat ünnepelt.”

## AVE SALUTIS HOSTIA

Idvözlégy idvösségös hostya  
Istennek tiszta anyjának fia,  
Mert tégödet hitben látlak,  
Tisztán s teljességgel hiszlek.

Mert te vagy én idvözítóm,  
Mind ez velágnak megváltója,  
Bizony istennek szent fia,  
Ki a keresztfán feszülteték.

Mikor a pap az igét elvégezi,  
Nem állhat kenyérnek állatja,  
Hanem leszön Krisztus teste,  
Ki a keresztfán áldoztaték.

Én istenöm, Tégöd dicsérlek,  
Lelkömmel én felmagasztallak,  
Szentháromság dicsértessék,  
Es ez ige miá áldoztassék.

KOLOSSVÁRYNÉ DARÁNYI ELLA:

## OLASZORSZAGI UTAM (1927)

Az olasz történelmi múltról legérdekesebben a *Bargello* másnéven Palazzo del Podestà vagy Museo Nazionale beszél, melynek alapkövét 1255-ben rakták le. 1502-től kezdve ez a középkori vár a rendfőnökök lakhelye lett, e célból épültek hozzá a börtönök a politikai bűnösök számára. A lőrészekkel ellátott palota oldalán emelkedik egy 57 méter magas torony, híres ősrégi haranggal az „*in onore di Dio et per la libertà della patria*” felírással. Mielőtt a hasonló stílusú, de nagyobb szabású Palazzo della Signoria felépült volna, ennek a hangja szólította fegyverbe a flórenci polgárokat, később a kivégzések és kihallgatások időpontját jelezte. Ma már csak nagyon ünnepélyes alkalmakkor és minden század utolsó napján kondul meg. A toronyablak rácsa mögé állították ki pellengérré az elítélteket, a lefejezettek fejét pedig három napra kitétték a Via della Vigna Vecchia oldalán. A Bargello keleti részén a Via della Acqua felől egy kis ajtó vezetett a hirhedt kínzókamrákba. A Via Ghibellina sarkán, egy mélyedésben régi freskó látható az utcán: szent Bonaventura meglátogatja a foglyokat. Belépve a Via Proconsulo felüli bejáraton, óriási fegyverterembe jutunk, régi ágyúk, zászlók, haditrófeák közé. A firenzei inkvizíció megmaradt kínzószerszámai itt láthatók. Az első üveg-szekrényben V. Károly teljes vértetét őrzik, a páncélon képletes ábrázolások vannak, odébb gyönyörű kerek kovácsolt vas pajzsa áll. Díszes acélsisakok, szebbnél-szebb pajzsok, török egymás mellett sorakoznak. A második terem közepén Sobieski János lengyel király pazar arany- és ezüsttel hímzett kantárát és nyeregszerszámaait mutatják. Festői szépségéről híres a Bargello udvara az egymás fölé helyezett boltíves tornácokkal, kútjával, melynek vizét sok száz évvel ezelőtt pirosra festette az ott kivégzett honfitársak vére. Csak 1782-ben égették el az udvaron az összes kínzóeszközöket Péter Lipót nagyherceg parancsára. Az őrálló címeres kőoroszlán mellett gyönyörű régi lépcső vezet fel San Gallo kovácsolt vaskapuján át a szobormúzeummá alakított többi helyiségbe. Lenn a földszint boltívei alatt is, Michelangelo, Cambio, Rossi és

Giambologna egyik-másik műve áll szabadon. Régi sírkövek és szép töredékek mellett haladva, jutunk el a tulajdonképpeni Michelangelo terembe. A mester és tanítványainak számos műve közt legszebb az egyik kerek befejezetlen relief a Madonna gyermekével Michelangelotól.

Melankólikusan néz a masszív termetű Mária bizonytalan messzeségbe, a gyermek is elgondolkozva támaszkodik anyja ölébe. Az udvarból az elsőemeleti fedett loggiához érünk, mely Toni di Giovanninak 1319-ben készült építészeti remeke. Giambologna legszebb bronzai vannak itt a híres Merkur szoborral együtt, mely 1598-ban még a római Villa Medici kútján állott és kétszáz évvel később került vissza Firenzébe. Jobboldalt van az eredeti Marzocco, az annyi másolatban látható címerpajzsot tartó kőoroszlán, mely valószínűleg Donatello műve. Az u. n. tanácsteremben, vagy másképpen Donatello teremben van egy homokkörelief, melyet finomságáért sokan Settignanoon tulajdonítanak. S. Giovanninot, a fiatal kis Szent János profilját ábrázoló dombormű ez, mely a göndör fej üde báját valami gyönyörű fiús természetességgel örökíti meg a dicsfény merész kanyarában. Híres az aprólékos kivitelű bronz Dávid is Donatellótól. Ez az első természetű, ruhátlan szobor az ókor óta. Hosszú haját pásztorkalap fedi, arcán önelégült mosoly játszik, míg ballábát nyugodt kényelemben támasztja Góliáth fejére. Érdekes összehasonlítani Verocchio ugyanott lévő Dávidjával, mely negyven évvel később készült. A minden lágyságtól mentes fiúalak feszült figyelemmel áll, sovány tagjai finom exaktsággal mutatják a fejlődő kor aránytalanságait: a felületek anatómiai gondossággal vannak kidolgozva, az arcon pedig lányos mosoly dereng, mely Leonardóra emlékeztet, ki Verocchio növendéke volt. Megkapó, mintha csak ma is élne, Niccolo da Uzano színes mellszobra. Érdekes, hogy az amúgy is gazdag várost még egy lyoni műbarát, Charles Carrand is megajándékozta értékes gyűjteményével, mely az u. n. toronyteremben van csoportosítva. Legszebbek itt a XVI. századbeli francia gobelinek, a keleti szőnyegek és a Sala del Podestà üvegszekrényeinek tartalma. Néhány lépcsőfok vezet a kápolnába, hol a halálra ítélt utolsó napjaikat töltötték a templáriusok vigasztalása mellett. Falain, a múlt században, Giotto freskókat fedeztek fel, az egyiken egészen jól kivehető a 30 éves Dante portraitja. Művészi faragású székek, pompás XIV. századbeli initiales Choralek, sok más egyedül álló régiség, bizánci és olasz, finom elefántcsontmunkák, továbbá limogesi

emailok, szép kámeák és egy régi velencei kard vonják magukra figyelmünket.

Következik két bronzterem *Michelozzo*, *Cellini*, *Ghiberti*, *Cigoli* és *Bertoldo* ötvösmunkáival. A második emeleten egymás mellett vannak a *Robbiák* termei. Lucca, — Andrea és Giovanni della Robbia iskolájukkal együtt itt tündökölnék a csillogó hófehér vagy színes majolikák százain. Lucca relief Madonnáit világoskék háttéren legtöbbször gazdag, színes koszorú fonja körül. Komoly művészetéről, mely a genre-szerűség felé emelkedik, az utánzatok fogalmat sem adnak és kifogyhatatlan témája a „*Vergine*” száz, meg száz változatban valóban többet nyújt banális házioltárképnél. Van köztük egy néhány olyan varázslatosan szép és átszellemült fej, hogy nem tudja az ember levenni a szemét róluk. A Bambino egyszer zöld bokorról virágot szakít, másszor mosolyogva almát nyújt anyjának. Itt a Robbiák közt különösen érezni a firenzei jelleget; a csillogó sárga glóriák úgy ragyogják be a termet, mint az aranyos napsugár az olasz kék égboltozatot. A IV. és V. teremben a portrészobrászatnak sok élethű pompás karakterisztikus alkotása van, *Verocchio*, *Pollaiuolo*, *Rosellino*, *San Gallo* stb. kezéből. Nevezetesek Mino da Fiesole mellszobrai a Mediciekről. Sokáig kell gyönyörködnünk egy márvány domborműben, mely részlete annak a síremléknek, amelyet Giovanni *Tornabuoni-Pitti*, gyermekágyban elhalt felesége emlékére emeltetett. *Verocchio* itt kimutatta drámai erejét. Az antik sarkophágók modorában, tragikus páthosban ábrázolja a haldokló anyát és a köréje csoportosult asszonyok kétségbeesett vad fájdalmát.

A Via Calzaiuolin, a többi házak közé ékelve egy érdekes palota áll, melyről meglepetésszerűen kiderül, hogy ez a híres *Or San Michele* templom. Az épület egészen a XVI. század közepéig gabonaraktár volt, később aztán annál nagyobb pazarsággal építették fel. Még külső falán is a falmélyedésekből gyönyörű szobrok, az egyes mester-ségek patrónusai néznek az utcán járókélőkre. Legszebb Szent István diakonus Ghibertitől, akinek előkelő testtartása és ruházatának redőzése a görögökre emlékeztet. Érdekes, hogy az aprólékos kidolgozású renaissance stílusú falüreg a gótikus vonalú külső díszítés dacára, tökéletes összhangú keretet nyújt. A fő falüregbe, a kora-renaissance legrégebb és legszebb szabadon álló csoportját, *Verocchio* „*Tamás jelenetét*”-t tették, a mélyedést Donatello és Michelangelo fínom ornamentikájukkal már évtizedek-

kel előbb kidíszítették. Benn a templomban állandó sötétség honol, csak az örökmécs piros fénye figyelmeztet a főoltárra. Az elősiető sekrestyés nem sokáig hagy áhitatos hangulatban; *Orcagna* remek tabernákulumához vezet, amelynek részleteit hosszú rúd végére erősített villanykörte fényénél mutatja meg. Ez a tüneményes gótikus műremek az olasz díszítőművészet minden találékonyságával ékeskedik; sok rajta az aranyozott márvány, színes mozaik-berakás és tekervényes bronzdíszítés. Az egész egy márványtömbnek látszik, mind a négy oldala remek fafaragásokkal, megkapó jelenetekkel van díszítve Mária életéből, melyek megvilágítva alabástromszerűen áttetszők.

Említést érdemel még egy másik kis renaissance templom is, az *Ognissanti*. Botticelli egy falfestménye gyönyörűen ábrázolja a gondolatokba merült Szent Ágostont. A tempom zárdájában van Ghirlandaio mesterműve: „Az utolsó vacsora”.

Sokszor elhalad az ember a Piazza Signoria impozáns épülete előtt, a Palazzo Vecchio előtt, felnézve a tető oldaláról merészen kiemelkedő toronyórára, mely 1353 óta mutatja az időt. A Palazzo udvarának szép stukkós oszlopait *Vasari* irányítása mellett díszítették, középen áll az elmaradhatatlan, de ezúttal páratlan szép kút, melynek porfirtartályán egy kis szárnyas Amor áll, hóna alatt egy kapálódzó delfint tart. *Verocchio* műve. Felérve az emeletre, rögtön „Az Ötszázak termé”-be lépünk be, ennek a falára tervezte Leonardo da Vinci az „Anghieri csatá”-t, melynek kivitelére sohasem került sor, akárcsak Michelangelónak ideszánt festményére. Végül *Vasari* adta meg a jelenlegi pompás formáját. 1496-ban itt gyűlt össze a Nagy Tanács és ugyanazon év augusztus 20-án prédikált benne *Savonarola*. Mikor 1865-ben Firenze lett Olaszország fővárosa, itt tartották meg a nemzetgyűlést. Az egész mennyezet négyyszögű kazettákra van osztva. *Vasari* 39 mezőt történelmi tárgyú olajfestménnyel töltött ki. Ebből a teremből lépnek ki a szónokok a „ringhiera” nevű erkélyre, amikor beszélni akarnak a néphez. A freskók alatt a Mediciék saját műhelyéből kikerült gobelinek vannak. Terem terem mellett sorakozik; a falak óriási csatákat és fontosabb politikai eseményeket örökítenek meg. VII. Kelemen pápa termén és X. Leó (Giovanni Medici) szobáin át, az arany stukkós és színes majolikával padlózott kápolnán keresztül, melyet valóságos ékszerdobozzá varázsoltak, jutunk a Medici család belső lakosztályába. Az arany mennyezetek gazdagsága és Giovannit, de főleg



Cosimot dicsőítő freskók, fogalmat adnak a renaissance fényűzéséről. Városok ostromáról, Mediciek diadaláról regélnek a falak és mind a művészetek, melyek e tetterős férfiak serkentésére olyan soha nem látott virágzásnak indultak, itt róják le hálájukat hatalmas pártfogóik iránt. Amerre fordulunk, mindenütt a dinasztia apoteozisa. Cosimo körülvéve tudósoktól és művészekről, majd megint Lorenzo, kezében nyitott könyvvel, korának legjobbjai közt. A Magnificónak terme gazdagsága mellett is, a díszítőművészet csodája; félmedaillonokban látjuk Lorenzót az országház előtt, mellette piros baretben Ercóle d'Este-t és kék páncélban Lodovico Sforzát. Egy másik félkörben a polgárokat fogadja, majd ismét idegen követek változatos ajándékait veszi át. Egyik medaillonban fiát, Pietrót látjuk fehér vértetben. A többi mezőben a Hit és Szent-ségek, majd a Részvét, az Erő, a Szelídség, az önféltetük-reben vizsgálódó Józanság és más férfias tulajdonságok allegóriát látjuk. Az Erény virágvázára támaszkodik, a Dicsőség aranytrombitába fúj. De mindennél káprázatosabb Francesco de Medici dolgozó kabinetje a „Studiolo”. Rámás olajfestményekkel van kárpitozva, márvánnyal és bronzszobrokkal díszítve. Az ör felgyújtja a villanyt és csodálkozunk, hogy nincsen ablak: de egyetlen gombnyomással, szempillantás alatt, láthatatlan technikai megoldásban, kerettestül rácsúszik a felső képsor az alatta levőre és hatalmas renaissance üvegablakok bukkannak elő. Az alsó képek egyúttal faliszekrények ajtói is. Az egyik festményajtó felpattanva sötét kis csigalépcsőre vezet ahhoz a titkos földalatti folyosóhoz és kincstárhoz, ahol az aranyzsákokat és egyéb értékeket tartották.

Itt a Medici termekben érzi legjobban az ember, hogy az ő korokban miként elevenedett fel az antik pogányság szelleme a vallásos tradíciók ősi keretében s bár ez a művészeteknek utolérhetetlen témagazdagságot adott, mégis túlhamar megszülte azokat az egyéneket, akik az erőszakban és érdekeik megerősítésében nem ismerve határt, önmaguk idézték fel azt a felháborodást, mely ha egyszer erőre kap, nem ismer kíméletet. Ilyen gondolatok közt jutottunk az asszonyok lakosztályába. Már 1502-ben itt lakott a Gonfaloniere Pietro Soderini szép és tiszteletreméltó felesége, később pedig I. Cosimo hitvese, Eleonore da Toledo. Egy kis előszobán át jutunk a Camera verdé-be és annak gyönyörű kis házikápolnájába. Bronzino festette benne a képeket, Szent Ferenc alakja különösen megkapó.

*Kolossváryné Darányi Ella.*

# LÁTSZAT ÉS VALÓSÁG

ANGYALOK KENYERE. — Mélységes csend, borús reggel. A Nagy-Boldogasszony templom gót ablakain acél-szürke fénytelenység ömlik be. A tabernákulum aranyos ajtaja tompán és komoran csillog. A színes falak színei elvesznek, középkori misztikus csend és szürkeség vesz körül. Nem hallom az új világ zaját, nem látom fényeit, most értem a nagy misztikusokat, kik szürke falak közé vonultak vissza.

Mégis, várok valamit. Fényt és világosságot várok, e fény-árnyas város után most fényes-fényt szeretnék. Ezen a szürke, komor reggelen eljöttem ide. Ifjúságom bukdosás volt. Megállok itt; még bennem zsong az alig elhagyott első ifjúság konoksága! A gótikus ablakok sötétek, a harsonák hallgatnak. Csak a sekrestye csengettyűje szólalt meg. A csendbe halk koppantások, csendes mormolások vegyülnek. Mégis csend van. Mi ez a hullámzó csend? Ez a csattanós, lendületes csend, melyben zeng az élet és halál, véges és végtelen.

Az oltár előtt csöng a csöngő, a színes ablakok fellángolnak, lassan ömlenek be a tört fények. A sugarak fényében porszemek lebegnek, a színes falak fölragyognak; középkor, keresztény ókor eltűnik és kelet tüze ragyog fel, az a fehér tűz, melynek napja ott, keleten, a Holt-tenger partján kelt fel. És évezredek távlatok nyílnak meg, zuhan-

nak el, egy szent forगतag, melyben paradicsomi piros színek, a pogány vér piros párolgása fölél, viharos bordó színek fölél emelkedik e színektől még inkább ragyogó fehérség. Barna ég, zöld föld, fekete éjszaka, vörös vér fölél emelkedik a szent Fehérség.

Jaj, hol vesztette el az Istent az ember. Ott-e, az 1793-as francia királyi vérben? Ott-e, a népek hamis szabadságában, hamis szövetségében? Vagy a földből növő város-óriások korában? Vagy egymást öldöső, iszonyú harcokban? A szent Fehérség elveszett valahol a forradalmak vörös és másszínű lobogóinak csattogásában.

De én a szent forradalom fehér zászlaját lengetem lelkemben, lázadást hirdetek! Kutassatok! Hiszen oly közel van, amit oly messze kerestek. A Sacra Hostiában. A földre szállt mennybéli Kenyérben, aki táplál és növel minket, hogy bánatunkból felnövekedjünk az angyali seregek boldogságába, a Bárány közelébe, igazi hazánkba.

*Ferdinandy András.*

MANOLE MESTER, A NEM-RÉG ELHÚNYT GOGA OKTAVIÁN MAGYARRA FORDÍTOTT SZÍN-MŰVE elég régen könyveim között hever. Bár nagyon szeretem a román irodalom alkotásait, ezt nem olvastam el, mert tudtommal a Kömüves Kelemen ballada román változatát

dolgozta fel benne *Goga* és azt hittem, valami elvont tárgyú, drámai keretbe gyömszölt középkori színmű. Annál nagyobb volt a meglepetésem, mikor *Goga* kormányrajutása után mégis elövettem a drámát és ráébredtem, hogy *Goga*, mint vérbeli író, csak szimbólumként használja egy ízig vérig modern társadalmi dráma aláfestésére a Manole mester legendáját, hogy mai élő művészeket szerepeltet és hogy drámája nagyon is jó, méltó volna arra, hogy mint Kolozsváron és egyebütt, nálunk is színre kerüljön, ha egyszer már az a *Goga* által románra lefordított *Ember tragédiája* is színre tudna kerülni Bukarestben. Viszont, amíg *Goga* Oktávián uralmon volt, nem lett volna illendő megírni, hogy drámaírónak és költőnek igenis rendkívül tehetséges. Darabja a háború utáni román szellemi körébe visz minket, ahol például a következő rendkívül jellegzetes kis párbeszéd folyik le. Egy porosz báróról van szó, aki Rómában mindent rendkívül *kicsinek* talál.

„*Caramfilné*: Tehát bizonyára nagyon tetszett volna neki az akkori *Isolda*, aki szertelenül nagy volt.

*Baltes*: Hogyne, bizonyára behódolt volna neki az első pillanattól. S íme, mit mondott Gmundeneck úr: „Kétségkívül szép a Mózes szobor, csak túlságosan kicsike, uraim! Monumentális eszmét nem lehet egy három méter magas állványban kifejezni!” Azt feleltem, hogy a nagy méretek nem éppen lényeges feltételei a monumentalitás-

nak. Erre egy grimasszal megkérdezte: Volt ön Hamburgban? Nem, nem voltam! Mire ő: Menjen oda és nézze meg az északi tenger kikötőjében Bismarck szobrát. Harminc méter, meine Herren — s a mi bárónk úgy felújta magát, mintha ő is megnőtt volna. — Kolosszális... csak a szemöldök egy egész méter: ez a Mózes itt gyerekjáték...

*Ana*: Egy méteres szemöldök, mit szólsz hozzá, Elena? Jancu bátya, honnan szedte maga ezt a bárót?

*Scarlat*: Szóról-szóra igaz, Braneanu asszony, nem kitalálás. Szinte látom most is. Andrei egész megrökönyödve nézte. Olyan arccal, mintha akkor jött volna a marasesti-i lövészárokból s megkérdezte volna tőlem, mit jelent hülye németül?

*Baltes*: Igen, asszonyom, a szemöldök: egy méter. Ez az ő mértékük. Ezt látom minden német alkotásban. Látom, két lépést hátrálok, mert fáj nekem itt... (*a homlokára mutat.*) A szobrászatban Bismarck szemöldöke, Wagner áriáiban Bismarck szemöldöke, a Zeppelinben Bismarck szemöldöke. Belefáradok asszonyom, bocsásson meg! Érzékeny ember vagyok, gyenge ember vagyok...

*Ana*: Szóval Bismarck szemöldöke... Jancu bátya, maga rettenetes ember.

*Caramfilné*: Bravo, Jancu bátya. Jövő héten Bukarestbe akartam menni, hogy megnézzem Lohengrint. Vége! Visszaküldöm a jegyet! Nem akarom hallani Bismarck szemöldökét.

**Braneánu:** Mit akarsz Bismarck-kal?

**Baltes:** Feleséged nem akar többé tudni a pártokról. Azt mondja, megunt a demokráciát és egy Bismarckot óhajt, aki rendet csináljon az országban.

**Dabija ezredes:** Hát részemről, ha odaküldenének egy rendelettel egy divíziót, gyorsan rendbejönne minden. Mit szólsz hozzá hercegem?

**Muscat herceg:** En kedvesem, Goldman úrral tartok, aki bankkölcsonnt folyósít nekem. Goldman úr ugyanis...

**Baltes:** Helyes Goldman úr, de ha jön Bismarck?

**Goldman:** (igen gazdag bankár) Ha jön Bismarck, Jancu úr? Akkor köréje se-reglünk a herceggel. Megyünk Bismarck-kal.

**Baltes:** Látják, hölgyeim, mégis Goldman úr a legokosabb köztünk. Ő elfogadja az összes szemöldököt. Ma a demokrácia szemöldökével, holnap a Bismarckéval tart... Intuitív lélek, megérzi, hogy melyik húzódik össze szigorúban és feléje kacsint, ugye Goldman úr?"

Hát így írt tizenöt évvel ezelőtt Goga Oktavián. Darabja később nem is ilyen elvont, hanem megrendítő, izig-vérig művészi pszichológiai dráma. Most, hogy elhunyt Goga, elgondolkozhatunk rajta, mi csoda szélsőségek közt hanyódott ez a nagytehetségű író, akit hiúsága csábított el a politika mezejére, mikor pedig elsősorban író volt, érzékeny lelkű művész. Művész ösztöne tizenöt évvel ezelőtt németellenessé tette. A politikai szükség nemrég mást

súgott neki. Mintha a mi Szabó Dezsőnk jutott volna kormányra, amint egyszer óhajtotta volna is ezt...

Mi magyarok alig ismerjük, sajnos, déli és délkeleti szomszédaink irodalmát, pedig ott nagyszerű lendület lett úrrá. A nemrég elhalt Broniszláv Nusics nálunk is játszott „Méltóságos asszony” című darabjából is ez a Goga-féle metsző politikai szatíra kapott meg a legjobban. A szerb Nusics után pedig most Javorov Peju bolgár költő darabja aratott nagy sikert a magyar Nemzeti Színházban. Körülöttünk friss, östehetségű népek mozgolódnak és a XX. század irodalmában azt hisszük, még jelentős részt fognak kérni. A *Vigilia*, mint eddig is tette, velük is egyre többet foglalkozik majd és eme új irodalmak legjobb alkotásait közvetíteni akarja a magyar olvasóközönséghez.

P. L.

HA NEM LESZTEK OLYANOK... A római katekizmus tanítása szerint életünk célja, hogy Istent megismerjük, neki szolgáljunk és benne üdvözlünk. A *kereszténység küzdelem a tökéletességért*. Az élet feladat, melyet Isten megismerésével és szüntelen szolgálatában meg kell oldanunk. De Isten — s az isteni igazság földi letéteményese, a Római Egyház — sokféle kegyelemmel és segítséggel áll az ember oldalán, hogy boldogan végbe vihesse földi életét. Az alkotó hangosan szól a művekből, Isten folytonosan ki-nyilatkoztatja magát a te-

remtett világban. Az ember ismeri Istent, a műveken és minden működésen megismeri az Alkotó kézjegyét. A dolgok arra várnak, hogy a belső szerkezetből olvassa ki (*interlegere*) Isten létét, s az ember arra vár, hogy megismerje a dolgokat és bennük Istent; így csendül össze az ember és a világ, az alany és a tárgy. Isten kinyilatkoztatta magát a teremtésben s az evangéliumban; és szentségeket rendelt, melyeket az Egyház őrizetére bízott. Mindenkit meghívott a kegyelemre és mindenkinek kínálja szentségeit. Mindenki hivatalos a tökéletességre. A mennybeli tökéletesség, az ember jövője boldogságának feltétele a földi tökéletesség, vagyis az *Imitatio Christi*. „Ha nem lesztek olyanok, mint a gyermek, nem mentek be a mennyek országába.” Ennek gyakorlati következményei vannak, mert félig-meddig senki se lehet keresztény. Aki nincs a tökéletesség útján, aki nem kapcsolódott a kegyelem áramába, az nem keresztény. A szentek nem kényelmes urak, hanem hősök, győzelmes keresztények, akik megküzdöttek a tökéletességért. A szentek életükkel és tisztaságukkal már e világon a Civitas Dei-t építik s ha mindenki, aki a keresztény nevezetet viseli, *valóban és végletesen*

keresztény lesz, fölépül Isten Birodalma. A feladat ez: fölépíteni e világon Isten Birodalmát s bemenni a mennybeli seregekbe. Aki e küzdelemben minden erejével részt vesz Krisztus és igaz Egyháza nyomdokán, az római katolikus. Ezekben a mérgezett években sokan elfeledik e feladást, még többen, mint az elmúlt századokban. De nem fordul a menny lobogója, nem inog meg a Római Egyház. S noha a keresztény világ elszomorodva látja, hogy Isten megismerését és szolgálatát, Krisztus követését, a földi tökéletesedést és a mennybeli üdvösséget gonosz kezek vakmerően dűlják szét gyakran a kereszténység nevében, nem csüggednek az Egyház csapatai, a hűségesekek és az igazak, mert Krisztus után járni és soha vissza nem fordulni: ez a kereszténység; mindent megtenni a győzelemért és tőle várni a győzelmet: ez a kereszténység. *De bonis suis in nobis parendum est*. Hadvezérek és fejedelmek, kározos tirannusok és eretnekek mégis mily gyakran csúfolják meg Isten szolgálatát, mert az Istentől kapott javakat maguk dicsőségére fordítanak. Szent Ágoston szavaival szólva olyanok ezek „mint a tolvaj és a rabló és hasonlatosak az ördöghöz, ki el akarta orozni Isten dicsőségét.” *hb.*

# S Z I N H Á Z

POSSONYI LÁSZLÓ FORDÍTÁSAI A BUDAPESTI SZÍNHÁZAKBAN. *Possonyi* László, a magyar katolikus irodalom egyik legkiválóbb megújítója, derekasan készülődött az Eucharisztikus Kongresszusra. Lefordította *Strindberg* egy kis remekművét, a *Húsvét*-ot, s magyar versekben színpadra alkalmazta *Calderon* „*Nagy Világszínház*” című hatalmas misztériumát.

Nagy sikert aratott a bensőséges kedves *Pesti Színház*-ban a *Strindberg*-darab. Egy költő, egy sokat szenvedett költő intelmei csengenek felénk nagycsütörtök és nagy-péntek komor gyászában. Mindannyiunkat a szenvedés kísér e világon, az önvád mardosása, a keserű büntudat. Kísérnek minket a bűnök, mert gőgünket, konokságunkat levetni nem akarjuk. Inkább szenvedünk, balgán és átkozottan, s inkább lessük remegve a *Főhitelező* lépteinek csösszanását, jön-e már, jön-e, hogy behajtsa adósságunkat. Bűnt bűnnel, gőgöt gőggel tetézünk, bújdosunk és vitázunk, csakhogy elkerüljük a leszámolást. A leszámolás órája mégis eljön óhatatlanul.

Amikor nagyszombaton valóban megjelenik az ifjú tanárjelölt házában a hitelező, kék rendelvényekkel, bírói ítéletekkel, hogy számon kérje mind a bűnt s a tévelygést, mely így elsodort egy egész családot, a végső fölbomlás-

nak, az anyagi csődbe vetített jóvátehetetlen zavarában a lélek még mindig makacs. De a rettegett óriás bebizonyítja, hogy senki sincs oly gonosz, aki ne művelt volna valami jót. A bűn szövevényében botorkálunk, a bűnök összefüggenek, de szövetségben állanak a jó tettek is. Egyszer jót tett az ismeretlen bűnös, kinek bűnei kétségbe és bánatba döntik családját, s e jócselekedeten megáll a bűn áradata. Egy hajdani jótett, melyet egész szívével munkált, melyről — mint *Claudel* is írja — nem is tudta, hogy „eszedbe jut majd számon kérni tőle és talán még Kedvedre lesz e bonyolult és külföldös Ajándék!” A jó tettek régi ajándékait cserélik ki a hősök, az öreg s a fiatal, és nagyszombat irgalmában fölbomlik a bűn sűrű szövevénye.

Ezt a nemes játékot elsősorban *Somlay* Artur játéka viszi diadalra. Bizvást mondhatjuk, hogy egyik legnagyobb színművésziünk. Áhitatos, mesteri alakítása feledhetetlen élményünk.

Igen jó volt *Orsolya* Erzsi és buzgón oldotta meg nehéz szerepét az ifjú *Nagy* Alice is.

\*

A „*Nagy Világszínház*” kétségtelenül legkiemelkedőbb eseménye a Kongresszus ünnepi játékaiknak. *Possonyi* rendkívül készséggel és biztonsággal

gal hozta közelünkbe ez időtlen — mert katolikus — művet. Kállay Godivája után megint örülhetünk, hogy költő szól a színpadról, fordulatossá, gazdag, helyén-való szavakkal. Magam is tömérdek verset fordítottam, minden nyelvből és minden írótól, s mondhatom, Possonyi átköltését ép ezért hallgatom újjongva. A költő örül a szavaknak, a helyes szavaknak, a jó mondatoknak, örül a játék hibátlanul megszervezett egységének. Ez a kereszténység és művészet egysége. A hitnek és szépségnek e gyönyörű szövetségében az igazság a költő ujjá hegyéig hatol, az igazság biztonságát érzi egész valójában, azért omlik belőle bátran és szabadon, *kétségek nélkül*, tétovázás nélkül.

Calderon misztériuma arra tanít, hogy az életünk szerep, földadat, melyet Isten megismerésében és szolgálatában meg kell oldanunk. Az emberiség játszik a világ nagy színpadán: a Király, a Bölcsesség, a Szépség, a Paraszt a Koldus, a Gazdag. Fent trónol a Megváltó és Teremtő Isten, a Játék, az élet Mestere; körülötte az angyalok, *súgók*, akik a szabad akaratuk szerint játszó Gazdagnak és Koldusnak, Szépségnek és Bölcsességnek egyaránt sugalmazzák a törvényt, a jó élet egyetlen törvényét: „*Mindig csak jót tegyetek, Isten jár felettetek.*” A kegyetlen Gazdag, a megvetett Koldus, a szelíd és állhatatos Bölcsesség, a gögös Király, a lázadó Paraszt, a mulandó Szépség forog a színen. Halljuk a Koldus siral-

mát, a mindenhonnan kilökött szegények panaszát. A szegények imája a panasz. Semmi-jök sincs e világon, csak a gyötirelem. Ott állanak a tobzódó és dőzsölő Gazdagok udvarában, akik korbáccsal hajtják el őket. A király az alamizna-mesterhez utasítja őket, adjanak be kérvényt; a hiú Szépség undorral fordul el fekélyeiktől, s a Paraszt sem segít tehetetlen ínségükön. Csak a tiszta Bölcsesség ad *kenyeret és vigaszt* nekik, a Bölcsesség, aki hisz. Mert hinni és szeretni, jót cselekedni és Isten útját járni: ez a valódi tudomány, igazi bölcsesség. Ime a kereszténység, az Isteni Mester, minden fájdalom orvosa, minden korok zűrzavarának kiigazítója. A mi világunk nem e világról való, lássátok, szegények és üldözöttek: a kevélyek, a gazdagok az élet határán megfakulnak és Isten a Koldust veszi elsőnek a mennyei seregbe. A Koldust, aki jól játszotta szerepét s a Bölcsességet, aki tudta a dolgok végső rendjét. Az álnokok, az erőszakosak, az uzsorások és kapzsiak, a külső sötétségre vettetnek. Csak akinek szívében igaz bűnbánat kél, csak az remélhet az irgalomban. A játék minden szava szigorú intelem a mi korunkban is. A világ csak abban a tökéletes rendben juthat a végső boldogságba, melyet Isten szabott meg. Hiába keressük tévutakon a boldogulást, mert csak hamisságot találunk, hiába szervezzük meg földi hatalmunkat, mert a halál köztünk jár s egy suhintásra

mindezt romba dönti. Nemcsak a mennybeli boldogságba, de a földi rendbe, a földi boldogulásba is csak a szeretet törvénye vezet. Emberek, keresztények, miért nem tértek meg végre Hozzá, aki mindenkinek Atyja, az együgyűek szószólója s az alázatosak fölmagasztalója? Játsszatók az ő szabályai szerint, nézzetek Reá, aki ott trónol a világ fölött, a színpad fölött, kezében a Szent Ostyával. Ez a Kenyér mindenki étele, ne keressetek mást, mert mindent itt kell hagynotok. De dolgozzatok az ő Szívének üteme szerint, vigyétek végbe dolgaitokat mielőtt megjön a végső óra, mely az ítélet órája lesz.

Calderon művében a kereszténység megváltó és föl-szabadító oktatása zeng. Ezt az örök zengést tolmácsolta nekünk Possonyi László, diadalmas zengő verssorokban, zengő magyar szavakban. A költő is szerepet játszik. Ez a költő jól játszotta szerepét. Közli velünk az ékes bölcseséget, az igazságtól ragyogó *egyetlen tudományt*, melyet most ünnepel az egész világ a mi hazánkban. Calderon misztériuma Possonyi átköltésében ennek az Ünnepek bizonyára egyik legkedvesebb emléke lesz. A Nemzeti Színház is minden erejével hozzájárult a sikerhez. *Németh Antal* rendezése igen jól sikerült; a gazdag díszleteket *Jaschik* Álmos, a kosztümöket *Nagyajtay* Teréz tervezte.

A szereplők közül különösen kiemelkedik *Major* Tamás megrázó alakítása. Komoly,

elmélyülő színészi munka, a Koldus szerepének igazi meg-elevenítése és átélése ismét emlékezetünkbe vési *Major* Tamás nevét, aki a Nemzeti Színház fiatal színészei között, úgy látjuk, a legkiválóbb. Nagyon szép és szabályos volt *Abonyi* Géza a Mester szerepében. *Szabó* Margit mint a Világanya s *Lukács* Margit mint a Bölcsesség kimagasló, nemes művészettel szolgálták a játék szépségét. De az egész együttes dicsőségesen megállta helyét, kivált a rendkívül tehetségű *Gobbi* Hilda, aki áhítatos elmélyüléssel alakította a *Hit*-et, s *Szörényi* Éva, *Hosszú* Zoltán, *Kovács* Károly, *Petheő* Attila, *Eöry* Kató, *Ápáthy* Imre, akik az ünnepi előadáshoz méltóan szerepeltek a népes színpadon. *Farkas* Ferenc kísérőzenéje gyönyörű; zengése mindig illendő a misztérium gyönyörű zengésében.

*Horváth Béla.*

T. S. ELIOT: „A HIT GYŐZELME” című oratóriumszerű műve *Kállay* Miklós nemes-csengésű fordításában került színre a Nemzeti Kamara Színházban. Az angol katolizmus történetében Becket Tamás vértanúsága folytán a Szent Gellértünkhöz hasonló közismert szerepet visz. Becket Tamás Canterbury érsek 1157-ben lett II. Henrik király kancellárja, aki a nagytehetségű királyhű politikust 1162-ben áldozópappá, majd nemsokára érsekké szenteltette. Becket, a világi életet élő fényes tehetségű államférfi eleinte el-lenszegült a király parancsá-



nak, nem akarta felvenni az egyházirendet s csak a pápai követ sürgetésének engedett végre. Mikor azonban az angol egyház feje lett, a szent kenet csodálatos változást vitt végbe Becket Tamásban. Ettől a perctől fogva már csak Róma papja akart lenni, a lelkek őre, az egyház támasza és képviselője. Világi életét szigorú vezekléssel váltotta fel, kerülte az udvar fényét, Krisztus parancsát követve a szegényeket látogatta és istápolta és ugyanolyan szegény életet élt, mint hívei közül a legszegényebb. Természetesen hamarosan szembekerült így királyával is, aki meg akarta nyírni az egyház jogait. A király hamarosan éppannyira meggyűlölte ezért érsekét, amennyire azelőtt szerette, végül pedig felségsértéssel vádolva elítélte. Becket Franciaországba menekült, majd hogy otthonmaradt hívei üldözésének végetvessen, a pápa közbenjárására 1170-ben hazatért elárvult egyháza népéhez. A király látszólag kibékölt vele, azonban egyik elszólásából lovagjai arra következtettek, hogy a király szívesen látná az érsek halálát és karácsony napján mise közben az oltárnál gyilkolták meg. Az érsek erőszakos halála gyászbaborította Angliát, de a vértanú püspök áldozata sem volt hiabavaló, mert a királyt is megrendítette a véres tett. Visszavonta tehát egyházüldöző rendeleteit, a vértanú püspök sírjához zarándokolt bűnbánatában, ahol ezután a csodaszerű megfordulás után is számos csoda tör-

tént, amiért Becket az egyház szent vértanúi sorába léphetett.

Ezt a magasztos történeti témát dolgozta fel T. S. Eliot oratóriumszerű drámai költeményé. A dráma Angliában a canterbury-i káptalan székházában többszázszor színrekerült s a diaszpóra életet élő amerikai katolikusok körében is nagy sikert aratott. Nálunk is elképzelhető lenne, hogy egy István királyról vagy Szent Gellértről szóló himnikus költemény scenírozása felkeltse a közönség érdeklődését, hisz mindnyájunk lelkében ott él ezeknek a szent és történelmi hősöknek élete. Így a rájuk való legkisebb utalás is kellő lelki folyamatokat vált ki belőlünk és imaszerű áhitatba sodor. *Eliot* kitűnően megoldja azok számára feladatát, akik ismerik *Becket* Tamás történelmi szerepét, akik teljességgel járatosak történelmi egyházunk történetében. A görög drámák kóruszerű felépítését is igénybe veszi, ami szintén hatásos drámai forma ott, ahol ismerik a mithikus vagy történelmi hős életét és szerepét, mint Görögországban és ma is az egész kultúrvilágban ismerik *Agamemnon*, *Elektra* és a többi klasszikus hitrege hős történetét. Nálunk azonban, sajnos, kevesen ismerik az angol Egyház ragyogó hősenek élettörténetét. *Eliot* pedig a dráma formanyelvén nem mond el semmit *Becket* világi és érseki életéből, csak közvetlen a gyilkosság előtti száműzetéséből való hazatérésekor állítja eléink, amint az oltár előtt megvívja nagy lelki

harcát a kísértőkkel, amelyek arra hívják, hogy álljon ismét a király mellé, ne törődjön oly sokat az Egyház jogaival, éljen kényelemben és pompában. Megrendítő az érsek lelki harca, amíg a vértanúságot választja inkább. Az angol katolikusok lelkében bizonyára ma is számtalan csodát tesz az érsek életére való emlékezés s *Eliot* drámai költeménye ott katolikus nemzeti lett.

A színpad azonban, hacsak valóban a nagyközönséghez akar szólni, nem tűr semmi homályt, semmi ismeretlen dologra és tettekre való hivatkozást, hanem ott mindennek a szemünkláttára, logikusan és akcióban kell történnie. Magyar színpadon tehát azt szerettük volna, hogy a közép-kor nagyszerű magyar megszólaltatója, a kitűnő katolikus színpadi író, *Kállay* Miklós írjon nekünk egy Becket Tamás drámát a nagy érsek vértanúságának dicsőségére. De az összes lelki fordulókkal és kifejlődéssel, kezdve a világi életet élő kancellár vonakodásával az egyházi rend felvétele ellen, egészen odáig, míg az angol lelkekben és magában a királyéban is megérik a vértanúság véröntözte magvetésének gyümölcse, amíg a király odazarándokol a sírhoz és könnyek közt vezekel bűneiért. Mily gyönyörűség lett volna egy ilyen shakespeare-i arányú mű és mily dicsőség a magyar irodalomra. Ez is színpadra kerülhetett volna a canterbury-i káptalan székházában és Amerikában is, mint egy távoli, de katolicizmusában éppen annyit szenvedett

nép lelki ajándéka a távoli testvérek felé.

Igy a kiválasztottak örvendhetek csak igazán e nemes színpadi költeménynek drámai prezentálásán. *Abonyi* Tivadar rendezésében *Lehotay* érsekének, valamint a canterbury-asszonyok kórusában szereplő *Rápolthy* Anna, *Lánczy* Margit, *Aghy* Erzsi és *Szelecsky* Zita nemes dikciójának volt méltó sikere.

*Possonyi László.*

PAULINI BÉLA „MAGYAR CSUPAJÁTÉK” című produkciója valóban csupa játékos fantáziát, eredeti művészi ötletet adott ajándékba színházbajáró közönségünknek. Paulini Béla a magyar tánc és népművészet szinte fanatikus megszállottja immár évtizedek óta. Az úttörők keserves útja volt az övé. Annál nagyobb öröme telhet benne, hogy végre a magyar közönség is kezdi nivóban utolérni szárnyaló és úttörő elgondolásait, hogy végre megvalósulhat az a sok színes álom, amely lelkét oly régóta fűti. Végre megérhette hát azt a napot, amikor az általa vezetett *Gyöngyösbokréták* világsikere után most Budapest egyik legnagyobb magánszínházát sikerrel vette be a Gyöngyösbokrétások lelki gyermeke: a *Magyar csupajáték*-produkció. Persze a Gyöngyösbokrétások taposták ki ezt az utat, amely a mostani sikerhez elvezetett. A falusiak eleinte fizikailag jöttek el hozzánk siratnivalóan szép táncukkal és énekükkel. Itt hagytak azonban minden láto-

gatásukkor valamit az ezeréves föld lelkéből is, amelyet annyit áztattak vérükkel és verejtékükkel. Most ez a lélek, művészetüknek lelke virágozott ki egy sereg pompás fiatal muzsikussal, díszlettervező és színész művészetében. Ezután is hadd jöjjenek minél nagyobb számmal a Gyöngyös-bokrétások, táplálják állandóan a körengetőgben hamar el-sorvadó magyar lelki palántát táncukkal és énekükkel. Mert ez a *Paulini*-féle csupajáték már műkertészi növény, amelyet, hogy további magot és termést hozzon, állandóan vissza kell oltani a vad tőkébe, különben elszárad. Kifinomodottan, magasabb feladatokra éretten a magyar népi géniuszt szolgál meg ezekben az apró, ötletes népi jelene-tekben, legendákban, balladákban, groteszkekben és táncos mókákban. Nekünk százszorta többet mondóan, mint akár a kezdeti virágzásban levő „*Kék madár*” produkció, a világ számára pedig legalább annyit érően. Mikor legutóbb viszontlátottuk a *Kék madár* társulatot, már halványabbak, internacionálisabbak, ványadtabbak voltak ezek a produkciók. Mintha a világ végtelen országutain való vándorlás közben beporosodtak, megkop-tak volna. Szegény hazátlan oroszok! Nem mehetnek haza az ukrán, nagyoros, kaukázusi falvakba, hogy megpihenjenek kissé, hogy művészi fan-táziájuk az anyaföld érintésére újra termő, új gyümölcsöt hozó lehessen. A mi „Csupa-játékkal” ennek nem szabad megtörténnie. Az új ma-

gyar költészet *Mécs* Lászlójában, *Illyés* Gyulájában, *Erdélyi* Józsefében, *Horváth* Bélájában, *József* Attilájában, *Sinca* Istvánjában frissen szakadt el nemrég az anyaföldtől és újra meg újra belőle táplálkozik, ha ez a föld néha a pest-környéki külváros pora is csupán. A gyárak füstjéből, kormából, porából összerakódó föld is anyaföld és ma már magyar népmilliók élnek ezen a XX. századi anyaföldön. Magyar paraszt és magyar munkás egyformán drága nekünk és velünk lélekben egy kell hogy legyen. A negyedik rend is nemzetformáló erővé lett ma már és most adja nekünk lelke első gyümölcseit. S ahogy a parasztság ebben a csupajátékban megmutatta nekünk a lelkét, reméljük, a munkásság is nemsokára egy-két kis életképpel belelép ebbe az egyetemes magyar kórusba.

*Paulini* kezdő műsora olyan díszlettervezőket vonultat fel, mint *Molnár* C. Pál, *Pekáry* István, *Büky* Béla, *Mallász* Gitta, *Fáy* Lóránt, *Varga* Mátyás, *Fülöp* Zoltán és *Szönyi* István, akik mindnyájan ittak a népi tájak, vagy az evangélium egyszerű tájainak párájából. A zeneszerzői gárdában a *Bartók* és *Kodály* utáni generáció, *Farkas* Ferenc, *Véress* Sándor, *Pongrácz* Zoltán, *Lisznyai* Szabó Gábor, *Vincze* Ottó, *Kenessey* Jenő, *Antos* Kálmán, *Ránky* György mutatja meg orosz-lánkörmeit. A „Betlehembe...” című apró kis misztériumjátékban táncra kerekednek a cordapásztorok. Gyönyörű ez a tánc, el-

büvölően naiv és esetlenségében rejlik legnagyobb bája. Ez a momentum a legjobb az egész produkcióban, ebben rejlik a világsiker, amit ki kell harcolniuk. Másutt hőemberek kerekednek táncra, számarak járnak el patás ugráisaikat, vagy boszorkák és tündérek kergetőznek a pásztorlegénnyel... Még nagy út van Pauliniék előtt, de az első lépésük oly tehetséges, hogy ha abba akarnák hagyni, állami segítséggel kellene továbbfejlődésüket biztosítani. Ószinte szívvel kell *Paulini* Bélát ezért a produkcióért üdvözölnünk. Erőt és kitartást kívánunk neki a további munkához és mindenkit elküldünk látásukra, akinek magyarsága eleven, vagy megelevenedni akarja látni a magyar színpadi művészetet.

*Possonyi László.*

ORBÓK ATTILA „KAPU ELŐTT” című székely legendájában ugyanezt az utat tapogatja és törli, amelyet Pauliniék, miközben kedves, népi fantáziát lehelő egyfelvonással lepte meg a Belvárosi Színház közönségét. Remekbe készült apró kis játékka minden ízében a székely népi fantáziát árasztja és szerzője legsikerültebb színpadi műve. Egy kis mustármagban egy egész népi világ lombosodik ki. A székely mese szerint a mennyországba azok léphetnek be, akik szerették egymást lenni a földön és kettes-

ben kopogtatnak bebocsátásért. A népi önkénnel üzött, teológián kívüli, mert költői gondolat szerint mindenkinek kell találnia valakit, aki a földről érte jön és a szeretet erejével megnyitja számára az égi kapukat. A stilizált székely kaput ábrázoló díszlet előtt, ahol igazi székely öntudattal természetesen külön „*kibédi kapu*” is van, összegyűlnék Kibéd elköltözöttjei és várják az alulról jövőket. A háborúban elesett tisztiszolgáért, aki századosát kivitte a pergőtűzből, századosa jön el és együtt vonulnak be a megnyíló kapun. A régen várakozó parasztgazdáért zsörtös felesége jön el, aki előbb megvárta lent az unokáját. A falu bolondja fél, hogy senki sem szerette lent, de koldus társa jön érte, a korán elhalt gyermekért édesanyja, a verekedésben meghalt garázda legényért a felesége, akit oly sokszor elvert. Népi önkény és mesekedv, szívszerint alakító fantázia teszi üdévé és frissé *Orbók* Atilla miniatürjét. Oly sikerült a kis alkotás, hogy más nagyobb léleketű székely témával is szeretnők színpadjainkon viszontlátni szerzőjét. *Orbók* elég messze elkerült világ-kultúrákban keresgélve ahhoz, hogy most már tiszta szemmel és egyetemesen adhassa vissza azt, ami a népünk életében igazi kultúrát jelent.

*Possonyi László.*

# K Ö N Y V E K

VÖRÖSMARTY „CSONGOR ÉS TÜNDEJÉNEK” NÉMET FORDÍTASA. *Mohácsy Jenő* a magyar nemzeti irodalom több kimagasló művét ismertette meg a külfölddel. Magától értetődő, hogy eredetiben csak azok a külföldiek ismerkedhetnek meg a magyar irodalommal, akik a magyar nyelvvel behatóan foglalkoztak. A magyar nyelv azonban nem tartozik a világnyelvek közé és így a magyar művek idegen olvasótáborra elenyészően kicsi. Éppen ezért nagy érdeme Mohácsy Jenőnek, hogy tehetségét ennek a munkának szolgálatába állította. A magyar irodalom termékeit nem csak lefordítja, hanem szinte újra írja, úgy hogy aki olvassa, eredeti munka benyomását nyeri.

Az „Ember tragédiája” után, Mohácsy a „Csongor és Tündét” írta meg német nyelven. Nem merül ki abban a vérszegény erőlködésben, hogy például a neveknek találjon megfelelő német kifejezést; egyszerűen meghagyja eredeti formájukban őket, úgy hogy a magyar eredet, a magyar íz továbbra is megérződik rajtuk. Emellett igen kitűnően olvastotta bele ezeket az idegen fül számára különösen hangzó személyelnevezéseket a szövegbe. Aki a német nyelv egyes szavainak súlyát és zenéjét kellőképpen ismeri, különösen fogja élvezni a fordításnak ezt a sajátosságát. Ami magát az egész munkát illeti, mély

csodálattal kell adóznunk fordítójának. Nem csekélység egy német versformától teljesen idegen magyar versformában megírt műből igaz értelemben vett „német színpadi művet” alkotni. Jóllehet a munka továbbra is a költő sajátos szellemét árasztja sorraiból, meg kell gondolnunk, hogy verses fordítások igen gyakran azért nem sikerülhetnek, mert két nyelv törvényszerűségéről van szó ez a kétféle törvényszerűség igen nehezen egyeztethető össze. Ebben az esetben ez az összeegyeztetés pompásan sikerült. A darab hangulata igazán megmarad a maga semmiképpen sem tolatkodó álmetségében, meseszerűségében és mint ahogy Mohácsy előszavában meg is jegyzi, van benne valami a „Szentivánéji álmom” hangulatából.

Hiba lenne, ha ezt a hangulatot kizárólag a költő érdeméül akarnók betudni. A külföldi olvasók nem ismerik a mű eredeti formáját és itt Mohácsy Jenő közvetít a költő és olvasó között. Ő viszont csak saját génuszán keresztül fejezheti ki németül azt, amit magyarul természetesenek érzünk.

Bírálatunk, lehet, nem jelent sokat. A legnagyobb elismerésben tavaly volt a fordítónak része, amikor is a németnyelvű színházak legelőkelőbb reprezentánsa, a bécsi Burgszínház elfogadta Mohácsy „Csongor és Tünde” fordítását. Egy magyar író ismét

hozzájárult ahhoz, hogy nemzeti irodalmunk egyik legkimagaslóbb művét a külföld szellemisége megismerhesse s ezzel kulturális jelentőségünket újból kihangsúlyozta a világ előtt.

HORNER MIKLÓS: A PALESZTINAI KÉRDÉS, BUDAPEST, 1938. (Pantheon kiadása.) A szerző célja az, hogy egyetemes érvényű, mindannyiunkra fontos politikai és gazdasági tanulságokat mondjon korunk egyik legérdekesebb szociális jelenségének, a cionista kísérletnek helyzetéről. Horner elismeri a cionisták palesztinai kultúrterjesztését és annak az igazságát is, hogy az üldözött, nyomorgó kelet európai zsidókat földhöz kell juttatni valahol, hogy emberhez méltó életet élhessenek.

A közadakozásból alapított államépítést az nehezíti meg, hogy a zsidók földvásárló kereslete hihetetlen mértékig fölhajtotta az árakat és ezért a cionizmus nehezen teljesítheti éppen leglényegesebb célját: a szegény zsidóság letelepedését. Míg a Zsidó Nemzeti Alap közadakozásból történő földvásárlásait az adakozás sovány mértéke elég szűk határok közé szorítja, a rendkívüli magas földárak és a nagy befektetési költségek a magánosok földvásárlását csak nagytőkésnek teszik lehetővé. Ennek eredményeképpen a Palesztina-telepítésnek éppen az a gyenge oldala, ami egyetlen létjogosultsága: a mezőgazdasági kolonizáció.

Horner igen érdekesen is-

merteti Palesztina világpolitikai fontosságát és azokat az érzelmeket, melyek mindhárom egyistenhívó világvallást ahhoz a földhöz fűzik, mely szent minden kereszténynek, zsidónak és mohamedánnak egyaránt. Kimutatja azt is, hogy a zsidók telepítésére a cionista mozgalom megindulásakor nem állott más föld rendelkezésre, mint Palesztina, mert minden más telepítési lehetőség gyakorlatilag kizihetetlen volt. Kétségtelen azonban, hogy Palesztina kis földje a legkedvezőbb elméleti esetben sem fogadhat be több mint egy — másfél millió zsidót (az ott élő arabokon kívül), úgyhogy Palesztina, mint a „zsidó-kérdés” megoldása nem jöhet tekintetbe, de még a keleti zsidóságnak erre legjobban rászoruló tömegeit sem lehet áttelepíteni Palesztinába. Mint részletmegoldásnak azonban igen nagy jelentősége van Palesztinának. Világjelentőségét pedig az biztosítja a cionista mozgalomnak, hogy a palesztinai zsidó mezőgazdaság kísérleti telepe a különböző mezőgazdasági üzemformáknak, melyek Palesztinában egyenlő előfeltételekkel versenyeznek, másrészt pedig a tervezett zsidó állam (melyet a Szentföld részéből hasítanak ki) olyan reformokat valószínűsít meg a modern adórendszer és gazdaság-szervezés terén, melyeknek tapasztalatai az egész világot érdekelhetik. Horner Miklós mind ezeket igen világosan és élvezetesen fejti ki. Könyve a magyar politikai irodalomnak nagy nyeresége.

hb.

ARADI ZSOLT

AZ ÉG  
A RÁCS MÖGÖTT

RÉVAI TESTVÉREK

A SZENTISTVÁNI ÁLLAMESZMÉNEK  
KORSZERŰ ÉRTELMEZÉSÉT MUNKÁLJA

AZ  
ORSZÁG  
ÚTJA

HAVI ÁLLAM- ÉS NEMZETPOLITIKAI FOLYOIRAT.  
SZERKESZTIK: BARANKOVICS ISTVÁN ÉS DESSEWFFY GYULA GRÓF.

ELŐFIZETÉSI ÁRA  
EGY ÉVRE 5.— PENGŐ  
FÉL ÉVRE 2.50 PENGŐ  
EGYES SZÁM ÁRA 50 F.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, IV. KER, VÁCI-UTCA 46. II. EM. 3  
TELEFON 18—22—40. — MUTATVÁNSZÁMOT KÉSZSÉGGEL KÜLD A KIADÓHIVATAL

**Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Possanyi László.**

BALLA BORISZ

A MEGSEBZETT

A MAGYAR  
KATOLIKUS  
IRODALOM  
GRANDIÓZUS  
ALKOTÁSAI

RÉVAI KIADÁS